

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

KATEDRA HISTORIE

**OBRAZ AUSTRÁLIE V CESTOPISECH ČESKÝCH CESTOVATELŮ
V OBDOBÍ DRUHÉ POLOVINY 20. STOLETÍ**

Diplomová práce

Autor: Bc. Jakub Obhlídal

Vedoucí práce: PhDr. Pavel Kreisinger, Ph.D.

Olomouc 2019

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně, za pomoci citované literatury a použitých zdrojů.

V Rakvicích, srpen 2019

.....

podpis

Poděkování:

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu práce, PhDr. Pavlu Kreisingerovi, Ph.D., za poskytnutí cenných zdrojů, věcné rady a vstřícný přístup. Dále děkuji svým rodičům a celé rodině za podporu a trpělivost, které projevíli během psaní této diplomové práce a celého mého studia. Děkuji také všem svým přátelům, zejména Ing. Ondřejovi Švástovi, Mgr. Evě Konderlové a Mgr. et Mgr. Bc. Věře Tauchmanové, za cenné rady, kterými rovněž přispěli k vypracování této diplomové práce. V neposlední řadě bych chtěl poděkovat také všem ostatním, kteří mi s vypracováním práce jakkoliv pomohli nebo mi byli nápomocni s vyhledáváním potřebných informací.

Anotace

V diplomové práci se primárně zabývám cestopisy českých cestovatelů, kteří cestovali po Austrálii v 2. polovině 20. století. Na základě podrobné analýzy primárních pramenů, tedy cestopisů, je cílem mé práce zjistit, co české cestovatele na Austrálii zajímalo, kam cestovali, jaká místa navštívili, co považovali za důležité, čeho si všímali a především vypátrat, zdali se v daných cestopisech vyskytují stejné motivy, tzn. jestli si v Austrálii všímali stejných věcí, cestovali na stejná místa, měli stejné (podobné) názory na australskou mentalitu apod. Jinými slovy mi jde o poskytnutí určitého obrazu toho, jak viděl Austrálii český občan v druhé polovině 20. století. Informace z těchto cestopisů se snažím analyzovat a komparovat nejen mezi sebou, ale také je vnímat v souvislosti s dějinami Austrálie dané doby.

Annotation

In my diploma thesis I deal primarily with travelogues of Czech travelers who traveled across Australia in the second half of the 20th century. Based on a detailed analysis of primary sources, i.e. travelogues, the aim of my work is to find out what Czech travelers in Australia were interested in, where they traveled, what places they visited, what aspects they considered important, what they noticed and above all to find out if identical topics appeared in given travelogues; that is, if they were focusing on the same features in Australia, traveled to the same localities, shared the same (or similar) views on the Australian mentality etc. In other words, I aim to give a certain picture of how a Czech citizen saw Australia in the second half of the 20th century. I attempt to analyze and compare information from these travelogues not only among each other, but I also try to understand them in connection with the history of Australia in the given period.

Obsah

Úvod.....	7
1. Stručné představení jednotlivých cestovatelů a cíle jejich výprav.....	14
1.1 Josef Brinke.....	14
1.2 Zdeněk Veselovský.....	15
1.3 Václav Potužník.....	16
1.4 Jiří Svoboda.....	17
1.5 Jiří Kolbaba.....	18
1.6 Miroslav Zikmund.....	19
1.7 Vítězslav Dostál.....	21
1.8 Ivan Mackerle.....	23
2. Základní fyzicko-geografická charakteristika sledovaných regionů.....	25
2.1 Nový Jižní Wales.....	25
2.2 Victoria.....	26
2.3 Queensland.....	27
2.4 Jižní Austrálie.....	28
2.5 Západní Austrálie.....	30
2.6 Severní teritorium.....	31
2.7 Tasmánie.....	34
2.8 Teritorium hlavního města.....	35
3. Obraz vybraných australských měst v cestopisech.....	37
3.1 Sydney.....	37
3.2 Darwin.....	40
3.3 Melbourne.....	43
3.4 Alice Springs.....	44
3.5 Adelaide.....	45
3.6 Port Augusta.....	46
3.7 Perth.....	47
3.8 Tennant Creek.....	48
4. Australská fauna a flóra.....	50
4.1 Fauna.....	54
4.2 Flóra.....	60
5. Domorodí Australci.....	64

5.1 Domorodé kmeny	67
5.2 Život a kultura domorodých Austrálců	69
5.3 Austrálci vs. Australané	72
6. Australská společnost	77
6.1 Doprava	78
6.2 Ubytování a stravování	83
6.3 Australani a volný čas	86
6.4 Mentalita Australanů	88
7. Českoslovenští krajané v Austrálii	92
7.1 Krajané ze Severního teritoria	95
7.2 Krajané z dalších australských států	98
Závěr	103
Seznam pramenů a literatury	109
Resumé	116
Přílohy	117

Úvod

V diplomové práci se primárně zabývám rozbohem devíti cestopisů osmi československých cestovatelů, kteří cestovali po australském světadílu v období druhé poloviny 20. století. Daná práce má čtenáři přiblížit obraz toho, jak tito cestovatelé Austrálii vnímali. V práci vycházím z cestopisů následujících cestovatelů: Josef Brinke: *...a znali jen kámen*; ¹ Zdeněk Veselovský: *Výlet do třetihor*; ² Václav Potužník: *Nullarbor, země nikoho: Z australského a malajsijského deníku motoristy*; ³ Jiří Svoboda: *Autostopem kolem světa 2. část: Ázije, Austrálie a Oceánie*; ⁴ Jiří Kolbaba: *Šest kontinentů: Příběhy z cest*; ⁵ Miroslav Zikmund: *Modrý Mauritius... a přece Austrálie!: Cestopisné poznámky s fotografiemi skalních maleb Aboridžinců*; ⁶ Vítězslav Dostál: *Na kole třemi světadily* ⁷ a další cestopis od téhož autora *Šťastná planeta aneb jak jsem na kole objel svět. Díl 1.*; ⁸ Ivan Mackerle: *Cesty za příšerami a dobrodružstvím*. ⁹

Celou diplomovou práci můžeme vymezit ze tří hledisek – z hlediska chronologického, geografického a obsahového (tematického). Všichni cestovatelé navštívili Austrálii mezi lety 1958–2000. Práce se tedy zaobírá cestovateli jak z Československa, tak České republiky. Prvními cestovateli z výše uvedených byli Josef Brinke a Zdeněk Veselovský. Oba se účastnili vědecké expedice Moravského muzea do Austrálie v roce 1969, ¹⁰ nicméně první cestu do této země vykonal Josef Brinke již v roce 1958. Jednalo se o jeho první výpravu do Austrálie, avšak žádný cestopis o této cestě napsán nebyl. Ani Zdeněk Veselovský nebyl v roce 1969 v Austrálii poprvé. Navštívil ji již v roce 1964 ¹¹ a zanechal nám o ní poznámky alespoň v první kapitole svého cestopisu. ¹² Václav Potužník Austrálii navštívil na jaře roku

1 BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského muzea do Austrálie*. Praha 1971.

2 VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986.

3 POTUŽNÍK, Václav: *Nullarbor, země nikoho: Z australského a malajsijského deníku motoristy*. Praha 1978.

4 SVOBODA, Jiří: *Autostopem kolem světa 2. část: Ázije, Austrálie a Oceánie*. 2. vyd. Praha 1991.

5 KOLBABA, Jiří: *Šest kontinentů: Příběhy z cest*. Brno 2003.

6 ZIKMUND, Miroslav: *Modrý Mauritius... a přece Austrálie!: Cestopisné poznámky s fotografiemi skalních maleb Aboridžinců*. Praha 1999.

7 DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Na kole třemi světadily*. 2. vyd. Opava 1994.

8 DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Šťastná planeta aneb jak jsem na kole objel svět. Díl 1.: Z Prahy na Nový Zéland*. 2. vyd. Opava 1998.

9 MACKERLE, Ivan: *Cesty za příšerami a dobrodružstvím*. Praha 2005.

10 Neznamená to však, že jejich cesty byly totožné. Už po pár týdnech v Austrálii se rozdělili. RNDr. Josef Brinke se s ostatními členy expedice věnoval především studiu domorodých kmenů a zoolog RNDr. Zdeněk Veselovský, CSc, se jal zkoumat australskou zvířenu. Viz BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského muzea do Austrálie*. Praha 1971.

11 MARTÍNEK, Jiří – MARTÍNEK, Miloslav: *Čeští cestovatelé a mořeplavci*. Praha 2006, s. 346–347.

12 VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Úvodem aneb jak se cestuje do Austrálie*. In: VESELOVSKÝ, Zdeněk *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986, s. 5–16.

1974, Jiří Svoboda v roce 1978.¹³ Jiří Kolbaba je jediným spisovatelem, u něhož je doba cesty do Austrálie neznámá. Z cestopisu se můžeme pouze dočíst, že do Austrálie zamířil v rámci cesty kolem světa někdy v 90. letech 20. století. Cestopis Miroslava Zikmunda vychází z jeho cesty po Austrálii, která se uskutečnila mezi 7. červnem a 24. červencem 1994.¹⁴ Sportovec Vítězslav Dostál absolvoval do Austrálie cesty dvě a zanechal nám také dva cestopisy; oba jsou předmětem mého zkoumání. Svou první cestu do tohoto státu uskutečnil v roce 1992 v rámci své cyklocesty po třech světadílech: Evropě, Americe a Austrálii. Z této cesty pochází jeho cestopis *Na kole třemi světadíly*. Na svou další cestu do Austrálie se vydal opět na kole, ovšem tentokrát se již jednalo o cyklocestu kolem celého světa. Poznámky z této dobrodružné pouti autor zanechal v cestopise *Šťastná planeta aneb jak jsem na kole objel svět. Díl 1*. V Austrálii pobýval od prosince 1995 do dubna 1996.¹⁵ Ivan Mackerle pobýval v Austrálii od 22. května do 29. června 2000.¹⁶ Jedná se tedy o období spadající do 21. století, přesto jsem se rozhodl jeho cestopis do práce zařadit, a to ze dvou důvodů – jednak se jedná o dobu, která stanovený časový rámec převyšuje pouze o pět měsíců a jednak je jeho cestopis mezi ostatními zcela unikátní. Ing. Ivan Mackerle byl poměrně známým českým záhadologem a kryptozoologem a do Austrálie se vydal zkoumat (ne)existenci tajemných tvorů, např. tasmánského tygra. Nutno však podotknout, že žádného záhadného tvora nespatriil.¹⁷

Dané téma můžeme vymezit i dalším kritériem, a to geografickým. Spousta cestopisů, ze kterých čerpám, se nezabývá pouze Austrálií, ale popisuje autorovy zážitky i ze států ostatních. Tyto poznámky však nejsou předmětem mého zkoumání, ačkoliv se v cestopisech nachází. Je tedy nutné si pojem „Austrálie“ definovat i geograficky. „Z terminologického pohledu chápeme Austrálii jako pevninu a k ní přilehlé ostrovy, které jsou přímou součástí státu Australské společnosti (Australský svaz).“¹⁸ Brinke definuje Austrálii jako nejmenší, nejmladší a nejrýchleji osídlený světadíl.¹⁹ Z výše uvedených zdrojů vyplývá, že Austrálie je

¹³ POTUŽNÍK, Václav: *Nullarbor, země nikoho: Z australského a malajsijského deníku motoristy*. Praha 1978, s. 7; SVOBODA, Jiří: *Autostopem kolem světa 2. část: Ázije, Austrálie a Oceánie*. 2. vyd. Praha 1991, s. 94.

¹⁴ ZIKMUND, Miroslav: *Modrý Mauritius... a přece Austrálie!: Cestopisné poznámky s fotografiemi skalních maleb Aboridžinců*. Praha 1999, s. 33–68.

¹⁵ DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Na kole třemi světadíly*. 2. vyd. Opava 1994, s. 68; DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Šťastná planeta aneb jak jsem na kole objel svět. Díl 1.: Z Prahy na Nový Zéland*. 2. vyd. Opava 1998, s. 171–172.

¹⁶ Mackerle.cz/australie. In: <http://www.mackerle.cz/australie/> [cit. 15. 6. 2019].

¹⁷ Tamtéž.

¹⁸ ŠEBESTA, David – FŇUKAL, Miloš – TLÁSKAL, Milan: *Regionální geografie anglosaské Ameriky, Austrálie a Antarktidy*. Olomouc 2013, s. 70.

¹⁹ BRINKE, Josef: *Austrálie*. Praha 1973, s. 7.

zároveň státem (Australský svaz) a světadílem (Austrálie). Jedná se o jediný takový příklad na planetě.²⁰ Tyto geografické znalosti jsou poměrně důležité. Pokud např. autor popisuje své zážitky z ostrova Rottnest Island (Potužník i Veselovský), budou tyto informace předmětem mého zkoumání, jelikož je daný ostrov součástí Australského svazu patřící státu Západní Austrálie. Nicméně pokud bude autor líčit v cestopise svoje zážitky z ostrova Bali nebo Komodo (např. Svoboda), tak tyto informace předmětem mého zkoumání nebudou, jelikož jsou dané ostrovy součástí Indonésie, konkrétně souostroví Malé Sundy. Všichni cestovatelé se při svých cestách orientovali na australskou pevninu, a pokud se vydali na některý z přilehlých australských ostrovů, jednalo se pouze o krátkodobé výlety (např. Brinke – Hookův ostrov, Potužník – Rottnest Island, Vítězslav Dostál (1. cesta) – Fraser Island, Zdeněk Veselovský – ostrov Rodondo).

Poslední kritérium, které bylo při vytváření této práce ještě nutné vzít v úvahu, bylo samotné vymezení pojmu „cestopis“. „Jedná se o žánr dokumentární (popř. publicistické) literatury; jeho obsahem je popis nebo vylíčení autorovy cesty do cizích zemí a krajin, záznamy geografických, národopisných, kulturních, sociálních a jiných zvláštností.“²¹ Všechny primární prameny, ze kterých jsem čerpal, bezesporu cestopisy jsou. Nabízí se tu však celá řada dalších velmi zajímavých publikací, které však spadají do jiného slohového žánru, např. biografie nebo reportáže. Za zmínku stojí alespoň velice zajímavá publikace, biografie dvou Čechoaustralánů,²² a to Milana Vyhnálka a Jindřicha Nermutě *Kde je tráva zelenější...*²³ nebo soubor reportáží s československými krajany v Austrálii *Mezi našimi v Klokánii*.²⁴ Ačkoliv jsem v cestopisech na téma „českoslovenští krajané v Austrálii“ často narážel, cílem této práce není se primárně zabírat literaturou „československo-australského exilu“. Publikací, článků a odborných prací na problematiku československo-australského exilu byla napsána celá řada.²⁵

²⁰ Nutno však podotknout, že tou největší makrogeografickou jednotkou – kontinentem – Austrálie není. O kontinent by šlo pouze v případě, pokud bychom k Austrálii připočetli i rozlehlou Oceánii.

²¹ *leporelo.info/cestopis*. In: <https://leporelo.info/cestopis> [cit. 16. 6. 2019].

²² V diplomové práci jsem těmto dvěma významným Čechoaustralánům věnoval celé dvě podkapitoly. Je to však především z toho důvodu, že celá řada cestovatelů se o Vyhnálkovi a Nermutovi zmiňovala a jejich osudy často líčí ve svých cestopisech.

²³ NERMUTĚ, Jindřich – VYHNÁLEK, Milan: *Kde je tráva zelenější...* 2. vyd. Praha 1992.

²⁴ STRÍŽOVSKÁ, Eva: *Mezi našimi v Klokánii*. Praha 2013.

²⁵ Např.: KREISINGER, Pavel: *Češi a Slovinci v Austrálii v 1. polovině 20. století a jejich účast ve světových válkách*. Praha 2018; MILLER, Jaroslav – BUREŠOVÁ, Jana – TRAPL, Miloš: *Český exil v Austrálii (1948-1989)*. Praha 2016; BRINKE, Josef: Češi v Austrálii. In: BLAINEY, Geoffrey: *Dějiny Austrálie*. Praha 1999; BUREŠOVÁ, Jana: Československo-australské vztahy ve druhé polovině 20. století. *Historica Olomucensia* 48, 2015; KREISINGER, Pavel: Jindřich Nermut (1917–1990). Z životních osudů rolníka, poslance, pounorového exulanta a „Australana“. *Moderní dějiny* 23, 2015; MARTÍNEK, Jiří: *Češi a pátý světadíl (aneb Příspěvek k historii*

Práce, která by se primárně zabírala rozbořem cestopisů československých cestovatelů cestujících po Austrálii ve druhé polovině 20. století, ještě napsána nebyla. Nicméně na Univerzitě Palackého v Olomouci byly napsány dvě kvalifikační práce podobného zaměření, které se však zabírají rozbořem cestopisů staršího data. Bc. Adam Gebauer se ve své bakalářské diplomové práci zabírá rozbořem cestopisů českých cestovatelů, kteří cestovali po Austrálii v 19. století.²⁶ Bc. Jakub Obhlídal se ve své bakalářské diplomové práci věnuje cestopisům, které napsali cestovatelé cestující po Australském svazu v době první Československé republiky.²⁷

Cílem mé diplomové práce není postupné rozebírání cestopisů a vypsání všeho, co si daní cestovatelé poznamenali. Práci se snažím pojmout komplexněji. Pokusím se zjistit, jestli si cestovatelé na svém putování Austrálií všímali stejných motivů, jezdili do stejných zemí,²⁸ měli stejný názor na mentalitu Australanů, všímali si stejných znaků u Aboriginců apod. Ve své práci tedy uplatňuji metodu „společných množin“. V rámci této metody sleduji především četnost výskytu konkrétních jevů a prvků v cestopisech. Tato metoda však může skýtat mnohá úskalí, kterým je nutné se vyhnout, aby práce byla objektivní. Kromě sledování absolutního množství výskytu sledovaných jevů je ještě nutné brát v úvahu další dva faktory – relativní četnost a také písemný rozsah, který cestovatelé konkrétnímu jevu věnovali.²⁹ Mým úkolem

česko-australských vztahů). In: HRADECKÝ, Tomáš – HORÁK, Pavel a kol. (Edd.): České, slovenské a československé dějiny 20. století VII. Ústí nad Orlicí 2012; SULKOVÁ, Marie: Češi v Austrálii. In: *Dobré dílo českých rukou. Sborník první části poznatků shromážděných na půdě kontinentů o působení našich vědců, odborníků a humanistů v zemích Afriky, Asie a Latinské Ameriky ve 20. století, ale i dříve, určený k inspiraci a poučení nám všem*. Praha 2001. A mnoho dalších.

²⁶ GEBAUER, Adam: *Obraz Austrálie v cestopisech českých cestovatelů do roku 1901*. Bakalářská diplomová práce, FF UP, Olomouc 2016.

²⁷ OBHLÍDAL, Jakub: *Obraz Austrálie v cestopisech českých cestovatelů v období první Československé republiky*. Bakalářská diplomová práce, FF UP, Olomouc 2016.

²⁸ Máme na mysli jednotlivé země Australského svazu, např. Tasmánie nebo Queensland.

²⁹ Danou problematiku můžeme nejlépe vysvětlit na konkrétním příkladu. Pokud bychom zaznamenávali pouze absolutní četnost sledovaných jevů týkajících se domorodých Australců, zjistili bychom, že se v cestopisech nejvíce objevuje zmínka o kmeni Rembaranků. Nicméně o tomto kmeni píše, až na pár výjimek, pouze Josef Brinke ve svém cestopise. Ostatní cestovatelé (až na výjimky) se o tomto kmeni nezmiňují. Tvrdit tedy, že společným tématem všech cestopisů je domorodý kmen Rembaranků, jelikož se o něm vyskytuje nejvíce zmínek, by zajisté nebylo objektivní a hodnotu práce by to zcela jistě mohlo ohrozit. Většina cestovatelů si na domorodcích všímala jiných aspektů; jedním z nich byl negativní vliv europoidní australské populace na domorodé kmeny, např. alkoholismus, gamblerství apod. Ačkoliv se žádný z cestovatelů tomuto jevu sáhodlouze ve svém cestopise nevěnuje (absolutní četnost tedy nebude vysoká), jedná se o daleko objektivnější ukazatel, jelikož jej ve svých cestopisech reflektuje většina cestovatelů, tedy i těch, kteří se ve svých cestopisech primárně zaměřují na jiné aspekty (např. Dr. Veselovský na australskou faunu). Třetí aspekt metody „společných množin“ – písemný rozsah – můžeme demonstrovat také na konkrétním příkladu. Téměř všichni cestovatelé se rozepisují ve svých cestopisech o klokanech a téměř všichni se také rozepisují o žralocích (rozdíly jsou minimální). Avšak klokánům je v cestopisech věnováno mnohem více stran než žralokům. Objektivnější tedy bude tvrdit, že cestovatele v Austrálii více zajímali klokani než žraloci.

je tedy, pokud to je možné, rovnoměrně vyvážit všechny tři sledované aspekty dané metody a docílit tím tak co největší objektivnosti diplomové práce.

Samotné členění celé práce do kapitol, podkapitol, ale i dílčích celků (např. odstavců) vychází mj. i z výše zmiňované metody. V první kapitole se mj. zabývám důvody, proč cestovatelé Austrálii navštívili. Jestliže např. Josef Brinke vyjel do Austrálie zkoumat australské domorodé kmeny, není překvapující, že se v jeho cestopise vyskytují odkazy právě na Aborigince. Jednotliví cestovatelé nejsou v první kapitole řazeni náhodně, právě zde uplatňuji především chronologický aspekt (viz výše). Cestovatelé jsou řazeni chronologicky podle doby, kdy Austrálii navštívili.³⁰ V druhé kapitole uplatňuji především aspekt geografický. Zkoumám zde, jaké přírodní jevy a útvary cestovatelé ve svých cestopisech popisují (Velký bariérový útes – Queensland, Ayers Rock – Severní Teritorium, Torrensovo jezero – Jižní Austrálie apod.).

Zbývající kapitoly a podkapitoly jsou řazeny především dle metody „společných množin“, viz výše. Za zmínku si stojí všimnout, jaká města jsem právě na základě této metody vybral do kapitoly č. 3. Tedy např. město Sydney není na prvním místě této kapitoly³¹ náhodou. Jedná se o město, které bylo nejvíce navštěvováno a o němž zanechali cestovatelé ve svých cestopisech nejvíce informací. Za zmínku určitě stojí srovnání s bakalářskou diplomovou prací Bc. Jakuba Obhlídala (kapitola 3: Obraz vybraných australských měst v cestopisech).³² Tak např. zjistíme, že v bakalářské diplomové práci daného autora se nachází všechna hlavní města jednotlivých australských států, nicméně v této práci spousta hlavních měst jednotlivých států Australského svazu chybí. Jednoduše proto, že nebyla tolik navštěvována, např. Hobart. Stejně tak se v kapitole č. 4 „Australská fauna a flóra“ budu věnovat pouze těm zvířatům a rostlinám, o nichž padlo v cestopisech nejvíce zmínek.

V práci vycházím z poměrně pestrého množství literatury. Tuto literaturu můžeme rozdělit do dvou hlavních celků. Za prvé to je „primární literatura“, za druhé „sekundární literatura“. Do primární literatury patří nejenom již výše zmíněných devět cestopisů,³³ ale také pramen

³⁰ Nikoliv podle doby, kdy byl daný cestopis napsán!

³¹ podkapitola 3.1

³² OBHLÍDAL, Jakub: *Obraz Austrálie v cestopisech českých cestovatelů v období první Československé republiky*. Bakalářská diplomová práce, FF UP, Olomouc 2016, s. 5.

³³ Jejichž rozbor tvoří hlavní náplň diplomové práce.

orální povahy. ³⁴ Jedná se o ústní rozhovor s Ing. Petrou Škopovou, MBA, která Austrálii navštívila v říjnu roku 1989 na pozvání svého strýce Milana Vyhnálka. ³⁵

Ačkoliv cestopisy tvoří nosnou základnu celé práce, nebylo by možné nečerpat z celé řady titulů sekundární literatury. Tuto literaturu můžeme dále rozdělit do šesti dílčích částí:

1. klasické syntézy australských dějin, ³⁶
2. geografické publikace zabývající se fyzicko-geografickou a socioekonomickou geografii Austrálie, ³⁷
3. monografie, příspěvky ve sbornících a kapitoly v monografiích zabývající se především československo-australskými vztahy, ³⁸
4. bakalářské a disertační práce zabývající se danou problematikou, ³⁹
5. životopisné monografie cestovatelů a exulantů, ⁴⁰
6. monografie zabývající se cestopisy a cestovateli. ⁴¹

Kromě výše uvedené literatury mi k napsání práce posloužily také některé elektronické zdroje, které jsou uvedeny v závěrečném seznamu literatury. Zejména bych chtěl vyzdvihnout

³⁴ Pokoušel jsem se také kontaktovat samotného Miroslava Zikmunda, abych s ním osobně uskutečnil řízený rozhovor o jeho cestě do Austrálie, avšak bohužel neúspěšně. Stejně tak jsem se pokoušel kontaktovat Moravské zemské muzeum v Brně, nicméně jsem se nedočkal žádné odpovědi. Chtěl jsem od této instituce získat přístup k velice zajímavému dokumentu „*Za lidmi z doby kamenné*“. Režie i scénář: Jiří Vrožina. Jedná se o dokumentární zpracování z roku 1971, které se týká československé expedice Moravského musea do Austrálie v roce 1969. Nicméně o této vědecké expedici do Austrálie, jak již bylo výše napsáno, pojednávají dva cestopisy, z nichž čerpám: ...*a znali jen kámen* od Josefa Brinkeho a *Cesta do třetihor* od Zdeňka Veselovského.

³⁵ Řízený rozhovor s Ing. Petrou Škopovou, MBA (Praskačka), 8. 3. 2019.

³⁶ BLAINEY, Geoffrey: *Dějiny Austrálie*. Praha 1999; MACINTYRE, Stuart: *Dějiny Austrálie*. Praha 2013.

³⁷ Např.: BRINKE, Josef: *Austrálie a Oceánie*. 3. vyd. Praha 1883; BRINKE, Josef: *Austrálie v obrazech*. Praha 1990; JENÍČEK, Jaroslav a kol.: *Austrálie*. Praha 1975. A další.

³⁸ Např.: MILLER, Jaroslav – BUREŠOVÁ, Jana – TRAPL, Miloš: *Český exil v Austrálii (1948–1989)*. Praha 2016; BRINKE, Josef: *Češi v Austrálii*. In: BLAINEY, Geoffrey: *Dějiny Austrálie*. Praha 1999; BUREŠOVÁ, Jana: *Československo-australské vztahy ve druhé polovině 20. století*. *Historica Olomucensia* 48, 2015; KREISINGER, Pavel: *Jindřich Nermuť (1917–1990). Z životních osudů rolníka, poslance, pounorového exulanta a „Australana“*. *Moderní dějiny* 23, 2015; MARTÍNEK, Jiří: *Češi a pátý světadíl (aneb Příspěvek k historii česko-australských vztahů)*. In: HRADECKÝ, Tomáš – HORÁK, Pavel a kol. (Edd.): *České, slovenské a československé dějiny 20. století VII. Ústí nad Orlicí 2012*; SULKOVÁ, Marie: *Češi v Austrálii*. In: *Dobré dílo českých rukou. Sborník první části poznatků shromážděných na půdě kontinentů o působení našich vědců, odborníků a humanistů v zemích Afriky, Asie a Latinské Ameriky ve 20. století, ale i dříve, určený k inspiraci a poučení nám všem*. Praha 2001. A mnoho dalších.

³⁹ KREISINGER, Pavel: *Češi a Slovinci v Austrálii v 1. polovině 20. století a jejich účast ve světových válkách*. Praha 2018; GEBAUER, Adam: *Obraz Austrálie v cestopisech českých cestovatelů do roku 1901*. Bakalářská diplomová práce, FF UP, Olomouc 2016; OBHLÍDAL, Jakub: *Obraz Austrálie v cestopisech českých cestovatelů v období první Československé republiky*. Bakalářská diplomová práce, FF UP, Olomouc 2016.

⁴⁰ Např.: HANZELKA, Jiří – ZIKMUND, Miroslav: *Život snů a skutečností*. Praha 1997; NERMUŤ, Jindřich – VYHNÁLEK, Milan: *Kde je tráva zelenější...* 2. vyd. Praha 1992; ZIKMUND, Miroslav – HORKÝ, Petr – NÁPLAVA, Miroslav – KROC, Vladimír: *Století Miroslava Zikmunda*. Brno 2017.

⁴¹ Např.: KUNSKÝ, Josef: *Čeští cestovatelé. II. díl*. Praha 1961; MARTÍNEK, Jiří – MARTÍNEK, Miloslav: *Čeští cestovatelé a mořeplavci*. Praha 2006.

internetovou stránku „*Australian Bureau of Statistics*“, ⁴² která mi sloužila zejména k vyhledávání nejnovějších údajů týkajících se např. počtu obyvatel australských měst či národnostní struktury australské populace. Tyto informace poté mohly být komparovány s informacemi v cestopisech.

⁴² *Australian Bureau of Statistics*. In: <https://www.abs.gov.au> [cit. 18. 6. 2019].

1. Stručné představení jednotlivých cestovatelů a cíle jejich výprav

„Jen málo zemí na světě je nám tak sympatických, jako je Austrálie. Nejmenší kontinent kdesi na druhé straně zeměkoule je obydlen spoustou milých zvířátek, jako jsou klokani, koaly a tak vůbec. Nikdy jsme s touto zemí, aspoň oficiálně, neválčili (ostatně proč taky?) a neměli jsme s ní nikdy žádný problém...“⁴³ To jsou slova doktora Jiřího Martínka, českého historika a geografa zabývajícího se mj. dějinami české vědy, zejména geografii, studiem životů a děl českých cestovatelů nebo také historickou geografii.⁴⁴ Krása australské fauny a mírumilovná povaha Australanů je také jedním z důvodů, proč se mnou sledovaní cestovatelé do Austrálie vydali. Důvodů pro navštívení tohoto od nás nejvzdálenějšího světadílu však bylo více.

1.1 Josef Brinke

Doc. RNDr. Josef Brinke, CSc.,⁴⁵ (1934–2001) vystudoval geografii na přírodovědecké fakultě Karlovy univerzity, kde působil jako odborný asistent. Specializoval se na ekonomickou a regionální geografii Austrálie a Oceánie; na tato témata také přednášel na fakultě a byl jedním z největších geografických expertů zabývající se geografii australsko-océánské oblasti. Publikoval celou řadu odborných i populárně vědeckých prací a je také autorem celé řady vysokoškolských učebnic zabývajících se především geografii Austrálie a Oceánie,⁴⁶ ale také jinými geografickými tématy. Austrálii navštívil celkem třikrát. Poprvé v roce 1958, když tam shromažďoval materiály pro svou diplomovou práci. V roce 1968 se podílel na organizování československé vědecké expedice Moravského musea do Austrálie, která se uskutečnila o rok později a již se stal vedoucím. Ve své době byl doktor Josef Brinke známý i široké veřejnosti díky svým článkům o Austrálii, které byly zveřejňovány v denním tisku a časopisech. Měl také celou řadu přednášek v rozhlase a v televizi.⁴⁷

Cestopis *...a znali jen kámen*, který v diplomové práci zkoumám, je výsledkem autorovy cesty do Austrálie v roce 1969, která byla součástí vědecké expedice primárně směřující do

⁴³ MARTÍNEK, Jiří: *Češi a pátý světadíl (aneb Příspěvek k historii česko-australských vztahů)*. In: HRADECKÝ, Tomáš – HORÁK, Pavel a kol. (Edd.): *České, slovenské a československé dějiny 20. století VII*. Ústí nad Orlicí 2012, s. 227.

⁴⁴ *Historický ústav Akademie věd České republiky, v. v. i.* In: <http://www.hiu.cas.cz/cs/lide/seznam-pracovniku/martinek-jiri.ep/> [cit. 18. 6. 2019].

⁴⁵ V době jeho cesty do Austrálie a napsání cestopisu měl Josef Brinke „pouze“ titul RNDr. (RNDr. Josef Brinke). V práci budu tedy tohoto vědce oslovovat titulem „doktor“.

⁴⁶ Např.: BRINKE, Josef: *Austrálie a Oceánie*. 3. vyd. Praha 1983; BRINKE, Josef: *Austrálie*. Praha 1973; BRINKE, Josef: *Austrálie v obrazech*. Praha 1990.

⁴⁷ BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971.

Arnhemské země. „Byla to největší výprava v rámci celého sovětského bloku směrem do Austrálie. Výzkum byl podpořen několika československými institucemi a průmyslovými závody. (...) Po kontinentu se výprava pohybovala v osvědčeném terénním voze československé výroby Praga V3S. V něm si výzkumníci vozili výstroj, výzbroj a potraviny, jinak se pohybovali ve dvou vozech typu Land Rover, který jim půjčila australská vláda. Cestu zahájili v Sydney a pokračovali v trase dlouhé téměř 7 000 km na sever do přístavu Darwin. Odtud výprava podstoupila náročnou cestu do Arnhemské země, kde pracovala několik týdnů bez kontaktu s civilizací. Českoslovenští vědci zde učinili několik významných objevů. Objevili řadu nalezišť kamenných nástrojů, unikátní skalní malby apod. (...) Z dovezených materiálů byla v roce 1971 v muzeu Anthropos v Brně uspořádána výstava.“⁴⁸

Doktor Brinke se na tento světadíl vydal především z důvodu studia domorodého kmene Rembaranků. Expedice měla za úkol najít na severu kontinentu v Arnhemské zemi zbytky populace Australců žijících dosud původním způsobem života v buši. Ačkoliv se australští odborníci k plánu expedice vyjadřovali s pochybami, cíle expedice dle Brinkeho slov byly splněny. Při průjezdu divokou a málo prozkoumanou Arnhemskou zemí narazili členové expedice v buši na domorodce, kteří lovíli tradičním způsobem, rozdělávali oheň třením dvou dřev, stavěli jednoduché přístřešky z větví apod.⁴⁹ Kromě zkoumání tohoto domorodého australského kmene Brinke svůj pobyt v Austrálii zužitkoval i jinak. Celou řadu poznatků, které při této expedici nabyt, ale také například celou řadu fotografií, které v Austrálii pořídil, využil ve svých odborných publikacích zabývajících se geografii Austrálie. Doktor Brinke je využil i na univerzitní půdě v prostorách vysokých škol po celé Československé republice.

1.2 Zdeněk Veselovský

Prof. RNDr. Zdeněk Veselovský, DrSc., (1928–2006) byl jedním z nejvýznamnějších českých zoologů. V letech 1959–1988 byl ředitelem pražské zoologické zahrady. Stal se zakladatelem české etologie a autorem mnoha odborných článků a populárně naučných knih z oblasti zoologie a etologie,⁵⁰ které jsou známé po celém světě. Za jeden z jeho největších

⁴⁸ BUREŠOVÁ, Jana: Československo-australské vztahy ve druhé polovině 20. století. *Historica Olomucensia* 48, 2015, s. 232–233.

⁴⁹ MARTÍNEK, Jiří: *Češi a pátý světadíl (aneb Příspěvek k historii česko-australských vztahů)*. In: HRADECKÝ, Tomáš – HORÁK, Pavel a kol. (Edd.): *České, slovenské a československé dějiny 20. století VII*. Ústí nad Orlicí 2012, s. 233; BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971.

⁵⁰ Např.: VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Praobyčejná zvířata*. Praha 1964; VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Vždyť jsou to jen zvířata*. Praha 1974; VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Ptáci a voda*. Praha 1987; VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Člověk a zvíře*.

úspěchů ve funkci ředitele pražské zoo je považována záchrana koně Převalského. V roce 1988 byl kvůli konfliktu s komunistickými představiteli města Prahy na hodinu vyhozen, což mělo za následek protesty a spontánní bojkot pražské zoo ze strany mnoha zoologických zahrad západního světa, který však brzy ukončila sametová revoluce. Byl žákem nositele Nobelovy ceny a zakladatele etologie Konráda Lorenze. Profesor Veselovský byl ve své době známý i „laickému“ publiku, jelikož často vystupoval v rozhlase a v televizi. Kromě Austrálie navštívil Veselovský celou řadu dalších zemí, např. Venezuelu; třikrát se také vydal do východní Indie (1964, 1971 a 1973), aby pomáhal zdejším ochráncům přírody v jejich snaze zachránit život indickým nosorožcům a tygrům.⁵¹

Cestopis Zdeňka Veselovského, stejně jako Josefa Brinkeho, vychází z expedice Moravského muzea do Austrálie v roce 1969 (viz výše). Kromě doktora Brinkeho a prof. Zdeňka Veselovského se expedice ještě účastnili Jan Daněk (řidič, mechanik expedice, potápěč), RNDr. Jan Jelínek, DrSc., (ředitel Moravského muzea v Brně, antropolog), PhDr. Stanislav Novotný (etnograf, sekretář expedice), RNDr. Miroslav Prokopec, DrSc., (fyzický antropolog, vědecký tajemník expedice), František Šíma (organizační tajemník a hospodář) a Jiří Vrožina (kameraman, fotograf a potápěč).⁵² Hlavním cílem cesty Zdeňka Veselovského do Austrálie bylo pozorování a studování života australské fauny v pralesích a močálech Arnhemské země a později také na těžko dostupných ostrovech u jihoaustralského pobřeží.⁵³ Výprava do Austrálie byla pro zoologa něco jako cesta do pravěku. Mnohatisícikilometrovou trasou projel celý kontinent od severu napříč jeho „mrtvým srdcem“ a řadu měsíců strávil, většinou sám, uprostřed močálů a jezer Arnhemské země. Z australské fauny se zaměřoval především na vačnatce a ptactvo.⁵⁴

1.3 Václav Potužník

MUDr. Václav Potužník (1928–2003) byl lékařem a cestovatelem. Vystudoval lékařskou fakultu v Bratislavě a poté pokračoval na fakultě všeobecného lékařství v Praze. Působil jako lékař v Karlových Varech, dále ve fakultní nemocnici v Hradci Králové a také jako odborný

Praha 2000; VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Obecná ornitologie*. Praha 2001; VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Etologie. Biologie chování zvířat*. Praha 2005. A mnoho dalších.

⁵¹ VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986; MARTÍNEK, Jiří – MARTÍNEK, Miloslav: *Čeští cestovatelé a mořeplavci*. Praha 2006, s. 346–349; *Zoo Praha: Historie: Ředitelé pražské zoo*. In: <https://web.archive.org/web/20100315115157/http://www.zoopraha.cz/cs/o-zoo/historie/reditele-prazske-zoo> [cit. 21. 6. 2019].

⁵² BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského muzea do Austrálie*. Praha 1971, s. 15.

⁵³ MARTÍNEK, Jiří – MARTÍNEK, Miloslav: *Čeští cestovatelé a mořeplavci*. Praha 2006, s. 348.

⁵⁴ VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986.

lékař na poliklinice v Kladně. V roce 1968 se stal přednostou ORL v Benešově. Pracoval též jako lékař v Alžíru a konzultant v nemocnici na Maltě. Podnikl řadu cest po Evropě, Africe, Indii, Blízkém a Dálném východě a pochopitelně také po Austrálii. Ze svých cest zanechal také několik cestopisů.⁵⁵ Specifikem jeho putování po světě je skutečnost, že je vykonával na malých motocyklech, a to buď sám, nebo s přáteli. Jeho první cesty na motocyklech ho v letech 1957 a 1959 zavedly do Evropy, později, v roce 1962, vyjel do severovýchodní Afriky a poznal Blízký východ. Poté přišel na řadu indický subkontinent a v roce 1968 jej malá devadesátikubíková jawa dovezla z Prahy až k obratníku Raka při Nilu. Procestoval také Keňu, Tanzanii a Ugandu. Jeho poslední daleká cesta vedla právě na Dálný východ do Malajsie a nakonec i na ten nejvzdálenější světadíl vůbec, do Austrálie.⁵⁶

Na základě prostudování daného cestopisu můžeme tvrdit, že cílem Potužnickovy cesty bylo poznat liduprázdnou krajinu pusté Austrálie. Potužník se na své cyklovýpravě po Austrálii neorientoval na velká města australského východu, naopak, vydal se do jedné z jejich nejpustších a nejliduprázdnějších částí, krajiny Nullarbor. Jedná se o pouštní oblast v jižní Austrálii rozkládající se ve státech Jižní Austrálie a Západní Austrálie. Název oblasti pochází z latinských slov „*nullus arbor*“, což v českém jazyce znamená „*žádný strom*“. Tato krajina se rozprostírá na ploše 200 000 km² a jedná se o jednu z nejméně zalidněných oblastí na planetě.⁵⁷ Jeho cesta započala v hlavním městě Jižní Austrálie, Adelaidu, táhla se pustou krajinou kolem Velkého australského zálivu a končila v západoaustralském Perthu.⁵⁸

1.4 Jiří Svoboda

Jiří Svoboda (1937–2008) byl česko-kanadský cestovatel a spisovatel. Je charakteristický mj. i tím, že po světě cestoval výhradně autostopem. V září 1968 emigroval do Kanady, kde žil na předměstí Toronta. Prošel řadou zaměstnání (taxikář, údržbář na letišti, číšník,

⁵⁵ POTUŽNÍK, Václav: *Nullarbor, země nikoho: Z australského a malajsijského deníku motoristy*. Praha 1978; POTUŽNÍK, Václav: *Deset HP pro Afriku*. Praha 1979; POTUŽNÍK, Václav: *Jednou stopou mezi slony*. Praha 1969; POTUŽNÍK, Václav: *Safari pod rovníkem*. Praha 1974.

⁵⁶ *Středočeská vědecká knihovna v Kladně, příspěvková organizace*. In: https://ipac.svkkl.cz/arl-kl/cs/detail-kl_us_auth-p0027618-Potuznik-Vaclav-19282003/ [cit. 25. 6. 2019]; *Databazeknih.cz*. In: <https://www.databazeknih.cz/vydane-knihy/vaclav-potuznik-44442> [cit. 25. 6. 2019].

⁵⁷ Nullarbor je největší vápencová oblast na světě. Kromě svých okrajů je prakticky bez vegetace. Oblast je také prakticky bez obyvatelstva – nachází se zde pouze několik farem a osad podél železniční tratě a silnice. Poušť je charakteristická svým naprosto rovným povrchem. Její část je chráněna jako národní park. Jako zajímavost můžeme uvést, že v poušti Nullarbor žijí stáda divokých velbloudů. Jde o potomky arabských velbloudů, kteří sem byli dovezeni v druhé polovině 19. století jako vhodná zvířata pro dopravu v pouštních oblastech. Viz *Wikipedie, otevřená encyklopedie: Nullarbor*. In: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Nullarbor> [cit. 25. 6. 2019].

⁵⁸ POTUŽNÍK, Václav: *Nullarbor, země nikoho: Z australského a malajsijského deníku motoristy*. Praha 1978; *Wikipedie, otevřená encyklopedie: Nullarbor*. In: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Nullarbor> [cit. 25. 6. 2019].

knihovník) a pracoval také v expedici knih nakladatelství Sixty-Eight Publishers manželů Zdeny a Josefa Škvoreckých. V roce 1979 založil ve Scarborough vlastní nakladatelství Autostop, v němž pod záštitou Sixty-Eight Publishers vydával své cestopisy.⁵⁹ V letech 1971, 1975, 1977, 1981, 1986 a 1995 podnikl své nejdelsí, několikaměsíční autostopařské cesty, během nichž postupně poznal všechny kontinenty kromě Antarktidy.⁶⁰ Od roku 1990 žil opět v Praze. Celý život se věnoval studiu rozličných duchovních směrů. Svými knihami a osobním přístupem se zasloužil o velký nárůst zájmu o nezávislé cestování a autostop v Československu, kde občané po roce 1989 mohli opět začít svobodně cestovat. Zemřel v roce 2008, když umrzl na zimní túře v Bavorských lesích.⁶¹

Všechny jeho cestopisy jsou považovány za jakousi „bibli stopařů“ a jsou psány unikátním fonetickým přepisem hovorové češtiny⁶² s řadou slangových, dialektových a nelogických prvků. Své cestopisy autor vždy doplňuje velice podrobnými faktografickými údaji o jednotlivých zemích a o možnostech autostopu a levného ubytování, takže jeho knihy získávají rovněž hodnotu zcela ojedinělé příručky. Je zajímavé, že na rozdíl od předchozích autorů, kde byla hlavním cílem jejich cest většinou určitá oblast Austrálie nebo třeba australská fauna či domorodci, Svobodovým cílem nebyla primárně Austrálie ani jakákoliv jiná země, do které se vydal. Cesty podnikal s cílem „be on the road“, tedy „být na cestě“ ve stylu americké beat generation a hnutí hippies.⁶³

1.5 Jiří Kolbaba

Jiří Kolbaba (1957) je český cestovatel, fotograf a spisovatel a také viceprezident Českého klubu cestovatelů. Procestoval všech šest kontinentů planety a poznal více než 130 zemí světa. Organizuje četné exotické expedice a vozí ze vzdálených kultur bohatý obrazový materiál. Spolupracuje s mnoha tištěnými i elektronickými médii a na rádiu Impuls má již

⁵⁹ SVOBODA, Jiří: *Autostopem kolem světa 1. část: Evropa*. 2. vyd. Praha 1990; SVOBODA, Jiří: *Autostopem kolem světa 2. část: Ázije, Austrálie a Oceánie*. 2. vyd. Praha 1991; SVOBODA, Jiří: *Autostopem kolem světa 3. část: Amerika*. Praha 1992; SVOBODA, Jiří: *Autostopem kolem světa 4. část: Afrika s Čínou, Japonskem a Koreu*. Praha 1993; SVOBODA, Jiří: *Autostopem kolem světa 5. část: Východní Evropa a severní Ázije*. Praha 1997.

⁶⁰ Všechny cestopisy, které sepsal, vycházely právě z těchto cest.

⁶¹ *Slovník české literatury po roce 1945*. In: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=486> [cit. 26. 6. 2019].

⁶² Jak si lze mj. všimnout v názvu cestopisu, který zkoumám.

⁶³ *Slovník české literatury po roce 1945*. In: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=486> [cit. 26. 6. 2019].

mnoho let populární autorský pořad o cestování.⁶⁴ Po celé České republice pořádá inspirativní diashow o celé planetě pro různé skupiny obyvatel. Velkoplošné fotografie, které na svých cestách pořizuje, prezentuje při rozsáhlých výstavách doma i v zahraničí. Dosud vydal řadu publikací.⁶⁵ Jiří Kolbaba je rozvedený a má syna. Na střední škole vystudoval grafiku a založil marketingovou agenturu, kterou dodnes vede. V roce 1983 získal stříbrnou medaili na Mistrovství Československa v atletice. Stal se také mistrem ČSR v běhu na tři kilometry překážek. Hlavním cílem jeho cest je zajisté poznávání odlišných koutů planety Země, nových kultur, kmenů, jazyků, odlišné fauny a flóry apod. Na svých veřejných přednáškách se Jiří Kolbaba snaží nejen informovat obecenstvo o svých zážitcích z dobrodružných putování, ale také v něm podnítit zájem o ochranu celé řady rostlinných a živočišných druhů, z nichž mnohým hrozí bezprostřední vyhynutí.⁶⁶

1.6 Miroslav Zikmund

Ing. Miroslav Zikmund, dr. h. c. (1919) spolu s Jiřím Hanzelkou (1920–2003) procestovali 112 zemí světa a teritorií celé planety, z nichž značnou část zdokumentovali. Pobývali v Africe, když zanikl koloniální systém, vynesli československou vlajku na Kilimandžáro, přespali na Cheopsově pyramidě, v konžském pralese navštívili Pygmeje. V legendární Tatře 87⁶⁷ urazili 111 000 kilometrů. V zahraničí zažili v roce 1948 komunistický převrat, přesto se vrátili do komunisty zadržované vlasti. Hovořili s prezidenty, s Gagarinem i Hillarym, jako první projeli napříč Sovětský svaz, posunuli hranice možného. V roce 1968 odmítli okupaci i nastupující normalizační režim, a tak se na dvacet let stali politicky nežádoucími osobami. Natočili čtyři celovečerní a 147 dokumentárních filmů, napsali 700 rozhlasových a 300 novinových reportáží, prodali 6,5 milionu knih, jejich publikace patří mezi klenoty českého cestopisu.⁶⁸

⁶⁴ Pořad se v rádiu jmenuje „Cestování s Jiřím Kolbabou“. Vysílá se na Rádiu Impuls každý všední den v 6:10, 7:10 a 8:10 hodin. Viz: *Impuls.cz*. In: <http://www.impuls.cz/porady/cestovani-s-jirim-kolbabou/> [cit. 26. 6. 2019].

⁶⁵ Např.: KOLBABA, Jiří: *Šest kontinentů: Příběhy z cest*. Brno 2003; KOLBABA, Jiří: *Obrazy světa*. Brno 2005; KOLBABA, Jiří: *Tváře světa*. Brno 2006.

⁶⁶ *Osobnosti.cz: Jiří Kolbaba*. In: <https://www.spisovatele.cz/jiri-kolbaba#cv> [cit. 26. 6. 2019]; *Databazeknih.cz*. In: <https://www.databazeknih.cz/zivotopis/jiri-kolbaba-5588> [cit. 26. 6. 2019].

⁶⁷ Dle jeho slov s Tatro 87 absolvovali nejdelší cestu (po Africe a Jižní Americe), jakou kdy osobní vůz sériové výroby sólo absolvoval. Viz HANZELKA, Jiří – ZIKMUND, Miroslav: *Život snů a skutečností*. Praha 1997, s. 90.

⁶⁸ ZIKMUND, Miroslav – HORKÝ, Petr – NÁPLAVA, Miroslav – KROC, Vladimír: *Století Miroslava Zikmunda*. Brno 2017, s. 419.

Miroslav Zikmund vystudoval vysokou školu obchodní. Po cestování začal nejvíce toužit v období druhé světové války.⁶⁹ V době „Vítězného února“ 1948 byl s Jiřím Hanzelkou v rovníkové Africe. Dle jeho slov na emigraci nikdy nepomyslel, ačkoliv byli oba v 50. letech kontaktováni československou rozvědkou s oznámením, aby se ze Spojených států amerických do vlasti již nevraceli.⁷⁰ Poprvé se Zikmund s Hanzelkou chtěli do Austrálie podívat v roce 1963, avšak australské vízum nezískali. Zamítnutí však nepřišlo od československých úřadů, ale od Austrálie. V řadě zemí (Kolumbie, USA, Čína...) byli tito cestovatelé považováni za podezřelé či přímo špiony. Zikmund se do „země klokanů“ dostal poprvé až v 90. letech, avšak už bez svého přítele Hanzelky, jemuž cestu znemožnil špatný zdravotní stav.⁷¹ V listopadu 1989 založil Miroslav Zikmund Občanské fórum ve Zlíně a přičinil se mj. i o to, aby se Gottwaldov opět jmenoval Zlín. V roce 1993 byla Zikmundovi a Hanzelkovi udělena za celoživotní dílo Cena E. E. Kische, v roce 1999 převzali z rukou českého prezidenta Václava Havla Medaili Za zásluhy II. stupně. Zikmund již dlouhou dobu žije ve Zlíně a v roce 2014 mu byl udělen čestný doktorát Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně. V témže roce dne 28. října mu český prezident Miloš Zeman udělil Řád Tomáše Garrigua Masaryka I. třídy.⁷²

Cestovatelské cíle Miroslava Zikmunda (a Jiřího Hanzelky) byly především dobrodružné a poznávací. Pravidelně na svých cestách kolem světa psali oba muži deníky, které často vyšly jako cestopisné publikace.⁷³ Cestopisů, které za svůj život Miroslav Zikmund sepsal (společně s Jiřím Hanzelkou), byly desítky.⁷⁴ Natočili také čtyři celovečerní filmy a dále

⁶⁹ Miroslav Zikmund byl v třetím semestru, když byly zavřeny vysoké školy. Záhy začal pracovat na jatkách. O cestování začal uvažovat za heydrichiády. (Jeho představy zatím byly samozřejmě pouze imaginární). Za okupace se Zikmund a Hanzelka věnovali studiu cestopisů a cizích řečí. Připravili si též podrobný plán první cesty s rozpočtem. V roce 1945 se na Pankráci Zikmund účastnil jako mladý novinář výslechu K. H. Franka. Viz. HANZELKA, Jiří – ZIKMUND, Miroslav: *Život snů a skutečností*. Praha 1997, s. 19–20; KUNSKÝ, Josef: *Čeští cestovatelé*. II. díl. Praha 1961, s. 478.

⁷⁰ Dokonce jim byly nabídnuty americké pasy. Viz HANZELKA, Jiří – ZIKMUND, Miroslav: *Život snů a skutečností*. Praha 1997, s. 55.

⁷¹ MARTÍNEK, Jiří: *Češi a pátý světadíl (aneb Příspěvek k historii česko-australských vztahů)*. In: HRADECKÝ, Tomáš – HORÁK, Pavel a kol. (Edd.): *České, slovenské a československé dějiny 20. století VII*. Ústí nad Orlicí 2012, s. 233.

⁷² *Slovník české literatury po roce 1945: Miroslav Zikmund*. In: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=601> [cit. 27. 6. 2019].

⁷³ Nutno podotknout, že zpracovávání písemných materiálů ze svých cest do podoby cestopisů bylo hlavní náplní Miroslava Zikmunda v době normalizace, kdy mu bylo příslušnými orgány československé vlády cestování zakázáno. Viz HANZELKA, Jiří – ZIKMUND, Miroslav: *Život snů a skutečností*. Praha 1997.

⁷⁴ Např. HANZELKA, Jiří – ZIKMUND, Miroslav: *Afrika snů a skutečností 1*. Praha 1952; HANZELKA, Jiří – ZIKMUND, Miroslav: *S českou vlajkou na Kilimandžáro*. Praha 1954; HANZELKA, Jiří – ZIKMUND, Miroslav: *Tam za řekou je Argentina*. Praha 1958; HANZELKA, Jiří – ZIKMUND, Miroslav: *Přes Kordillery*. Praha 1957; HANZELKA, Jiří – ZIKMUND, Miroslav: *Za lovci lebek*. Praha 1958; HANZELKA, Jiří – ZIKMUND, Miroslav: *Mezi dvěma oceány*. Praha 1959; HANZELKA, Jiří – ZIKMUND, Miroslav: *Světadíl pod Himálajem*. Praha 1969;

147 filmů dokumentárních, krátkometrážních či televizních. Cílem jeho australské cesty v roce 1994 bylo především prozkoumat pravěké artefakty Aboriginců v Severním teritoriu, především jejich skalní malby, a zajisté také co nejvíce poznat tuto část planety, která zatím zůstávala Zikmundovi skryta.⁷⁵

1.7 Vítězslav Dostál

Vítězslav Dostál (1959)⁷⁶ je cestovatel a cyklista, který v letech 1994–1997 jako první Čech objel svět na kole. Pochází ze severomoravského města Bílovec. Již od mládí se věnoval triatlonu, horolezectví a parašutismu. Podnikl dlouhé pochody ve Vysokých Tatrách, v balkánském pohoří Pirin i v amerických Skalnatých horách. Mezi lety 1985–1989 podnikl vytrvalostní cyklistické výpravy do 16 evropských zemí a najel přes 10 000 km. V roce 1990 přešel na kole Spojené státy z Los Angeles do New Yorku a o dva roky později projel Austrálii ze severu na jih – z Darwinu do Melbourne.⁷⁷ Rok žil a pracoval v USA, aby si vydělal na svoje další cesty.⁷⁸

Na cestu kolem světa se V. Dostál pustil v září 1994. V rámci této cesty projel Německo, Švýcarsko, Francii a Španělsko, státy severní Afriky a celou Asii – od Suezského průplavu až na ostrov Bali.⁷⁹ Odtud odletěl do severoaustralského Darwinu, kde prožil Vánoce roku 1995.

HANZELKA, Jiří – ZIKMUND, Miroslav: *Cejlon – ráj bez andělů*. Praha 1991; HANZELKA, Jiří – ZIKMUND, Miroslav: *Přemožení pouště*. Praha 2006; HANZELKA, Jiří – ZIKMUND, Miroslav: *Velké vody Iguazú*. Praha 2010. A mnoho dalších.

⁷⁵ *Slovník české literatury po roce 1945: Miroslav Zikmund*. In: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=601> [cit. 27. 6. 2019].

⁷⁶ S Vítězslavem Dostálem se znal i Miroslav Zikmund. Následující slova pronesl Zikmund v roce 1996, když odpovídal Jaromíru Slonkovi na otázku „Byli jste v kontaktu s českými cestovateli, kteří šli více či méně ve vašich stopách?“, „... A co takový Vítězslav Dostál z vesničky Hlubočec na Opavsku! Už třetí rok šlape cestu kolem světa na přetížené české velamosce, sám a sám, vystaven vedrům, tropickým deštům i mrazům, nebezpečí nemocí, přepadení, oloupení, odkázán jen na své svaly, plíce a pevnou vůli. Má za sebou Evropu, Afriku, Asii i Austrálii, teď své nekonečné kilometry ukrajuje kdesi v Jižní Americe. Bez potlesku, bez přeplněných stadionů, bez časoměřičů, bez reflektorů zaměřených na stupně vítězů, bez gejzírů šampaňského. Kdybych měl dát hlas sportovci roku, patřil by právě jemu.“ Viz HANZELKA, Jiří – ZIKMUND, Miroslav: *Život snů a skutečnosti*. Praha 1997, s. 139.

⁷⁷ O této cestě pojednává Dostálův životopis *Na kole třemi světadíly*. Viz DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Na kole třemi světadíly*. 2. vyd. Opava 1994.

⁷⁸ MARTÍNEK, Jiří – MARTÍNEK, Miloslav: *Čeští cestovatelé a mořeplavci*. Praha 2006, s. 61–66; DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Šťastná planeta aneb jak jsem na kole objel svět. Díl 1.: Z Prahy na Nový Zéland*. 2. vyd. Opava 1998, s. 179; *Wikipedie, otevřená encyklopedie: Vítězslav Dostál*. In: https://cs.wikipedia.org/wiki/V%C3%ADt%C4%9Bzslav_Dost%C3%A1l [cit. 27. 6. 2019].

⁷⁹ Z Egypta se Dostál dostal k Mrtvému moři do Jeruzaléma. Dále následovaly Jordánsko, Sýrie a Turecko. Po namrzlých horských cestách projel iránské hranice, jelikož mu ale chyběla víza, musel si pro ně zajet zpět do Ankary. Odtud se vydal do politicky neklidného Kurdistanu a rychle projel Íránem do Pákistánu. Pouští a vysokými horami dojel k řece Indu. V polovině března 1995 projížděl Indií a zamířil na sever pod nebetyčné vrcholy Himálaje. V květnu 1995 se Dostál na chvíli zastavil v nepálském Káthmándú a po cestách táhnoucích se ve čtyř a pětitisícových výškách přešel do Tibetu. Napříč Tibetem pokračoval do Číny a po trase dávné Hedvábné stezky do Šanghaje. Přeletěl do Soulu a v jízdě na kole pokračoval do jihokorejského Pusanu.

V Austrálii projel na kole téměř všechny státy, které tvoří Australský svaz.⁸⁰ Na kolo nasedl na severu Queenslandu a odtud se vydal na východní pobřeží Austrálie. Z Cairnsu se dostává do Brisbane, Sydney a koncem března 1996 vystoupil na Mt. Kosciuszko, nejvyšší horu Austrálie, odkud pokračoval na jih. Navštívil Tasmánii, vrátil se na kontinent a z Melbourne pokračoval do Adelaidu, kde zakončil australskou část cesty kolem světa. Spočítal, že v Austrálii ujel asi 30 000 km. Z Austrálie se Dostál vydal na Nový Zéland a ostrovy tropické Oceánie a odtud do Jižní Ameriky, středoamerických republik, Mexika a USA. Spojené státy americké projel od Dallasu do New Yorku, odkud se letecky přenesl zpět do Evropy.⁸¹ Po šedesáti tisících ujetých kilometrech zakončil Vítězslav Dostál 2. září 1997 na Staroměstském náměstí v Praze svou téměř tříletou cestu kolem světa.⁸²

V roce 2006 Dostál uskutečnil expedici PanAmericana, v jejíž rámci se vydal na kole z Aljašky až do Ohňové země. V současnosti žije v Hlubočci, kde se svou manželkou a třemi dětmi spravuje rodný statek, který nazval „Šťastná planeta“. I přes svůj pokročilý věk se cyklistice dále věnuje. V roce 1997 po Vítězslavu Dostálovi česká astronomka

Po dvaceti tisících ujetých kilometrech odletěl v srpnu 1995 do Japonska. Cestu začal na severu země. Ze Sappora na ostrově Hokkaidó přešel na Honšú a dorazil do Tokia, odkud se vydal do Ósaky. Odtud pokračoval na Filipíny a dále do Thajska a Malajsie, přes Kuala Lumpur a Malakku dojel až do Singapuru. Letadlem pokračoval Dostál do Indonésie. Na kole projel ostrov Jáva a své asijské putování zakončil na ostrově v Malých Sundách, Bali. Viz MARTÍNEK, Jiří – MARTÍNEK, Miloslav: *Čeští cestovatelé a mořeplavci*. Praha 2006, s. 62–63.

⁸⁰ „Začal jsem nahoře v Severním teritoriu, pokračoval jsem Queenslandem, pak jsem se vydal do Nového Jižního Walesu, do Viktorie, na Tasmánii a teď směřuji do oblasti nejsušší, do Jižní Austrálie (...) Zbývá mi vlastně už jenom stát poslední – Západní Austrálie – ale tam se už v průběhu své výpravy kolem světa nedostanu. Snad příště...“ Viz DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Šťastná planeta aneb jak jsem na kole objel svět. Díl 1.: Z Prahy na Nový Zéland*. 2. vyd. Opava 1998, s. 161.

⁸¹ Dostál procestoval Jižní i Severní ostrov Nového Zélandu a v červnu 1996 se letecky vypravil přes Tahiti a Velikonoční ostrov do Chile, kde začínala jihoamerická etapa jeho putování. Vystoupal na hřebeny And, odkud pokračoval do Buenos Aires. Další trasa Dostálovy cesty vedla do Uruguaye a Brazílie, kde zajel do Ria de Janeira a São Paula a počátkem prosince 1996 již obdivoval vodopády Iguazú na řece Paraná. Po stopách Hanzelky a Zikmundovy taty projel Dostál průsmekem Tres Cruces a příchod Nového roku 1997 oslavil v bolivijském městečku Tupiza. Odtud pokračoval na sever do Potosí, La Paz, k jezeru Titicaca, do Cuzca a Machu Picchu. Zastávku v peruánské Limě využil ke vzpomínce na české horolezce, kteří zahynuli při zemětřesení (1970) pod Huascaránem. V srpnu 1997 pokračoval podél tichomořského pobřeží do Ekvádoru. Na rozdíl od svých vzorů Hanzelky a Zikmunda se V. Dostálovi podařilo navštívit Kolumbii a Venezuelu. Přes středoamerické republiky projel do Mexika, překročil řeku Río Grande a vydal se do texaského Dallasu. Odtud dále do nitra USA přes Tennessee, Severní Karolínu a Virginii až do New Yorku, kde Dostálova americká cesta skončila. Letadlo ho přeneslo do Evropy, kde ho čekala závěrečná fáze jeho cyklovýpravy. Začala ve Skotsku a vedla Anglií na jih. Dopřavil se do Nizozemska, odkud putoval do Belgie, Lucemburska, Francie a Německa. Podél Dunaje dojel český cestovatel do Řezna a odtud na české hranice. Viz MARTÍNEK, Jiří – MARTÍNEK, Miloslav: *Čeští cestovatelé a mořeplavci*. Praha 2006, s. 64–66.

⁸² MARTÍNEK, Jiří – MARTÍNEK, Miloslav: *Čeští cestovatelé a mořeplavci*. Praha 2006, s. 61–66; DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Šťastná planeta aneb jak jsem na kole objel svět. Díl 1.: Z Prahy na Nový Zéland*. 2. vyd. Opava 1998, s. 179; *Wikipedie, otevřená encyklopedie: Vítězslav Dostál*. In: https://cs.wikipedia.org/wiki/V%C3%ADt%C4%9Bzslav_Dost%C3%A1l [cit. 27. 6. 2019].

pojmenovala objevenou planetu.⁸³ Důvodem, proč se Dostál na kole vydával na svá cyklistická putování po světě, není žádný konkrétní cíl, ale touha po svobodě, touha oprostít se od starostí všedního života, sáhnout si až na hranici lidských možností a také, jak píše ve svých cestopisech, spolehnout se pouze na vlastní instinkt, schopnosti a hlavně nohy.

1.8 Ivan Mackerle

Ing. Ivan Mackerle (1942–2013) byl český záhadolog, kryptozoolog, dobrodruh, cestovatel a spisovatel. Zabýval se výzkumem záhadných a neobjasněných jevů, o nichž napsal řadu knih.⁸⁴ Přispíval také do mnoha českých a zahraničních periodik. Některé své články publikoval i v prestižním americkém časopise věnovaném záhadám *Fate* a v podobném anglickém časopise *Fortean Times*. Byl dokonce osloven reportéry z amerického kanálu History Channel, pro který natočil reportáž pojednávající o jeho posledních cestách za světovými záhadami. Se svými kamarády a později i se svým synem podnikl na vlastní náklady několik výprav za záhadami do celého světa, například ke skotskému jezeru Loch Ness, do rumunské Transylvánie za hrobkou hraběte Drákuly, do mongolské pouště Gobi, na Madagaskar za lidožravým stromem či do Austrálie a Tichomoří v roce 2000. O svých expedicích natáčel dokumentární filmy. Stal se známým zejména svým pátráním po mytickém mongolském písečném červu známém jako Olgoj Chorchoj.⁸⁵

Do Austrálie se Mackerle vydal se čtyřčlennou skupinou, jíž byl součástí i jeho syn Danny Mackerle, dále poté Vladimír Čech, Jiří Skupien a David Petrica. Jejich cílem bylo ověřit si zprávy o záhadných zmizeních u hory Black Mountain a o podzemním labyrintu. Dále se pokoušel vypátrat tzv. queenslandského draka (mungún galli), který měl údajně žít na poloostrově York. Chtěl také najít živého vakovlka neboli tasmánského tygra, který měl údajně vyhynout ve 30. letech minulého století, nicméně jehož stopy se v severní Austrálii údajně stále objevovaly. Pátral také po Yowiem, záhadném divokém člověku připomínajícím Yettiho, který měl údajně žít v severním Queenslandu. Jeho pozornosti neunikl ani

⁸³ Tamtéž.

⁸⁴ Např.: MACKERLE, Ivan: *Tajemství pražského Golema*. Praha 1992; MACKERLE, Ivan: *Drakulovi v patách*. Praha 1992; MACKERLE, Ivan: *Odkud přicházejí*. Hořovice 1996; MACKERLE, Ivan: *Mongolské záhady*. Praha 2001; MACKERLE, Ivan: *Příšery odnikud*. Praha 2002; MACKERLE, Ivan – PODZIMEK, Jiří: *Záhady a mystéria*. Praha 1999.

⁸⁵ MACKERLE, Ivan: *Cesty za příšerami a dobrodružstvím*. Praha 2005; LAŽEK, Štěpán. Zemřel Ivan Mackerle. *Jevíčský zpravodaj* [PDF online]. Květen 2013. [cit. 27. 6. 2019]; *Mackerle.cz/australie*. In: <http://www.mackerle.cz/australie/> [cit. 27. 6. 2019].

tzv. Baňap, záhadná obluda z bažin. Žádného z těchto tvorů však Mackerle při svém putování po Austrálii neobjevil.⁸⁶

⁸⁶ *Mackerle.cz/australie*. In: <http://www.mackerle.cz/australie/> [cit. 27. 6. 2019].

2. Základní fyzicko-geografická charakteristika sledovaných regionů

2.1 Nový Jižní Wales

Nový Jižní Wales není oblast, která byla cestovateli primárně vyhledávána.⁸⁷ Dá se říci, že nedlouhé popisy zdejší krajiny zanechali cestovatelé ve svých cestopisech převážně z okolí Sydney. Návštěva tohoto města byl také většinou hlavní důvod, proč se cestovatelé do tohoto státu vydali. Nový Jižní Wales při svých putováních po Austrálii nenavštívil pouze Vítězslav Dostál v roce 1992, když projížděl Austrálií od severu k jihu. Ivan Mackerle se ve svém cestopisu taktéž nezmiňuje o tom, že by se kdekoliv v Novém Jižním Walesu vyskytl, nicméně z jeho oficiálních internetových stránek,⁸⁸ kde zveřejnil plány své cesty, víme, že na zpáteční cestě odlétal ze Sydney. V cestopise Jiřího Kolbaby se nikde nedozvídáme, jaké australské státy navštívil.⁸⁹ Nejvíce poznámek k významným přírodním lokalitám tohoto státu zanechal ve svém cestopise *Šťastná planeta*⁹⁰ Vítězslav Dostál.

Pokud něco cestovatele na Novém Jižním Walesu zaujalo, tak to byla rozsáhlá pohoří nacházející se na východě státu. Všichni cestovatelé, kteří krajinu NJW⁹¹ popisují, se zaměřují na Východoaustralské hory.⁹² Brinke se soustředí na geografický popis pohoří. Popisuje jeho vznik, vývoj a také vegetaci, která pohoří pokrývá. Zikmund se konkrétně zaměřuje na Modré hory a vysvětluje čtenáři, že modrou barvu mají od výparů eukalyptových silic, jelikož zde rostou, dle jeho slov, miliony blahovičníků. Zikmund měl možnost zhlédnout hory z ptáčích perspektivy, jelikož nad nimi letěl letadlem. Dostála zaujala především nejvyšší hora tohoto pohoří,⁹³ Mt. Kosciuszko. Dostál se zabývá popisem hory a srovnává ji se Sněžkou a Gerlachovským štítem. Zdeněk Veselovský se o horách východní Austrálie zmiňuje několikrát. Z cestopisu se dozvídáme, že Východoaustralské hory navštívil už při své první cestě. Bohužel nám autor o tomto pohoří nezanechává rozsáhlejší informace. Většinou

⁸⁷ Na rozdíl od Severního teritoria či Jižní Austrálie.

⁸⁸ Mackerle.cz/australie. In: <http://www.mackerle.cz/australie/> [cit. 1. 7. 2019].

⁸⁹ V dalších částech 2. kapitoly se tedy Jiřímu Kolbaby věnovat nebudu. Z jeho cestopisu nejsme schopni určit, jaké státy Australského svazu navštívil. Nicméně na jeho oficiálních internetových stránkách *Jiří Kolbaba, traveller & photographer*. In: <https://www.theworld.cz/cs/> [cit. 1. 7. 2019], můžeme nalézt fotografie z jeho cest. Na základě těchto fotografií můžeme usuzovat, že navštívil např. Ayers Rock v Severním teritoriu, jelikož je tento monument zachycen na fotografiích. Diplomová práce se však zabývá primárně rozborem cestopisů, a proto se Kolbaby v této kapitole, z důvodů výše uvedených, věnovat nebudu.

⁹⁰ DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Šťastná planeta aneb jak jsem na kole objel svět. Díl 1.: Z Prahy na Nový Zéland*. 2. vyd. Opava 1998.

⁹¹ Nový Jižní Wales.

⁹² Východoaustralské hory, označované též jako Velké předělové pohoří nebo Australské Kordillery, se táhnou podél celého východního pobřeží kontinentu, od Yorského poloostrova po Tasmánii, ve vzdálenosti 80–100 km od pobřeží. Dělí se do pěti částí a skládají se z dílčích horských soustav, např. Modré hory, Australské Alpy, Sněžné hory, Novoanglické hory apod. Viz BRINKE, Josef: *Austrálie a Oceánie*. 3. vyd. Praha 1983, s. 29–30.

⁹³ Stejně jako nejvyšší hora pevninské části australského kontinentu.

píše, že se v okolní krajině nachází, nicméně návštěva těchto hor nebyla, na rozdíl od místních živočichů, jeho hlavním cílem.⁹⁴

2.2 Victoria

Z cestopisů je patrné, že Victoria byla společně se Západní Austrálií a Tasmánií nejméně navštěvovaným státem Australského svazu. Avšak právě o Victorii zanechávají cestovatelé nejméně poznámek. Victorii navštívil pouze Brinke, Potužník, Dostál (na své druhé cestě) a Veselovský. Ani tento australský stát nebyl většinou primárním cílem cestovatelů.⁹⁵ Často jí cestovatelé pouze projížděli směrem do Tasmánie nebo Nového Jižního Walesu. Je velice zajímavé, že přestože Victoria nebyla v cestopisech příliš reflektována, všichni výše uvedení návštěvníci tohoto státu se zmiňují o jednom konkrétním geografickém úkazu, řece Murray.

Řeka Murray je největší a nejdelší řeka Austrálie a je dlouhá 2 520 km.⁹⁶ Je to jediná australská řeka, kterou můžeme nazývat světovým veletokem. Řeka spolu se svým nejdelším přítokem, řekou Darling,⁹⁷ představuje jediný rozsáhlejší vyvinutý říční systém odtékající do moře. Přítokem řeky Murray je řeka Murrumbidgee, což je mj. řeka, o níž se Josef Brinke a Zdeněk Veselovský také zmiňují ve svých cestopisech.⁹⁸ Veselovský, Potužník i Brinke vyzdvihují životodárnou funkci řeky pro danou oblast. Píší, že díky řece je tato část Austrálie jednou z nejúrodnějších oblastí. Dostál naopak k řece zaujímá negativní postoj, jelikož byl v jejím okolí napaden obrovským množstvím komárů. Potužníka zaujala velikost řeky; čekal, že bude daleko větší a mohutnější. Jak píše: „*Taková australská Amazonka*“. Uvádí, že všechno v Austrálii mu přijde menší a rodinnější. Okolí řeky mu připomíná africkou savanu, je však, dle jeho slov, narušováno obrovským množstvím králíků. Brinke se navíc zmiňuje, že

⁹⁴ BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 68–69, 204–205; ZIKMUND, Miroslav: *Modrý Mauritius... a přece Austrálie!: Cestopisné poznámky s fotografiemi skalních maleb Aboridžinců*. Praha 1999, s. 67–68; DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Šťastná planeta aneb jak jsem na kole objel svět. Díl 1.: Z Prahy na Nový Zéland*. 2. vyd. Opava 1998, s. 153; VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986, s. 10, 13 a 50.

⁹⁵ Mezi výjimky patří cílené návštěvy Melbourne, což je hlavní město tohoto státu. O městě Melbourne však píše níže.

⁹⁶ Je zajímavé si povšimnout, že geografická publikace Jaroslava Jeníčka *Austrálie* udává délku řeky 1 632 km, což je o 888 km méně. Viz JENÍČEK, Jaroslav a kol.: *Austrálie*. Praha 1976, s. 26.

⁹⁷ Systém řek Murray-Darling má délku 3 490 km. Viz. BRINKE, Josef: *Austrálie a Oceánie*. 3. vyd. Praha 1983, s. 45.

⁹⁸ BRINKE, Josef: *Austrálie a Oceánie*. 3. vyd. Praha 1983, s. 45–46; JENÍČEK, Jaroslav a kol.: *Austrálie*. Praha 1976, s. 26; KUNSKÝ, Josef – KVASNIČKA, Bohumil – LOUČEK, Dimitrij – MÁLEK, Rudolf – VAŠIČEK, Miloslav, VILHUM, F. J.: *Zeměpis světa: Austrálie, Oceánie, oceány, polární kraje*. Praha 1964, s. 38–39.

tento „australský Rýn“ je nejmohutnější řekou Austrálie a uvádí, že se jedná o jedinou australskou řeku, která je splavná.⁹⁹

2.3 Queensland

Je zajímavé, že ačkoliv je Queensland cestovateli poměrně často navštěvovanou oblastí, každého tu zaujaly zcela jiné věci. V tomto případě, až na malou výjimku, žádnou „společnou množinu sledovaných jevů“ nalézt nelze.¹⁰⁰ Queensland, rozkládající se z větší části v tropickém podnebném pásu, je zemí rozsáhlých rovin, jež zabírají celý jeho západ a střed. V jeho severní části, na Yorském poloostrově, se vyskytuje dostatek vody, a tudíž zde převládají tropické deštné lesy. Východní část Queenslandu tvoří hranice Velkého bariérového útesu složeného se zalesněných pahorkatých ostrůvků pevninského původu a plochých ostrůvků a útesů, které vybudovali korálové.¹⁰¹

Velice barvitě líčí queenslandskou krajinu Ivan Mackerle, který primárně v tomto státu pátral po záhadných stvořeních a paranormálních jevech. Zabývá se popisem řeky Daintree, národním parkem Iron Range, Jardine River, Carpentarským zálivem či lesy Quinkin Mountain. Avšak nejvíce poznámek nám Mackerle zanechává o Yorském poloostrově, jelikož v této oblasti se měla nacházet celá řada nadpřirozených jevů. Krajinu tohoto poloostrova popisuje jako nepropustnou divočinu, v níž by se měl objevovat obávaný vakovlk¹⁰² či baňap,¹⁰³ který se vyskytuje v místních jezírkách a bažinách. Doktor Brinke se při popisu krajiny tropického Queenslandu orientoval spíše „akademičtějším“ směrem. Čtenáři ve svém cestopise líčí geologický vývoj krajiny severního Queenslandu, vznik, vývoj a vzhled

⁹⁹ VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986, s. 13; DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Šťastná planeta aneb jak jsem na kole objel svět. Díl 1.: Z Prahy na Nový Zéland*. 2. vyd. Opava 1998, s. 153–154; POTUŽNÍK, Václav: *Nullarbor, země nikoho: Z australského a malajsijského deníku motoristy*. Praha 1978, s. 19, 21–22; BRINKE, Josef: *...A znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 69–70.

¹⁰⁰ Jedná se o přesný opak státu Victorie. O ní se cestovatelé ve svých cestopisech zmiňovali daleko méně, avšak o řece Murray psali všichni.

¹⁰¹ KUNSKÝ, Josef – KVASNIČKA, Bohumil – LOUČEK, Dimitrij – MÁLEK, Rudolf – VAŠIČEK, Miloslav, VILHUM, F. J.: *Zeměpis světa: Austrálie, Oceánie, oceány, polární kraje*. Praha 1964, s. 106–107.

¹⁰² Vakovlk neboli „tasmánský tygr“ je tvor, který v Austrálii skutečně žil, a to převážně na Tasmánii. Jednalo se o protáhlé zvíře podobné psu s pruhovaným hřbetem a špičatým ocasem. Poslední exemplář tasmánského vakovlka, který byl vůbec zastřelen, pochází z roku 1930. Od té doby nebylo potvrzeno, že by byl spatřen, ačkoliv byl hlášen nález stop. Viz. BERGAMINI, David: *Austrálie: Země a život*. Praha 1973, s. 94.

¹⁰³ Baňap, jak popisuje Mackerle, je hrozná zvíře číhající ve vodě na své oběti v bahnitých hloubkách mrtvých říčních ramen. Jedná se údajně o jakéhosi chlupatého tuleně se psí hlavou, který se vynořuje z úkrytu hlavně v noci a napadá nebo zabíjí zvířata či lidi. Jako obětí si nejraději vybírá ženy. Viz. MACKERLE, Ivan: *Cesty za příšerami a dobrodružstvím*. Praha 2005, s. 195–196. Existenci tohoto tvora je zcela jistě nutné brát „s rezervou“.

Velkého bariérového útesu a také nám zanechává ve svém cestopise geografickou charakteristiku Hookova ostrova nacházejícího se v Korálovém moři.¹⁰⁴

Vítězslav Dostál se při popisu Queenslandu zaměřil především na podnebí a počasí. Tohoto cyklistu v severním Queenslandu sužovala obrovská vedra, ale přesto, jak píše, nebylo toto počasí tak vražedné jako „v pekle Severního teritoria“. „Na odpočívadle ve Wawerly Creek asi 20 km za St. Lawrence znovu za vydatného horka lepím duši. Vedro, vedro, vedro! Nikde voda, kolem dokola jenom buš, buš, buš. Mám sice pro každý případ vodu s sebou, ale je přílišně teplá. Padesát kilometrů v horku nevydrží v jednom zátahu šlapat ani velbloud.“¹⁰⁵ Kromě klimatického popisu zdejší oblasti se Dostál rozepisuje také o východním pobřeží severního Queenslandu, např. o tzv. Sunshine Coast. Velice ho mrzí, že většinou je na tomto pobřeží zakázáno koupání kvůli žralokům a mořským krokodýlům, kteří v této oblasti žijí. Jeho návštěvě neunikl ani Fraser Island, což je největší písčiny ostrov na zeměkouli. Veselovský se pouze krátce zmiňuje o monzunové bouři, která udeřila na Queensland v době jeho pobytu.¹⁰⁶

2.4 Jižní Austrálie

Jižní Austrálii navštívil Jiří Svoboda, Josef Brinke, Václav Potužník, Vítězslav Dostál na svých obou cestách a Zdeněk Veselovský.¹⁰⁷ Většinu času a také poznámek ve svém cestopise věnoval Jižní Austrálii Václav Potužník, který na svém putování vyprahlou krajinou Nullarbor (viz výše) popisuje obrovské množství přírodních krás této liduprázdné části Austrálie. Obecný popis krajiny Jižní Austrálie bude v tomto případě onen společný prvek, na který se cestovatelé zaměřují. Kromě toho je v Jižní Austrálii dalším sjednocujícím prvkem Spencerův záliv a Torrensovo jezero.

Velké množství poznámek nám ve svém cestopise o nullarborské krajině nechává Václav Potužník. Tuto oblast vykresluje jako suchou a vyprahlou krajinu s občasným výskytem

¹⁰⁴ MACKERLE, Ivan: *Cesty za příšerami a dobrodružstvím*. Praha 2005, s. 175–213; BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 209–211.

¹⁰⁵ DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Šťastná planeta aneb jak jsem na kole objel svět. Díl 1.: Z Prahy na Nový Zéland*. 2. vyd. Opava 1998, s. 144–145.

¹⁰⁶ DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Šťastná planeta aneb jak jsem na kole objel svět. Díl 1.: Z Prahy na Nový Zéland*. 2. vyd. Opava 1998, s. 140–162; VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986, s. 162.

¹⁰⁷ Jiří Svoboda ani Vítězslav Dostál při svém druhém putování po Austrálii nám v cestopisech žádné poznámky o přírodních úkazech Jižní Austrálie nezanechávají. Avšak i přesto víme, že v Jižní Austrálii byli, jelikož oba navštívili město Adelaide.

blahovičnicků, která je občas střídána travnatou stepí. ¹⁰⁸ Pro takovou pustou a „mrtvou“ krajinu se v Austrálii vžil výraz „outback“, ¹⁰⁹ kterýžto ve svých cestopisech cestovatelé často používají, a to nejčastěji ve spojitosti právě s krajinou Nullarbor nebo s vyprahlou krajinou Severního teritoria. Potužník se také zabývá popisem „nullarborského schodu“, což je geologický zlom uvnitř dané plošiny, který musel překonávat na svém motocyklu s velikou námahou. Autor připouští, že místy měl z dané krajiny přímo děsivé a mrazivé pocity, zejména když po „cestě“ narážel na vraky aut a motocyklů, z nichž mnoho hořelo. Všimá si zde také vápencových jeskyní a tzv. Afghánských skal. Popis krajiny se v cestopise začíná měnit teprve tehdy, když se Potužník blížil k Perthu. Krajina se začala více zelenat a zvýšil se výskyt blahovičnicků. Velice podobně danou krajinu vylíčil Vítězslav Dostál, když Jižní Austrálií projížděl ze Severního teritoria směrem do Melbourne. Potužníka, Dostála i Veselovského zaujalo ve zdejší vyprahlé pustině velké množství vápencových jeskyní. Všichni cestovatelé věnovali pozornost „spalujícímu vedru“, které zdejší krajinu sužuje. ¹¹⁰

Poměrně velké množství informací ve svých cestopisech zanechali Václav Potužník a Vítězslav Dostál o Spencerově zálivu. Jihovýchodní a východní břeh Austrálie se skládá ze dvou velkých a mnoha drobných zálivů. Na tomto úseku pobřeží leží téměř všechny důležité australské přístavy. Východně od poloostrova Eyrova leží Spencerův a Svatovincentský záliv svírající úzký poloostrov York. ¹¹¹ Je zajímavé, že se cestovatelé zmiňují právě o tomto zálivu a nikoliv o největším zálivu celé Austrálie omývající jihoaustralské břehy, o Velkém australském zálivu. O něm se v cestopisech nezmiňuje žádný z cestovatelů. Vítězslav Dostál o Spencerově zálivu píše s velikou pompou, jelikož když se dostal k jeho břehům, uviděl po třech měsících poprvé moře od doby, kdy vyjel na kole z Darwinu. Zmiňuje se také, že v jeho severním cípu leží město Port Augusta. Stejně tak je záliv zaznamenán v cestopise Václava Potužníka. Ten se navíc zaměřuje na pobřeží zálivu: „Pobřežní kopečky, blahovičnický i zelené koberce scrubu se derou až do dále.“ ¹¹² Potužník ve svých zápisech popisuje záliv

¹⁰⁸ Popis takové krajiny je velmi příhodný pro africkou savanu. Tuto skutečnost ve svém cestopise Potužník také uvádí.

¹⁰⁹ Outback je obecné označení pro vyprahlou, pustou a liduprázdnou krajinu centrální Austrálie, která není „bílými“ Australany téměř obydlena. Většinou se tak označuje oblast pouští a polopouští Severního teritoria a také Západní a Jižní Austrálie. Nejčastěji tento pojem používal ve svém cestopise právě Václav Potužník při popisu nullarborské krajiny a také Josef Brinke ve svém cestopise, když popisoval krajinu Severního teritoria.

¹¹⁰ POTUŽNÍK, Václav: *Nullarbor, země nikoho: Z australského a malajsijského deníku motoristy*. Praha 1978, s. 59–103; DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Na kole třemi světadíly*. 2. vyd. Opava 1994, s. 68–93.

¹¹¹ KUNSKÝ, Josef – KVASNIČKA, Bohumil – LOUČEK, Dimitrij – MÁLEK, Rudolf – VAŠÍČEK, Miloslav, VILHUM, F. J.: *Zeměpis světa: Austrálie, Oceánie, oceány, polární kraje*. Praha 1964, s. 26.

¹¹² POTUŽNÍK, Václav: *Nullarbor, země nikoho: Z australského a malajsijského deníku motoristy*. Praha 1978, s. 42.

několikrát, vždy ale v noci. Celkem sentimentálně líčí, jak se na jeho hladině třpytí odrazy světél nedaleké Port Augusty.¹¹³

S Torrensovým jezerem se na svých putováních setkal Zdeněk Veselovský a Josef Brinke. V této části expedice byli oba výzkumníci ještě součástí jedné skupiny, k separaci obou mužů došlo až později. Oba dva muži ve svých cestopisech líčí jezero samotné i jeho okolí velice zaujatě, oba se zmiňují o tom, že se zde poprvé setkali s velice zajímavým přírodním úkazem, fatou morganou. Brinke, vzhledem ke své profesi, v cestopise zaznamenal také stručnou geografickou charakteristiku jezera; zmiňuje se o tom, že se jedná o druhé největší jezero Austrálie, že je slané a téměř vyschlé. Seznamuje čtenáře s morfometrickými parametry jezera, Veselovský zase s faunou v jeho okolí.¹¹⁴ Oba se také zmiňují o tom, že jezero je právem nazýváno „mrtvým srdcem Austrálie“.¹¹⁵

2.5 Západní Austrálie

Jednou z mála navštěvovaných částí Australského svazu byla Západní Austrálie. Z cestopisů víme, že ji navštívili pouze Jiří Svoboda, Václav Potužník, Zdeněk Veselovský a Josef Brinke.¹¹⁶ Pokud se zaměříme na četnost výskytu fyzicko-geografických jevů týkajících se Západní Austrálie, zjistíme, že je v cestopisech patrná značná nekoherence. Zatímco se Jiří Svoboda¹¹⁷ a Zdeněk Veselovský zmiňují o Západní Austrálii pouze jednou, Václav Potužník na několika desítkách stran svého cestopisu barvitě líčí obrovské množství přírodních úkazů vyskytujících se v tomto členském státě.

Jedinou zmínku, kterou nám zanechává Zdeněk Veselovský ve svém cestopise, je Rottnest Island neboli Krysí ostrov. Stejně tak se o tomto ostrově zmiňuje i Václav Potužník, který mu

¹¹³ DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Na kole třemi světadíly*. 2. vyd. Opava 1994, s. 91; POTUŽNÍK, Václav: *Nullarbor, země nikoho: Z australského a malajsijského deníku motoristy*. Praha 1978, s. 42, 50.

¹¹⁴ V okolí jezera narazil na velké množství vakomyší tlustoocasých. Viz VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetího*. 2. vyd. Praha 1986, s. 140.

¹¹⁵ BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 70; VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetího*. 2. vyd. Praha 1986, s. 13, 140.

¹¹⁶ Josef Brinke však v Perthu pouze přisedal na letadlo směřující do Sydney a strávil tu pouze několik hodin. Perth však byl oficiálně první zastávkou na vědcově australské pouti za domorodci. Viz BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 70; VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetího*. 2. vyd. Praha 1986, s. 17.

¹¹⁷ Jiří Svoboda se o žádném významnějším přírodním úkazu nezmiňuje. Cestu Západní Austrálií absolvoval autostopem z Northamu do Melbourne. Všiml si okolní krajiny. Zaujalo ho především obrovské množství přejetých zvířat na silnicích a také „písek, teplý víchř a sucho“. Viz SVOBODA, Jiří: *Autostopem kolem světa 2. část: Ázije, Austrálie a Oceánie*. 2. vyd. Praha 1991, s. 95–96.

věnoval celou jednu kapitolu svého cestopisu.¹¹⁸ Oba dva cestovatelé popisují historii ostrova a důvod toho, proč je ostrov nazvaný po kryších.¹¹⁹ Stejně tak se oba spisovatelé rozepisují o poměrně zajímavé historii ostrova a Veselovský svůj cestopis obohacuje o zoologickou charakteristiku místních klokánků quokka. Potužník se zaměřuje spíše na geografický popis místa. Popisuje tvary pobřeží, skály a obecně přírodu tohoto málo známého místa.¹²⁰ Mezi další přírodní scenérie, které Potužníka zaujaly, se hodí zmínit například Labutí řeku, moře a pláže v Perthu, řeku Harvey, obří blahovičnickový les v jihozápadní části Západní Austrálie, Warrenský národní park či Brockmanův obří blahovičnickový les.¹²¹

2.6 Severní teritorium

Po prostudování cestopisů můžeme zcela jistě konstatovat, že Severní teritorium bylo nejvíce vyhledávanou lokalitou českých cestovatelů v druhé polovině 20. století. Polovina cestovatelů trávila většinu času právě v tomto suchem vyprahlém australském státu. (Brinke, Zikmund, Dostál, Veselovský). Většina jejich cestopisů se odehrává právě v Severním teritoriu a každý z nich nám ve svém díle zanechává desítky stran o celé řadě významných zeměpisných lokalit, které navštívili. Celé Severní teritorium leží kromě svého jižního okraje v tropickém pásu. Pobřeží je ploché a mělké, písčité nebo bahnitě s rozsáhlými porosty mangrove. Většinu Severního teritoria zabírají rozsáhlé roviny, vysočiny jsou hlavně v Arnhemské zemi¹²² a kolem obratníku. Většinu území Teritoria pokrývají pouště, především Velká písečná poušť ve střední části státu a Simpsonova poušť na jihovýchodě. Pravidelné střídání období sucha od května do října a období dešťů, v němž od listopadu do dubna spadne skoro všechna celoroční vlaha, je hlavním činitelem v životě Teritoria.¹²³

¹¹⁸ POTUŽNÍK, Václav: *Ostrov pro zoologa*. In: Nullarbor, země nikoho: Z australského a malajsijského deníku motoristy. Praha 1978, s. 168–172.

¹¹⁹ Není to z důvodu, že by na ostrově žily krysy. Žijí tam klokánci quokka, které nizozemští námořníci považovali za krysy, a proto se tato domněnka již navždy vepsala v názvu ostrova. Námořníci ostrov pokřtili na Rottnest, tedy „rats“ nest“, což znamená krysí doupě. Viz POTUŽNÍK, Václav: *Nullarbor, země nikoho: Z australského a malajsijského deníku motoristy*. Praha 1978, s. 170.

¹²⁰ POTUŽNÍK, Václav: *Ostrov pro zoologa*. In: Nullarbor, země nikoho: Z australského a malajsijského deníku motoristy. Praha 1978, s. 168–172; VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986, s. 94.

¹²¹ POTUŽNÍK, Václav: *Nullarbor, země nikoho: Z australského a malajsijského deníku motoristy*. Praha 1978, s. 59–175.

¹²² Jedná se o poloostrov na severu Austrálie v Severním teritoriu mezi Timorským mořem a Carpentarským zálivem s rozlohou kolem 80 000 km² včetně území Národního parku Kakadu. Žije zde přes 16 tisíc lidí, převážně domorodců. Střediskem je město Darwin. Pro tuto oblast jsou typické monzunové deště a výrazné předěly mezi obdobím sucha a dešťů. Přírodní podmínky pro život na náhorní plošině Arnhemské země jsou krajně náročné. Teploty zde dosahují extrémně vysokých hodnot a často dochází k lokálním požárům. V takovém prostředí se udrží jen velmi odolná vegetace. Díky těmto extrémním životním podmínkám je místní flóra i fauna unikátní. Viz *Cestovatelské stránky: Austrálie + Oceánie: Arnhemská země*.

In: http://cesty.in/doku.php?id=arnhemska_zeme_arnhem_land_plateau [cit. 10. 7. 2019].

¹²³ KUNSKÝ, Josef – KVASNIČKA, Bohumil – LOUČEK, Dimitrij – MÁLEK, Rudolf – VAŠÍČEK, Miloslav, VILHUM, F. J.: *Zeměpis světa: Austrálie, Oceánie, oceány, polární kraje*. Praha 1964, s. 109–110.

Velmi trefný popis krajiny Severního teritoria uvádí Veselovský: „Jedná se o naprosto vyprahlou žíznící zemi. Je to oblast, kterou turisté a většinou ani Australané neznají. Pro turisty tu není mnoho lákavého, pro Australany je to mrtvé srdce jejich země. A přece tu srdce bije životem, který je mnohem fantastičtější než život, jež vytvořili lidé na úzkém úrodném proužku št'avnatých pastvin a polí ve východní Austrálii, kde žije téměř 70 % všech obyvatel tohoto světadílu.“¹²⁴ Brinkeho popis zdejšího státu je velmi podobný: „Toto ohromné území, velké jako deset našich republik, je téměř liduprázdné. Na rozloze 1,3 mil. km², tj. necelých 18 % z celkové rozlohy Austrálie, zde žije pouze 70 tisíc obyvatel, tj. necelé 1 % z celkového počtu australského obyvatelstva. Téměř třetinu obyvatelstva Teritoria tvoří původní Australci.“¹²⁵

Právě v této části práce bylo poměrně obtížné vybrat ty geografické lokality, o nichž nám cestovatelé zanechali nejvíce poznámek. Na základě zvoleného metodologického aparátu, který jsem popsal v úvodu práce, jsem vybral následující tři: Aligátoří řeka, Ayers Rock a přírodní úkaz Devils Marbles (Ďáblovy kuličky).

Aligátoří řeka protéká severní částí Severního teritoria, Arnhemskou zemí. Můžeme konstatovat, že oním sjednocujícím motivem, kterým se autoři v případě Aligátoří řeky zabývali, byla místní fauna. Brinke na této řece lovil krokodýly. Upozorňuje nás, že pojem „Aligátoří řeka“ není pouze jeden vodní tok, ale daný geografický pojem se užívá pro několik řek, např. Jižní Aligátoří řeku, Východní Aligátoří řeku apod. Zároveň vysvětluje, že název řeky je de facto chybný, jelikož na této řece nežijí aligátoři, ale krokodýlové, konkrétně dva druhy – krokodýl cejlonský a krokodýl Johnstonův. Brinke čtenáře seznamuje s morfometrickými parametry řeky,¹²⁶ přírodou vyskytující se na jejím břehu a v neposlední řadě také s faunou v jejím okolí. Veselovský v oblasti Aligátoří řeky pobýval tři měsíce. Ve svém cestopise se primárně věnuje popisu místní fauny, ale na rozdíl od Brinkeho, který se převážně soustředil na popis místních krokodýlů, Veselovského zaujalo místní ptactvo. „Hladina vody i břehy se doslova hemžily husami stračími, množstvím kachen, tisíci ibisů, volavek, kolpíků, čápů jabiru. Objevil jsem ornitologický ráj, jaký jsem si nepředstavoval ani ve svých neoptimističtějších snech.“¹²⁷ Zikmund se k Aligátoří řece dostal 20. června 1994

¹²⁴ VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986, s. 20.

¹²⁵ BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 72.

¹²⁶ Tzn. hloubka a šířka řeky, křivolakost, zákruty, meandry, členitost pobřeží apod.

¹²⁷ VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986, s. 205–206.

a podobně jako Veselovský se soustředil na místní faunu, především na bodavé mravence a mořské orly, kteří hníždili v povodí Aligátoří řeky.¹²⁸

Všechny cestovatele (Brinke, Veselovský, Dostál),¹²⁹ kteří se vydali do střední části Severního teritoria, naprosto nadchl geologický monument Ayers Rock. Dostál dokonce pronesl: „Kdo nenavštívil Ayers Rock, neviděl prý Austrálii.“¹³⁰ „Tato hora patří k největším přírodním divům na naší planetě. Je to prostě ohromný balvan, který má v průměru přes tři kilometry, po obvodu měří více než 12 kilometrů a vyčnívá 350 metrů vysoko ze středoaustralské pouště.“¹³¹ Veselovský a Brinke obdivovali jeho krásu ze země, Dostál se dostal (pochopitelně bez kola) až na jeho vrchol a čtenáři barvitě líčí okolní krajinu pod rudou skálou: „Úchvatný pohled! Široko daleko se rozprostírá nedozírná pustina pokrytá jenom sporou vegetací.“¹³² Popis onoho úchvatného geologického monumentu je u všech cestovatelů víceméně totožný. Všichni se zabývají popisem hory a krajiny v jejím okolí. Brinke navíc čtenáře seznamuje s geologickým vznikem onoho monumentu a Veselovský s místní faunou. Všichni cestovatelé se také zmiňují o jeskyních a jeskynních malbách, které se zde nachází. Dostál se navíc rozepisuje o tom, že hora je obrovským turistickým lákadlem. V jejím okolí se nacházela spousta zahraničních turistů, čehož využila australská vláda, která vstup k danému monumentu zpoplatnila.¹³³

Ďáblový kameny neboli „Ďáblový kuličky“ jsou ohromné žulové balvany pokrývající plochu několika čtverečních kilometrů v okolí města Tennant Creek (viz podkapitola 3.8). Jejich popisem se v cestopisech zaobírá Brinke, Veselovský i Dostál. Všichni de facto popisují jejich neobvyklý vzhled, Brinke navíc i jejich geologický vývoj (vznikly zvětráváním žuly). Veselovský se zase rozepisuje o tom, jak tento monument vnímají místní domorodci. Ti údajně věří, že jsou to vejce posvátného pestrého duhového hada, který je tam snesl. Je také zajímavé, že všichni cestovatelé, kteří nám o Ďáblovy kamenech zanechali

¹²⁸ BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 32–37; VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986, s. 205–246; ZIKMUND, Miroslav: *Modrý Mauritius... a přeče Austrálie!: Cestopisné poznámky s fotografiemi skalních maleb Aboridžinců*. Praha 1999, s. 46–48.

¹²⁹ Zikmund se soustředil na průzkum Arnhemské země. Do centrální části Severního teritoria nezavítal.

¹³⁰ DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Na kole třemi světadily*. 2. vyd. Opava 1994, s. 83.

¹³¹ BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 72.

¹³² DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Na kole třemi světadily*. 2. vyd. Opava 1994, s. 85.

¹³³ VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986, s. 14, 19–20; BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 72; DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Na kole třemi světadily*. 2. vyd. Opava 1994, s. 83–85.

v cestopisech své poznámky, k nim přijeli ze stejného směru po Stuartově silnici přes osadu Wauchope a dále pokračovali do městečka Tennant Creek.¹³⁴

Konkrétních místopisných lokalit v Severním teritoriu, které byly cestovateli navštíveny, bylo pochopitelně daleko více. Josef Brinke se například několikrát zmiňuje o tzv. „geografickém středu Austrálie“, který se nachází právě v Severním teritoriu, nebo o řece Roper, jejímuž popisu věnoval ve svém cestopise celou jednu kapitolu.¹³⁵ Miroslav Zikmund se ve svém cestopise věnuje popisu Národního parku Kakadu či celé řadě geografických monumentů nacházejících se právě v oblasti Arnhemské země, např. hoře Gilruth či řece Wongewongen. Zdeněk Veselovský navštívil několikrát řeku Mary, MacDonnellovo pohoří, řeku Daly či Palmové údolí. Tuto lokalitu považuje za zázrak. Jedná se o oblast vzdálenou asi 200 km od Alice Springs, která, ačkoliv leží v poušti bez vody, je plná palem.¹³⁶

2.7 Tasmánie

Tasmánie je ostrovní stát Australského společenství, který navštívil při svém putování pouze jeden cestovatel, a to Vítězslav Dostál v dubnu 1996. Více než cestovatelé jsou s Tasmánií spjati dva významní Čechoaustraláné, Milan Vyhnálek a Jindřich Nermuť.¹³⁷ Avšak i kdybychom udělali v koncepci práce výjimku a rozhodli se podrobit zkoumání „necestopisnou“ publikaci *Kde je tráva zelenější...*,¹³⁸ nenašli bychom v této životopisné monografii žádné zmínky o geografických jevech Tasmánie. Snad pouze konstatování, že se na Tasmánii vyskytují rozsáhlé pralesy, které Vyhnálek brzy po svém příjezdu na ostrov kácel.¹³⁹

Dostálovi se podařilo v poměrně krátkém čase projet prakticky celou Tasmánií; celkem zde ujel kolem 700 km. Byl přímo uchvácen zdejší úrodnou krajinou, tolik odlišnou od té, která se nachází v pevninské části Austrálie. Zdejší krajinné scenérie mu připomínaly Evropu, zejména Švýcarsko. Popisu krajiny podzimní Tasmánie¹⁴⁰ věnuje ve svém cestopise několik

¹³⁴ BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 78; VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986, s. 15; DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Na kole třemi světadíly*. 2. vyd. Opava 1994, s. 80.

¹³⁵ BRINKE, Josef: *Údolím řeky Roperu*. In: BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 136–144.

¹³⁶ VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986, s. 115.

¹³⁷ O Milanu Vyhnálkovi více v kapitole č. 7.

¹³⁸ NERMUŤ, Jindřich – VYHNÁLEK, Milan: *Kde je tráva zelenější...* 2. vyd. Praha 1992.

¹³⁹ Byla to jeho první práce na tomto ostrově. Viz NERMUŤ, Jindřich – VYHNÁLEK, Milan: *Kde je tráva zelenější...* 2. vyd. Praha 1992, s. 36.

¹⁴⁰ Dostál navštívil Tasmánii v dubnu, což je na jižní polokouli doba podzimu.

stran: „Rostou tu stejné stromy jako u nás, stejné maliny, stejné ostružiny a hříby. (...) Jejich země je porostlá šťavnatými pastvinami a tráva je tu zelenější, než jinde.“¹⁴¹ Dostál uvádí, že Tasmánie je velice fotogenická. Je uchvácen výškou zdejších stromů a kapradin, které mu připomínají třetihorní krajinu.¹⁴²

2.8 Teritorium hlavního města

Canberra, hlavní město Australského svazu, nebyla československými cestovateli ve sledovaném období téměř vyhledávána.¹⁴³ Přesto je historie tohoto města s Čechoslováky svázána už od svých nejranějších počátků. Jeden z prvních Čechů, který vstoupil na australskou pevninu, byl Jan (John) Lhotsky (1795–1866). Právě tento Čechoaustralán byl jeden z prvních, který plošinu s názvem „Kenbera“ považoval za vhodnou k výstavbě nového města – dnes v těchto místech leží australská metropole.¹⁴⁴ Canberru navštívil na svých cestách ve druhé polovině 20. století pouze Josef Brinke, což je dle skutečnosti, že se jedná o hlavní město Austrálie, poměrně zajímavý fakt. Brinke se sem vydal pouze z toho důvodu, že potřeboval od místních úřadů potvrzení pro vstup do Arnhemské země v Severním teritoriu.¹⁴⁵ Canberru popisuje jako stopadesátitisícové město ležící asi 250 km od Sydney a 500 km od Melbourne.¹⁴⁶ Na městě Brinkeho především zaujala obrovská rozlehlost metropole. „Z jednoho konce města na druhý je to kolem čtyřiceti kilometrů.“¹⁴⁷ Popisuje jezero, které bylo vybudováno uprostřed města, strukturu města a jeho architektonické

¹⁴¹ DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Šťastná planeta aneb jak jsem na kole objel svět. Díl 1.: Z Prahy na Nový Zéland*. 2. vyd. Opava 1998, s. 156.

¹⁴² Tamtéž, s. 155–158.

¹⁴³ Je zajímavé, že českoslovenští cestovatelé, kteří cestovali po Austrálii v první polovině 20. století, Canberru velice často navštěvovali a zanechali nám ve svých cestopisech rozsáhlé pasáže o tomto městě, které bylo v daném období ještě ve výstavbě. Konkrétněji šlo o Jiřího Viktora Daneše, Josefa Ladislava Erbena a Jiřího Bauma. Pro srovnání doporučuji bakalářskou diplomovou práci Bc. Jakuba Obhlídala: *Viz OBHLÍDAL, Jakub: Obraz Austrálie v cestopisech českých cestovatelů v období první Československé republiky*. Bakalářská diplomová práce, FF UP, Olomouc 2016, s. 28–30.

¹⁴⁴ MARTÍNEK, Jiří: *Češi a pátý světadíl (aneb Příspěvek k historii česko-australských vztahů)*. In: HRADECKÝ, Tomáš – HORÁK, Pavel a kol. (Edd.): *České, slovenské a československé dějiny 20. století VII*. Ústí nad Orlicí 2012, s. 228.

¹⁴⁵ Stojí za zmínku, že Brinke byl v daném městě v roce 1969.

¹⁴⁶ Město dosáhlo největšího rozmachu za působení ministerského předsedy Roberta Menziese, který byl ministerským předsedou Austrálie mezi lety 1949–1966. Když se Menzies stěhoval do premiéřské rezidence, měla Canberra pouhých 20 000 obyvatel, což z ní činilo nejmenší hlavní město na celém světě. Ačkoliv se parlament v Melbourne přestěhoval do Canberru již ve 20. letech 20. století, v polovině 50. let bylo v Melbourne více federálních úředníků, než v Canberru. Menzies, člověk městských způsobů, zahájil program soustředění vládních úřadů v Canberru. Více než kdokoliv jiný se přičinil o přeměnu Teritoria hlavního města Austrálie ve skutečné sídlo vlády. V prosinci 2018 měla Canberra 424 000 obyvatel. Pokud bychom prostudovali počet obyvatel hlavního města v letech předchozích, zjistíme, že se populace Canberru poměrně rychle zvyšuje. Viz. MACINTYRE, Stuart: *Dějiny Austrálie*. Praha 2013, s. 156; *Australian Bureau of Statistics*. In: <https://www.abs.gov.au/ausstats/abs@.nsf/mf/3101.0> [cit. 7. 8. 2019].

¹⁴⁷ BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 22.

uspořádání. Velice pozitivně Brinke ve svém cestopise na Canbeře hodnotí komplex budov Australské národní university. Na druhou stranu město popisuje jako „velice chudé na společenský život“, jelikož zde, dle jeho slov, není mnoho příležitostí k zábavě.¹⁴⁸

¹⁴⁸ BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 21–22.

3. Obraz vybraných australských měst v cestopisech

3.1 Sydney

Sydney je největším a nejznámějším městem Austrálie. Město bylo založeno roku 1788 a jedná se o první „evropské“ sídlo na kontinentu. V roce 2018 dosáhl počet obyvatel tzv. „Velkého Sydney“ 5 230 330 obyvatel,¹⁴⁹ což z něj činí největší a nejlidnatější město celé australsko-oceánské oblasti. Sydney je hlavním městem Nového Jižního Walesu a hlavním finančním centrem země (sídlo největších společností a burzy). Město je také turistickou destinací světového významu.¹⁵⁰ Sydney navštívili téměř všichni cestovatelé, výjimku tvoří pouze Jiří Kolbaba.¹⁵¹

V případě města Sydney můžeme jít v rozboru hledání „společných motivů“ v cestopisech českých cestovatelů více do hloubky. V popisech samotného města najdeme totiž společné prvky, kterými se zabývají téměř všichni cestovatelé, kteří město navštívili. Jedná se konkrétně o proslulý most Harbour Bridge,¹⁵² budovu Opery,¹⁵³ tzv. „City“,¹⁵⁴ tedy jádro

¹⁴⁹ Dané číslo udává hodnotu počtu obyvatel včetně aglomerace města. Samotné jádro města, tzv. „City of Sydney“, mělo v roce 2018 přesně 240 229 obyvatel. Pokud se zaměříme na rozdíl obou čísel (městská aglomerace vs. samotné „City“), můžeme jednoduše vypočítat, že v tzv. „City“ žije pouhých 4,6 % populace celého Sydney. Pokud bychom podobnou situaci abstrahovali na jiná velkoměsta na světě (městská aglomerace vs. samotné „City“), zjistíme, že Sydney je jedním z mála světových velkoměst, kde přes 95 % populace města žije v jeho zázemí. Viz *Australian Bureau of Statistics*. In: <https://www.abs.gov.au/> [cit. 3. 7. 2019]. Důvody oné nerovnoměrné disperze jsou různé. Velkou roli hrají zejména přírodní podmínky v okolí města, cenová politika Austrálie a v neposlední řadě také historický vývoj města Sydney.

¹⁵⁰ ŠEBESTA, David – FŇUKAL, Miloš – TLÁSKAL, Milan: *Regionální geografie anglosaské Ameriky, Austrálie a Antarktidy*. Olomouc 2013, s. 88; *Australian Bureau of Statistics*. In: <https://www.abs.gov.au/> [cit. 3. 7. 2019].

¹⁵¹ Z cestopisu Jiřího Kolbaba a ani z jeho oficiálních internetových stránek nejsme schopni zjistit, jestli se cestovatel v Sydney vyskytoval. Cestovatel a záhadolog Ivan Mackerle nám ve svém cestopisu také nezanechává jedinou zmínku o daném městě, nicméně, v tomto případě víme, že Mackerle v Sydney byl, jelikož to uvádí na svých oficiálních internetových stránkách. Viz *Mackerle.cz/australie*. In: <http://www.mackerle.cz/australie/> [cit. 2. 7. 2019]; *Jiří Kolbaba, traveller & photographer*. In: <https://www.theworld.cz/cs/> [cit. 2. 7. 2019].

¹⁵² Tento most přemostňuje přístav Port Jackson. Most je tvořen jediným ohromným obloukem o rozpětí 503 metrů. Vrchol mostní konstrukce se nachází 134 metrů nad hladinou moře a jeho délka činí 1 150 metrů. Výstavba mostu, jehož autorem je železniční stavitel John Bradfield, trvala osm let (od roku 1924 do roku 1932). Viz. MAPPS, John: *Austrálie*. 2. vyd. Bučovice 2007, s. 44; *Wikipedia, the free encyclopedia: Sydney Harbour Bridge*. In: https://en.wikipedia.org/wiki/Sydney_Harbour_Bridge [cit. 3. 7. 2019].

¹⁵³ Městská opera (Sydney Opera House) je architektonicky jedinečná budova s deseti vyduťnými skořepinovými střechami. Stavba byla navržena v roce 1956 dánským architektem Jørnem Utzonem. Otevřena byla v roce 1973 a nachází se v přístavu Port Jackson. Stavba je pro svou jedinečnost zařazena na seznam Světového dědictví UNESCO. Označení „Sydney Opera House“ není vlastně zcela přesné. Opera je zde totiž pouze jedním z pěti divadelních a koncertních sálů a nikoliv největším. Viz. MAPPS, John: *Austrálie*. 2. vyd. Bučovice 2007, s. 53–54; *Wikipedia, the free encyclopedia: Sydney Opera House*. In: https://en.wikipedia.org/wiki/Sydney_Opera_House [cit. 3. 7. 2019].

¹⁵⁴ Jedná se o centrum města pokrývající centrální obchodní čtvrť a také vnitřní městská předměstí metropolitní oblasti. Nachází se tu celá řada dominant města, jako příklad můžeme uvést sydneyjskou Broadway; Central Park; Chinatown; Circular Quay – hlavní městské nábřeží města, z něhož lze pozorovat jak budovu Opery, tak proslulý Harbour Bridge; městskou čtvrť Kings Cross (sydneyjská varianta londýnského SOHO) a v neposlední řadě samozřejmě budovu Opery a most Harbour Bridge. Viz. MAPPS, John: *Austrálie*. 2. vyd. Bučovice 2007,

města, a celá řada cestovatelů se vyjadřuje i k nejvyššímu domu ve městě (v tehdejší době), kterým je mrakodrap Summit.¹⁵⁵ Tyto jednotlivé „divy města“ byly postaveny (dostavěny) v různé době, některé až v druhé polovině 20. století. Je tedy logické, že některé monumenty byly v cestopisech opomenuty, jelikož jednoduše ještě v době jejich návštěvy Austrálie nebyly postaveny.¹⁵⁶ Příkladem může být budova Opery, jejíž dokončení proběhlo až v roce 1973. Je tedy pochopitelná absence onoho monumentu v cestopisech Josefa Brinkeho a Zdeňka Veselovského, kteří byli v Austrálii v roce 1969. Bylo by zbytečné se tu sáhodlouze rozepisovat o tom, jak každý z oněch čtyř konkrétních monumentů zapůsobil na jednotlivé cestovatele. Ve stručnosti můžeme konstatovat, že žádný z cestovatelů se k nim nestaví negativně. V popisu těchto objektů se zaměřují především na jejich krásu, symboliku, historii výstavby či na jejich hospodářský a politický význam, který pro město tyto objekty bezpochyby mají.¹⁵⁷

Cestovatelé se však zaměřují také na celou řadu dalších jevů a zajímavostí, které jsou s městem spojeny. Většina z nich pěje na město samou chválu. Svoboda jej považuje za nejkrásnější město světa.¹⁵⁸ „Řeknu vám dámy a pánové že Sydney je normálně nejkrásnější moderní velkoměsto světa...“¹⁵⁹ Dále se zabývá především popisem místních pláží, z nichž na jedné se málem utopil. Sydney bylo posledním místem, které v Austrálii navštívil; poté odletěl na Nový Zéland. Brinke navštívil Sydney dvakrát. Na úplném začátku

s. 54–55; *Wikipedia, the free encyclopedia: City of Sydney*. In: https://en.wikipedia.org/wiki/City_of_Sydney [cit. 3. 7. 2019].

¹⁵⁵ Jedná se o kruhovou výškovou stavbu vysokou 200 metrů o padesáti poschodích, z čehož jsou tři pod zemí. Tato podivuhodná stavba z železobetonu a hliníku má celkem 3 300 oken. V posledním patře se nachází otočná restaurace a jedna otočka trvá právě hodinu. Vnitřní prostory jsou architektonicky řešeny podle přísných měřítek. V budově jsou většinou kanceláře různých společností a obchody. Stavební náklady si vyžádaly 30 milionů dolarů a celá budova byla postavena za pouhé čtyři roky. Viz. BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 19–20.

¹⁵⁶ Kritik by však mohl namítnout, že cestovatelé ve svých cestopisech mohli psát i o monumentech, které, ačkoliv nebyly ještě dokončeny, byly stále ve výstavbě. Nic takového však v žádném cestopise nepozorujeme. Cestovatelé se ve svých popisech města zaměřili pouze na stavby, které již dostavěny byly.

¹⁵⁷ SVOBODA, Jiří: *Autostopem kolem světa 2. část: Ázije, Austrálie a Oceánie*. 2. vyd. Praha 1991, s. 97–99; BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 18–21, 211–212; ZIKMUND, Miroslav: *Modrý Mauritius... a přece Austrálie!: Cestopisné poznámky s fotografiemi skalních maleb Aboridžinců*. Praha 1999, s. 33–40; POTUŽNÍK, Václav: *Nullarbor, země nikoho: Z australského a malajsijského deníku motoristy*. Praha 1978, s. 14–17; DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Šťastná planeta aneb jak jsem na kole objel svět. Díl 1.: Z Prahy na Nový Zéland*. 2. vyd. Opava 1998, s. 150–152; VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986, s. 9–10, 33.

¹⁵⁸ Ve Svobodově cestopisu se v druhé polovině knihy nachází „praktické rady a dodatky“, které stručně shrnují realie a postřehy ze země, které cestovatel navštívil. V dodatku č. 1 Svoboda uvádí osm nejhezčích asijských a australsko-oceánských měst, mezi nimiž se Sydney nachází. Stojí za povšimnutí, že mezi nejošklivějšími městy se nachází města tzv. „primitivní Asie“. Tak Svoboda označuje především rozvojové asijské země. Viz SVOBODA, Jiří: *Autostopem kolem světa 2. část: Ázije, Austrálie a Oceánie*. 2. vyd. Praha 1991, s. 111.

¹⁵⁹ SVOBODA, Jiří: *Autostopem kolem světa 2. část: Ázije, Austrálie a Oceánie*. 2. vyd. Praha 1991, s. 97.

svého australského putování ¹⁶⁰ a poté na konci své cesty. Brinke v souvislosti s městem popisuje celou řadu věcí. Nejvíce ho však zaujala proměna, jakou město prošlo od doby jeho první návštěvy. ¹⁶¹ „Především se změnila tvář celého města. Nejvíce je to patrné v City, kde mrakodrapy a výškové stavby rostou jako houby po dešti.“ ¹⁶² Zmiňuje se také o tzv. „amerikanizaci“ městského života, a to nejen v Sydney, ale v celé Austrálii. ¹⁶³

90. léta byla pro Sydney obdobím intenzivní výstavby a modernizace města. Hlavní příčinou měly být nadcházející XXVII. letní olympijské hry. Zmiňuje se o nich Miroslav Zikmund, který byl v Austrálii v roce 1994, nicméně přípravy již probíhaly od září 1993, kdy Mezinárodní olympijský výbor rozhodl o konání her ve městě. V Sydney ho také zaujalo stěhování místních obyvatel z jednoho konce na druhý, kdy si stěhující vezmou s sebou i celý dům: „Majiteli se zalíbilo na opačném konci velkoměsta, na postavení nového domu nemá dost peněz, stěhuje starý.“ ¹⁶⁴ „Jednoduše“ jej naloží na speciálně k tomu určený automobil a dům si vyloží, kde bude chtít. Potužník se kromě tzv. „City“ (viz výše), zaměřil na popis rozsáhlých vnějších předměstí, která, dle jeho slov, byla plná zahrad. Avšak to, co Potužníka ve městě zaujalo nejvíce, byla zátoka Port Jackson. Mj. se zmiňuje i o tom, že na jejím břehu leží „zastupitelský úřad Československa“. ¹⁶⁵ Stejně jako Brinke, tak i Potužník se zmiňuje o největší sydneyjské pláži Bondi Beach. ¹⁶⁶

¹⁶⁰ Ještě před Sydney následovalo mezipřistání v Perthu. V tomto městě však neopustil letištní halu.

¹⁶¹ Stojí za připomenutí, že Brinke nebyl v Austrálii poprvé. Zemi navštívil již v roce 1958, viz str. 7.

¹⁶² BRINKE, Josef: ...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie. Praha 1971, s. 18.

¹⁶³ SVOBODA, Jiří: Autostopem kolem světa 2. část: Ázie, Austrálie a Oceánie. 2. vyd. Praha 1991, s. 97–99; BRINKE, Josef: ...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie. Praha 1971, s. 18–21, 211–212.

¹⁶⁴ ZIKMUND, Miroslav: Modrý Mauritius... a přeče Austrálie!: Cestopisné poznámky s fotografiemi skalních maleb Aboridžinců. Praha 1999, s. 35.

¹⁶⁵ Dalo by se předpokládat, že ona budova bude Velvyslanectví Československé republiky, avšak tato domněnka by byla milná. Ačkoliv na úroveň velvyslanectví byly československo-australské vztahy povýšeny již 18. června 1972, tedy dva roky před příjezdem Potužníka do Austrálie, českoslovenští velvyslanci zpočátku sídlili v indonéské Jakartě a po 13. září 1988 se sídlo československého velvyslanectví přeneslo do Canberry. V Sydney tudíž nikdy taková budova nesídlila. Bude se nejspíše jednat o budovu Generálního konzulátu, o němž nám zanechává zmínku ve svém cestopise i Vítězslav Dostál. Stojí za upozornění, že Generální konzulát v Sydney má teritoriálně rozsáhlejší pravomoci, jelikož pod jeho kompetence spadají všechny australské státy s výjimkou Teritoria hlavního města, které je pod kompetencí již zmíněného Velvyslanectví ČR v Canbere. Viz BUREŠOVÁ, Jana: Československo-australské vztahy ve druhé polovině 20. století. *Historica Olomucensia* 48, 2015, s. 212; Ministerstvo zahraničních věcí České republiky: Austrálie – Generální konzulát Sydney. In: https://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/adresar_diplomatickych_misi/ceske_urady_v_zahranici/australie_generalni_konzulat_sydney.html [cit. 3. 7. 2019].

¹⁶⁶ ZIKMUND, Miroslav: Modrý Mauritius... a přeče Austrálie!: Cestopisné poznámky s fotografiemi skalních maleb Aboridžinců. Praha 1999, s. 33–40; POTUŽNÍK, Václav: Nullarbor, země nikoho: Z australského a malajsijského deníku motoristy. Praha 1978, s. 14–17; BRINKE, Josef: ...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie. Praha 1971, s. 211.

Vítězslav Dostál navštívil město v roce 1992 při svém putování z Darwinu do Melbourne. Kromě již výše uvedených monumentů (Harbour Bridge apod.) se zmiňuje o Generálním konzulátu, který navštívil,¹⁶⁷ a celé řadě Čechoaustralánů, které zde potkal (Miloš Krejčíř, Radek Valenta – bývalý cyklista Dukly Brno), a řadě dalších. Stejně jako Miroslav Zikmund, tak i Vítězslav Dostál nám ve svém cestopise zanechává poznámky o nadcházejících letních olympijských hrách, které se ve městě mají konat v roce 2000. Zdeněk Veselovský navštívil Sydney jak při své první cestě do Austrálie v roce 1964, tak i v roce 1969. Ze všech cestovatelů zanechává o městě poznámek nejméně. Byl ubytovaný v hotelu Menzies.¹⁶⁸ Veselovský se dále ve svém cestopise orientuje především na popis místní zoologické zahrady, kde obdivoval především medvědka koalu.¹⁶⁹

3.2 Darwin

Město Darwin navštívili čtyři cestovatelé: Josef Brinke, Vítězslav Dostál v roce 1992 i v roce 1996,¹⁷⁰ Miroslav Zikmund a Zdeněk Veselovský. Miroslav Zikmund však o tomto městě v cestopise nepíše, pouze se zmiňuje o jeho návštěvě; naproti tomu Josef Brinke čtenáři zanechává popis města na celých 16 stranách. Město bylo totiž Brinkeho výchozím bodem, odkud odjížděl pravidelně sledovat a zkoumat domorodce na východ do chráněné oblasti Arnhemské země. Strávil v něm několik týdnů. Pro Vítězslava Dostála bylo město při obou jeho putováních vstupní branou na australskou půdu. V roce 1992 z něj vyjel směrem na jih do Melbourne a v roce 1996 se vydal z Darwinu směrem k východnímu pobřeží a své putování zakončil ve městě Adelaide. Ačkoliv se Zdeněk Veselovský o městě zmiňuje, není z jeho cestopisu možné vysledovat chronologickou souslednost navštívených měst.¹⁷¹

¹⁶⁷ Viz poznámka pod čarou č. 165.

¹⁶⁸ Název hotelu nejspíše vychází ze jména jednoho z nejvýznamnějších australských politiků druhé poloviny 20. století, Roberta Gordona Menziese. Tento muž zastával úřad předsedy australské federální vlády ze všech premiérů Australského svazu nejdéle, přes 18 let. (1939–1941, 1949–1966). Dle australského historika Blaineyho byl Menzies politikem, který Austrálii změnil ideově. Největší hrozbu pro australský národ viděl v komunismu, a tudíž se pokusil postavit Komunistickou stranu Austrálie mimo zákon. Tyto pokusy však nebyly úspěšné. Ačkoliv byl royalista a Velkou Británii miloval, byl to právě on, kdo oslabil styky s Britským impériem a politicky začal Austrálii orientovat především na Spojené státy americké. Mimochodem této „amerikanizace australské společnosti“ si všímá i Josef Brinke ve svém cestopisu. Společně se Spojenými státy, za Menzieseho vlády, vstoupila Austrálie do konfliktu v Koreji a Indočíně. Viz BLAINEY, Geoffrey: *Dějiny Austrálie*. Praha 1999, s. 169–172.

¹⁶⁹ DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Šťastná planeta aneb jak jsem na kole objel svět. Díl 1.: Z Prahy na Nový Zéland*. 2. vyd. Opava 1998, s. 150–152; VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986, s. 9–10, 33.

¹⁷⁰ Dostál strávil v Austrálii nejenom první měsíce roku 1996, ale také konec roku 1995. A právě Vánoce, vánoční svátky i Nový rok strávil tento cestovatel právě v Darwinu u svých přátel. Město opustil až 15. ledna 1996. Viz DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Šťastná planeta aneb jak jsem na kole objel svět. Díl 1.: Z Prahy na Nový Zéland*. 2. vyd. Opava 1998, s. 142–143.

¹⁷¹ BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 25–28, 80–91; DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Na kole třemi světadily*.

Brinkeho na měště zaujala značná řada skutečností. Darwin hodnotí převážně pozitivně. Především ho velmi mile překvapilo, že všechny domy, alespoň ty, které slouží veřejným účelům, mají klimatizaci. Opět nám také uvádí počet obyvatel města, který tehdy v roce 1969, dle Brinkeho slov, činil 27 tisíc.¹⁷² Na dalších stranách svého cestopisu se autor zabývá urbanizační strukturou města i vzhledem darwinských domů. Oceňuje, že ve městě dochází k mísení moderní architektury a tzv. „domů na kůlech“. „Staré se tu prolíná s novým, romantika přízemních domků se svérázným průčelím a střechami z vlnitého plechu kontrastuje s budovami z betonu, hliníku a skla, které jsou důstojnou vizitkou současné australské architektury.“¹⁷³ Naopak ho zklamal darwinský přístav, představoval si ho větší. Na druhou stranu vyzdvihuje jeho strategickou pozici a hloubku, díky čemuž může přijímat i větší lodě. Hodnotí také městskou dopravu či průmysl.¹⁷⁴ Kromě postřehů výše uvedených věnoval autor městu celou jednu kapitolu,¹⁷⁵ v níž se zabývá především dějinami města,¹⁷⁶ a to od jeho objevení až po současnost.¹⁷⁷

V souvislosti s Darwinem se Dostál věnuje v obou svých cestopisech především tropickému klimatu, které město, a ostatně celé Severní teritorium, sužuje. V roce 1992 bydlel Dostál v Darwinu u přátel Miroslava Zikmunda. V cestopise *Na kole třemi světadily* se Dostál

2. vyd. Opava 1994, s. 69–71; DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Šťastná planeta aneb jak jsem na kole objel svět. Díl 1.: Z Prahy na Nový Zéland*. 2. vyd. Opava 1998, s. 140–143; VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986, s. 8, 16.

¹⁷² V roce 2018 mělo město 148 564 obyvatel. Lze tedy vypočítat, že počet obyvatel města za oněch 49 let vzrostl více než pětinásobně. Viz *Australian Bureau of Statistics*. In: <https://www.abs.gov.au/> [cit. 2. 7. 2019].

¹⁷³ BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 26.

¹⁷⁴ Tamtéž, s. 25–28.

¹⁷⁵ BRINKE, Josef: *Darwin slaví výročí*. In: BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 79–85.

¹⁷⁶ Bylo 12. června 1969 a Darwin slavil výročí 100 let od svého založení. Kromě popisu samotné oslavy, které se mj. účastnili i domorodci z širokého okolí, se Brinke věnuje líčení stoleté darwinské historie. Srovnává osídlování australského severu s dobýváním amerického Divokého západu. Rozdíl však Brinke vidí v tom, že dobývání Severu (australského severu) ještě neskončilo. Na následujících stránkách se Brinke věnuje chronologickému popisu událostí od roku 1820, kdy na severoaustralském pobřeží přistály první lodě Britského impéria, až po současnost. Zaměřil se především na proces založení města v roce 1869 a neúspěšné pokusy o dobytí přístavu francouzskou flotilou. Zmiňuje se také o tom, že původní název města byl Palmerston, tento název si zdejší severoaustralská metropole ponechala až do roku 1911, kdy byla přejmenována na Darwin. Na dalších stranách cestopisu se autor věnuje období druhé světové války. Město Darwin bylo jediné místo na australské pevnině, které bylo bombardováno japonskými děly. Brinke se pokouší o srovnání s útokem japonských vojenských sil na americkou základnu v Pearl Harboru. Uvádí, že město Darwin zasypalo 188 nepřátelských bomb, které způsobily Darwinu značné škody. Bylo zničeno přístavní zařízení a potopeno osm lodí kotvicích v přístavu. Při náletu zemřelo, dle jeho slov, 243 osob a dalších 300 bylo zraněno. V závěru svého líčení se Brinke věnuje poválečné historii města. Zaměřuje se především na příliv amerického kapitálu, díky němuž byla vybudována celá řada vojenských základen nejen v Darwinu, ale i v celé Austrálii. Viz BRINKE, Josef: *Darwin slaví výročí*. In: BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 79–85.

¹⁷⁷ BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 25–28, 80–91.

zabývá především popisem okolí města a přírodními scenériemi. Velice emotivně popisuje například západ slunce na pláži. „Podívaná netrvá dlouho, ale skutečně stojí za to. Jsme v tropech a přechod ze dne do noci postrádá onoho předělu, který v Evropě nazýváme stmívání. Slunce klesne tak rychle, že se nestačíte ani otočit. V pár minutách je naprostá tma. Ale to, co vám obloha nad mořem nabídne těsně před tím, je naprosto nepopsatelné. Mraky se krvavě barví a v paprscích slunce získávají takovou plastiku, že vám připadá, jako byste mohli do nich pohodlně ulehnout. Opravdu umět létat, byl by člověk snad nejšťastnějším tvorem na Zemi.“¹⁷⁸

V cestopise z roku 1996–1997 *Šťastná planeta aneb jak jsem na kole objel svět* se Dostál často odkazuje na své zážitky ze svého prvního putování po Austrálii. Stejně jako v cestopise z roku 1992 se i tentokrát zabývá především popisem přírodních scenérií města. Také v tomto cestopise se Dostál odkazuje na Miroslava Zikmunda a také na celou řadu dalších Čechoslováků, kteří mu na jeho cestě kolem světa jakkoliv pomohli. Značnou část textu věnující se městu věnoval zemětřesení, které postihlo Darwin v době jeho pobytu. Dle jeho slov šlo o nejsilnější zemětřesení, které kdy zažil. „Trvalo celých 40 sekund a odborníci je označili 7. stupněm Richterovy stupnice. V domě, kde jsem bydlel, vypadaly knihy z knihovny a z regálů se zřítilo nádobí. Jinak jsem ale žádné zvláštní škody nepozoroval.“¹⁷⁹ Navštívil také místní bývalé vězení, které se v průběhu let stalo muzeem. Uvádí, že to bylo na jeho cestě kolem světa poprvé, co se styděl za to, že je Čech. Dozvídá se totiž, že posledními dvěma odsouzcenci byli dva Češi čekající na popravu za vraždu taxikáře. Zdeněk Veselovský o městě čtenáři nechává pouze letmé poznámky. Zabývá se především australskou zvířenou, kterou ve městě spatřil, především přejetími klokany na silnicích.¹⁸⁰

Vítězslav Dostál nám v cestopise zanechává informace o rozsáhlé přírodní katastrofě, která město Darwin postihla v roce 1974.¹⁸¹ Na Štědrý den tohoto roku bylo město zasaženo cyklonem Tracy, který ho takřka celé zničil. 70 % všech budov a 80 % obytných domů bylo zpusťeno. Zemřelo 71 lidí a většina ze 48 000 obyvatel se ocitla bez domova. Podmínky

¹⁷⁸ DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Na kole třemi světadily*. 2. vyd. Opava 1994, s. 69.

¹⁷⁹ DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Šťastná planeta aneb jak jsem na kole objel svět. Díl 1.: Z Prahy na Nový Zéland*. 2. vyd. Opava 1998, s. 142.

¹⁸⁰ DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Šťastná planeta aneb jak jsem na kole objel svět. Díl 1.: Z Prahy na Nový Zéland*. 2. vyd. Opava 1998, s. 140–143; VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986, s. 8, 16.

¹⁸¹ V tomto roce byl v Austrálii Václav Potužník, ten se však v Severním teritoriu vůbec nepohyboval. Ačkoliv byl na kontinentu již pár měsíců po cyklonu, žádné informace o něm ve svém cestopise nezanechal. Viz POTUŽNÍK, Václav: *Nullarbor, země nikoho: Z australského a malajsijského deníku motoristy*. Praha 1978.

byly tak krušné, že bylo třeba evakuovat 36 000 lidí, mnoho z nich za pomoci vojenských letadel. Byla to monumentální katastrofa, kterou vědci v současnosti dávají do souvislosti se změnami klimatu, kvůli kterým dochází nejen k oteplování celé planety, tání ledovců v Arktis a Antarktis, ale také například k odumírání korálových útesů. V tzv. „Zvláštní zprávě IPCC ke globálnímu oteplení o 1,5 °C“ vědci uvádějí, že již v roce 2019 dochází k odumírání korálových útesů. Pokud se odhady IPCC potvrdí, v blízké budoucnosti dojde ke zvýšení teploty o 1,5 až 4,5 °C, což bude mít na celou planetu rozsáhlý negativní dopad. Zpráva mj. uvádí, že dojde ke zničení 99 % tropických korálových útesů na celé planetě. Odumírání Velkého bradlového útesu je možné pozorovat již v současnosti (rok 2019).¹⁸²

3.3 Melbourne

Kromě Jiřího Kolbavy, Miroslava Zikmunda a Ivana Mackerleho navštívili Melbourne všichni cestovatelé. Z obou cestopisů Vítězslava Dostála víme, že město navštívil jak v roce 1992, tak v roce 1996. Nicméně žádné informace o tomto městě v jeho cestopisech nenajdeme. Dostál pouze konstatuje, že městem projel. Město bylo v roce 1992 konečným cílem jeho cesty; v roce 1996 po Melbourne navštívil ještě Adelaide a poté zamířil na Nový Zéland.¹⁸³

Nejvíce informací o městě Melbourne zanechal Jiří Svoboda, kterého v něm uchvátilo chování místních „bílých“¹⁸⁴ usedlíků. „Dámy a pánové čuměl sem na to jako u vytržení a říkal sem si jak je to možný že je bílá tvář tak krásná a taky jak je možný že sem jí moch na takovou dobu vopustit...a byl jsem rád že sem se do ní zase moch dívat do tváří žen a mužů a děčat a chlapců do jejich dobroty a vzdělanosti a do jejich vypěstřenosti a nalíčenosti...a do jejich vyzývavosti a chytrosti a pohlavnosti.“¹⁸⁵ Kromě této skutečnosti jeho pozornosti neunikly místní široké bulváry, navštívil místní galerii a také zdejší „templ Haré Krišny“.¹⁸⁶

Potužník se ve městě zaměřuje na skutečnost, že si místní lidé často pletou australská města a její jednotlivé státy či je za ně zaměňují. „Melbourne je Victoria a Victoria je

¹⁸² DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Šťastná planeta aneb jak jsem na kole objel svět. Díl 1.: Z Prahy na Nový Zéland*. 2. vyd. Opava 1998, s. 142; *Společnost pro trvale udržitelný rozvoj: Zvláštní zpráva IPCC ke globálnímu oteplení o 1,5 °C*. In: <https://www.ipcc.ch/sr15/> [cit. 8. 8. 2019].

¹⁸³ DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Na kole třemi světadily*. 2. vyd. Opava 1994, s. 92; DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Šťastná planeta aneb jak jsem na kole objel svět. Díl 1.: Z Prahy na Nový Zéland*. 2. vyd. Opava 1998, s. 160.

¹⁸⁴ Právě popis melbournských občanů měl ve Svobodově cestopise velice „xenofobní ráz“.

¹⁸⁵ SVOBODA, Jiří: *Autostopem kolem světa 2. část: Ázije, Austrálie a Oceánie*. 2. vyd. Praha 1991, s. 96.

¹⁸⁶ Tamtéž, s. 96–97.

Melbourne.“¹⁸⁷ Vyzdvihuje architektonickou strukturu a uspořádání místních bulvárů. Stejně jako Svoboda, tak i Potužník navštívil místní galerii, ale konkrétnější informace o ní také nezanechal. Zmiňuje se dále např. o olympijském stadionu, který zde byl postaven kvůli XVI. letním olympijským hrám, které se zde konaly v roce 1956, a také o místním muzeu. Veselovský čtenáře podrobněji seznamuje s historií města, zejména s jeho ranými počátky: „... k rozkvětu města pomohlo hlavně objevení zlatých ložisek 1000 km od Melbourne v Ballartu. To stačilo, aby z původně tiché osady o 200 obyvatelích vzniklo takřka přes noc stotisícové město.“¹⁸⁸ Kromě toho se také zmiňuje o geologickém podloží, na němž je město postaveno, a také se dozvídáme, že v Melbourne žijí dva miliony obyvatel.¹⁸⁹ Stejně jako Potužník, tak ani Veselovský se městu příliš nevěnoval; oba se raději zaměřovali na popisy přírody v okolí města.¹⁹⁰

3.4 Alice Springs

„31. května expedice dorazila do Alice Springs, městečka s deseti tisíci obyvateli, které je druhým největším městem Severního teritoria a jediným větším sídlem střední Austrálie. Je nejen významným hospodářským střediskem, ale i důležitým centrem turistického ruchu.“¹⁹¹ To jsou slova Josefa Brinkeho, jehož popisy australských měst jsou poměrně výstižné. V roce 2018 mělo toto středoaustralské sídlo 26 534 obyvatel. Leží ve středu kontinentu na plošině, které dominuje MacDonnellovo pohoří. Končí zde železnice vedoucí z Adelaidu.¹⁹² Na svých putováních po Austrálii město navštívili Brinke, Dostál v roce 1992 a také Zdeněk Veselovský, který do města zavítal celkem čtyřikrát; poprvé už na své první cestě v roce 1964. Žádný z cestovatelů městu nevěnuje bližší pozornost a každý z nich se jím zabývá pouze na několika stranách či řádcích svých cestopisů.¹⁹³

¹⁸⁷ POTUŽNÍK, Václav: *Nullarbor, země nikoho: Z australského a malajsijského deníku motoristy*. Praha 1978, s. 20.

¹⁸⁸ VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986, s. 274.

¹⁸⁹ Veselovského cestopis se nezmiňuje, kde danou informaci získal, nicméně jelikož byl v Austrálii v roce 1969, předpokládáme, že daný údaj pochází ± z tohoto roku. V roce 2018 mělo město 4 963 349 obyvatel, což z něj v současnosti činí druhé nejlidnatější město po Sydney. Viz *Australian Bureau of Statistics*. In: <https://www.abs.gov.au/> [cit. 1. 7. 2019].

¹⁹⁰ POTUŽNÍK, Václav: *Nullarbor, země nikoho: Z australského a malajsijského deníku motoristy*. Praha 1978, s. 20–21; VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986, s. 274.

¹⁹¹ BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 72.

¹⁹² *Australian Bureau of Statistics*. In: <https://www.abs.gov.au/> [cit. 1. 7. 2019]; BRINKE, Josef: *Austrálie a Oceánie*. 3. vyd. Praha 1983, s. 194.

¹⁹³ BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 72, 74; DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Na kole třemi světadily*. 2. vyd. Opava 1994, s. 82, 83; VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986, s. 10–11, 14, 19, 170.

Je opravdu velice zajímavé, že informace o městu v Brinkeho cestopise jsou téměř shodné s těmi, které se nachází v jeho odborné publikaci *Austrálie a Oceánie*.¹⁹⁴ Zmiňuje se zde, že ve městě má hlavní základnu Královská lékařská letecká služba, a všímá si také značné prostorové expanze, kterou město prošlo v posledních letech.¹⁹⁵ Stejně jako v cestopise, tak i v odborné publikaci najdeme informace o železnici, která má pro město mimořádný význam. Dostál se omezil pouze na popis městské ubytovny Backpacker, ve které strávil noc. Potkal zde celou řadu zahraničních turistů a s některými z nich navázal přátelství. Informuje nás o velice přívětivé ceně za pokoj, rozsáhlejší informace k městu v jeho cestopise však nenajdeme.¹⁹⁶

Veselovský navštívil město několikrát a pokaždé nám ve svém cestopise zanechal informace o „pekelném vedru“, které zde panuje. „...zde je přes sto dní v roce teplota ve stínu kolem 40 °C.“¹⁹⁷ Mohli bychom předpokládat, že se k takto extrémním klimatickým podmínkám, která jsou atypická i pro rozpálenou Austrálii, bude vyjadřovat více cestovatelů, nikoliv jen Veselovský, tato domněnka je však mylná. Dále je poměrně zajímavé si uvědomit, že město má přes svou malou rozlohu a počet obyvatel¹⁹⁸ v životě lidí Severního teritoria obrovský význam.¹⁹⁹ Jde totiž o jediné větší sídlo nacházející se ve vyprahlých pouštích centrální části kontinentu.²⁰⁰

3.5 Adelaide

Adelaide na svých výpravách navštívil Svoboda, Potužník i Dostál, a to jak v roce 1992, tak i v roce 1996. Svoboda ani Dostál se ve svých cestopisech městu příliš nevěnovali, spíše se zaměřovali na hodnocení krajiny před příjezdem do města. Je však zajímavé si povšimnout, jakou mělo město pozici na trase českých cestovatelů. Pro Dostála v roce 1996 bylo město cílovou stanicí na australském kontinentu,²⁰¹ naopak Potužník zde začínal svou

¹⁹⁴ BRINKE, Josef: *Austrálie a Oceánie*. 3. vyd. Praha 1983.

¹⁹⁵ Předpokládáme tedy, že v 60. letech 20. století.

¹⁹⁶ BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 72, 74; DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Na kole třemi světadíly*. 2. vyd. Opava 1994, s. 82, 83.

¹⁹⁷ VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986, s. 11.

¹⁹⁸ Zdeněk Veselovský uvádí: „Červený střed Austrálie se pyšní jediným větším městem Alice Springs, které má přibližně asi čtyři ulice...“ Viz VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986, s. 19.

¹⁹⁹ To je také jeden z důvodů, proč bylo často navštěvováno i českými cestovateli v druhé polovině 20. století.

²⁰⁰ VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986, s. 10–11, 14, 19, 170.

²⁰¹ Z města se následně vydal na Nový Zéland. Viz DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Šťastná planeta aneb jak jsem na kole objel svět. Díl 1.: Z Prahy na Nový Zéland*. 2. vyd. Opava 1998, s. 161–162.

několikatisícikilometrovou pout' přes krajinu Nullarbor. Dostál v roce 1992 a Svoboda zamířili z Adelaidu stejným směrem, do Melbourne.²⁰²

Potužník se ve svém cestopisu věnuje popisu založení města a urbanistické struktury jihoaustralské metropole. Na město ho zaujal především půdorys, velká šířka a rozlehlost ulic. Město hodnotí Potužník velice pozitivně, zejména vyzdvihuje velké množství zeleně, které se v něm nachází. „Ulice rovné a široké na sebe navazují pravoúhle, takže půdorys Adelaidu má podobu šachovnice. (...) Na břehu řeky Torrens jsou parky, sportovní ovál a amfiteátr pro festivaly umění.“²⁰³ Pro Potužníka mělo město velký význam, jelikož v něm proběhla generální kontrola jeho motocyklu a poslední úpravy stroje před vjezdem do pustiny australského outbacku.²⁰⁴

3.6 Port Augusta

Tohle zhruba čtrnáctitisícové město na jihu Jižní Austrálie²⁰⁵ navštívil Dostál, Brinke, Potužník i Veselovský. Vítězslav Dostál nám však k danému městu nezanechal žádné poznámky. Skutečnost, že město navštívil, víme pouze z mapy, která nám značí trasu jeho cesty a jež je vyobrazena na konci jeho cestopisu. Brinke a Veselovský navštívili město na cestě z Adelaidu a dále poté putovali na sever až do Arnhemské země. Václav Potužník navštívil město dvakrát. Poprvé se v něm zastavil pouze krátce, nicméně kousek za Adelaidem se mu porouchal motocykl, a tudíž se do města musel vrátit a strávit tu několik následujících dní, dokud se jeho stroj neopravil. Vydával se na dlouhé procházky po městě, jehož popis zanechal na několika stranách svého cestopisu.²⁰⁶

Veselovský se zmiňuje pouze o nuzném stavu zdejších silnic; Brinkeho zaujal samotný městský přístav a také vyzdvihuje průmyslový význam města. „Místní hutě zde zpracovávají

²⁰² DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Šťastná planeta aneb jak jsem na kole objel svět. Díl 1.: Z Prahy na Nový Zéland*. 2. vyd. Opava 1998, s. 161–162; DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Na kole třemi světadily*. 2. vyd. Opava 1994, s. 92; POTUŽNÍK, Václav: *Nullarbor, země nikoho: Z australského a malajsijského deníku motoristy*. Praha 1978, s. 24–26; SVOBODA, Jiří: *Autostopem kolem světa 2. část: Ázijské, Austrálie a Oceánie*. 2. vyd. Praha 1991, s. 96.

²⁰³ POTUŽNÍK, Václav: *Nullarbor, země nikoho: Z australského a malajsijského deníku motoristy*. Praha 1978, s. 25.

²⁰⁴ Tamtéž, s. 24–26.

²⁰⁵ V roce 2018 měla Port Augusta 14 102 obyvatel. Viz. *Australian Bureau of Statistics*. In: <https://www.abs.gov.au/> [cit. 1. 7. 2019].

²⁰⁶ BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 70; POTUŽNÍK, Václav: *Nullarbor, země nikoho: Z australského a malajsijského deníku motoristy*. Praha 1978, s. 42–50; VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986, s. 13.

kvalitní železnou rudu z nedalekých ložisek v Iron Knob a Iron Monarch.“²⁰⁷ Těžba železné rudy má v Austrálii obrovský význam. V Austrálii se soustřeďuje do čtyř hlavních oblastí a jednou z nich je právě okolí Port Augusty. V padesátých letech minulého století byly zásoby rud v Austrálii odhadovány na 314 mil. tun, z toho více než polovina byla soustředěna v Jižní Austrálii.²⁰⁸ Port Augusta byla jedním z mála měst, které Václav Potužník prošel pěšky. V cestopise nám zanechává popis ulic, domů, parků, jednotlivých staveb, zvláště pak hotelů. „Městečko je přívětivé ... Nízké domky po celé délce široké obchodní třídy, podloubí křičící pestrobarevnými obchodními návěstími a reklamami...a na konci třídy pěkná cihlová radnice s kopulí, takový malý Bílý dům v portaugustském vydání.“²⁰⁹ Potužníka ve městě zaujala dále celá řada věcí, např. fungování místní pošty, přívětivá povaha místních lidí a v neposlední řadě tzv. Royal Flying Doctor Service (Královská letecká lékařská služba). Viz kapitola č. 6.²¹⁰

3.7 Perth

„Perth má s přístavem Freemantlem stejně obyvatel jako Adelaide, kolem 800 000, ale velkoměstskou moderní výstavností ho předčí. Je to skutečné Sydney australského západu.“²¹¹ To jsou slova Václava Potužníka, který nám zanechává ve svém cestopise nejpodrobnější popis této západoaustralské metropole; věnuje se jí na deseti stranách svého cestopisu. Potužník město navštívil v závěru svého cykloputování po jižní Austrálii. Strávil tu několik dní a následně odjel na jihovýchod do oblasti obřích blahovičnickových lesů. Jak pro Brinkeho, tak pro Svobodu byl Perth první zastávkou na australské půdě. Svoboda do města přiletěl z indonéské Jakarty a pokračoval odtud dále na východ do Sydney. Brinke tu absolvoval mezipřistání při své cestě do Sydney, strávil tu pouze necelou hodinu a jedině, co

²⁰⁷ BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 70.

²⁰⁸ BRINKE, Josef: *Austrálie a Oceánie*. 3. vyd. Praha 1983, s. 103–104; ŠEBESTA, David – FŇUKAL, Miloš – TLÁSKAL, Milan: *Regionální geografie anglosaské Ameriky, Austrálie a Antarktidy*. Olomouc 2013, s. 90.

²⁰⁹ POTUŽNÍK, Václav: *Nullarbor, země nikoho: Z australského a malajsijského deníku motoristy*. Praha 1978, s. 47.

²¹⁰ BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 70; POTUŽNÍK, Václav: *Nullarbor, země nikoho: Z australského a malajsijského deníku motoristy*. Praha 1978, s. 42–50; VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986, s. 13.

²¹¹ Jen pro připomenutí, Potužník byl v Austrálii v roce 1974. Pro srovnání – v roce 2018 měl Perth 2 059 484 obyvatel. Viz *Australian Bureau of Statistics*. In: <https://www.abs.gov.au/> [cit. 1. 7. 2019]. POTUŽNÍK, Václav: *Nullarbor, země nikoho: Z australského a malajsijského deníku motoristy*. Praha 1978, s. 119.

navštívil, bylo letiště, kde ho zaujala toaleta pro tělesně postižené, s níž se setkal poprvé v životě.²¹²

Svoboda byl tímto městem přímo uchvácen. Ačkoliv lze vycítit z jeho cestopisu značný negativismus a do určité míry i rasismus a xenofobii, zejména vůči asijským národům, tak město Perth i samotnou Austrálii chválí a často ji staví do kontrastu s Asií. „... absolutně nigdo se na mně nedíval a nigdo mne nesledoval záludnejma pohledama a žádný černý a primitývní huby na mně nepokřikovaly...“²¹³ Zaujala ho zejména čistota města, vstřícnost a ochota Australanů a zejména čisté odpadkové koše plné „lahodných jídel“, kterými se stravoval.²¹⁴

Potužník v Perthu ukončil svou pout' vyprahlou nullarborskou plání. Měl možnost si město několikrát projet. V Perthu se mu především líbilo obrovské množství zeleně a parků, kterými město disponuje, zejména King Park. „King Park je podivuhodný park. Už tím, že jde z převážné části o nefalšovaný buš. Ale také svou obrovskou rozlohou – takových dobrých dvacet rozlehlých parků, jak jsme na ně zvyklí doma.“²¹⁵ Kromě této skutečnosti vyzdvihuje městskou pláž, vzhled výškových budov a historii města. Zejména se mu líbí, jak dochází ve městě k mísení historické a moderní architektury.²¹⁶

3.8 Tennant Creek

Tennant Creek je zhruba třítisícové městečko ležící ve středu Severního teritoria a jedná se o sedmé největší město tohoto australského státu. V jeho bezprostřední blízkosti leží tzv. Dáblovy kameny. Město leží na poušti Tannami a jeho průměrná roční teplota činí 31,9 °C, což z něj dělá jedno z nejteplejších míst Austrálie. Městečko bylo ve 20. století třetím největším producentem zlata v Austrálii a stále se zde tento kov těží. Při svém putování vyprahlou pustinou centrální Austrálii jej navštívili Brinke, Dostál i Veselovský.²¹⁷

²¹² POTUŽNÍK, Václav: *Nullarbor, země nikoho: Z australského a malajsijského deníku motoristy*. Praha 1978, s. 118–128; SVOBODA, Jiří: *Autostopem kolem světa 2. část: Ázije, Austrálie a Oceányje*. 2. vyd. Praha 1991, s. 94–95; BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 17.

²¹³ SVOBODA, Jiří: *Autostopem kolem světa 2. část: Ázije, Austrálie a Oceányje*. 2. vyd. Praha 1991, s. 94.

²¹⁴ Tamtéž, s. 94–95.

²¹⁵ POTUŽNÍK, Václav: *Nullarbor, země nikoho: Z australského a malajsijského deníku motoristy*. Praha 1978, s. 120.

²¹⁶ Tamtéž, s. 118–128.

²¹⁷ *Wikipedia, the free encyclopedia: Tennant Creek*. In: https://en.wikipedia.org/wiki/Tennant_Creek [cit. 7. 7. 2019].

Městečkem Tennant Creek projela v roce 1969 expedice Moravského zemského muzea. Své poznámky nám o něm tedy nechávají Brinke i Veselovský. Brinke popisuje Tennant Creek jako hornické město s půldruhým tisícem obyvatel, v jehož okolí jsou velké doły na měděnou rudu. Avizuje, že se zde také těží zlato a město stále patří k nejbohatším ložiskům této suroviny v Austrálii. Téměř stejné informace jako Brinke nám zanechává ve svém cestopise i Zdeněk Veselovský. Navíc se zmiňuje o jednom z nejbohatších nalezišť zlata v Austrálii, dole Noble's Nob, kde se dle jeho slov vytěží zlato za tři miliony dolarů. Nejvíce informací však o městečku zanechává Vítězslav Dostál. Uvádí, že město má 3 500 obyvatel.²¹⁸ Dostál popisuje město jako „skutečný zapadákov“. „Oko nemá na čem spočinout, nikde žádná pamětihodnost, žádná významná stavba, žádná pozoruhodnost.“²¹⁹ Avšak „úděsné vedro“, jak jsem avizoval v předchozím odstavci, bylo hlavním motivem, kterým se Dostál zabýval. „Právě tady totiž zažívám nejvyšší horka ve svém životě. Nemohu uvěřit svým očím, když na teploměru vidím údaj označující 59 °C!“²²⁰ Dále uvádí, že kvůli nesnesitelnému vedru mají všechny zdejší podniky klimatizaci.²²¹

²¹⁸ Stojí za to si povšimnout, jak se měnil počet obyvatel města v uplynulých letech. Dle Brinkeho mělo město v roce 1969 1 500 obyvatel; v roce 1992, když tudy projížděl Vítězslav Dostál, mělo město dle jeho slov 3 500 obyvatel. Nejnovější údaje o počtu obyvatel se vztahují k roku 2016, kdy mělo městečko 2 991 obyvatel. Dá se předpokládat, že počet obyvatel města se pohybuje v závislosti na intenzitě těžby nerostných surovin, a to především zlata a mědi.

²¹⁹ DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Na kole třemi světadíly*. 2. vyd. Opava 1994, s. 78.

²²⁰ Tamtéž, s. 79.

²²¹ BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 78, 189–190; VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986, s. 15; DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Na kole třemi světadíly*. 2. vyd. Opava 1994, s. 78–79.

4. Australská fauna a flóra

Rostlinstvo a zvířena Austrálie mají svérázný charakter, neboť zde převládají starobylé druhy, které se jinde na světě vyskytují vzácně nebo úplně chybějí. Příčinu tohoto jevu můžeme hledat primárně v dlouhodobé izolaci Austrálie a Tasmánie od ostatního světa, díky čemuž se zde vyvinula celá řada endemických druhů rostlin a živočichů, tzn. těch, které se vyskytují pouze v Austrálii. Za rozmanitost rostlin a zvířat může také podnebí, rozmanitost reliéfu a celá řada dalších fyzicko-geografických faktorů.²²²

Rozmístění vegetace je závislé především na klimatických podmínkách a samozřejmě také na dostatku srážek. Sever a severovýchod kontinentu zaujímá pás tropických deštných lesů, které přecházejí v lesy subtropické na východním pobřeží. Směrem do vnitrozemí na pás tropických deštných lesů navazuje pás savan. Převážnou část Severního teritoria a Západní Austrálie, stejně jako plošinu Nullarbor pokrývají pouště, které jsou prakticky bez vegetace.²²³ V Austrálii najdeme až 25 000 druhů vyšších rostlin, z nichž asi 75 % jsou rostliny endemické, které se liší od forem rostoucích v Eurasii, Africe nebo Americe. Mnoho rostlinných druhů rostoucích v dnešní Austrálii bylo na kontinent zavlečeno Evropany a posléze zde zdomácnělo, např. kaktus opuncie. Zřejmě nejtypičtějším dřevinami Austrálie jsou blahovičnický (eukalypty), jichž tu rostou stovky druhů. Z dalších rostlin se jedná např. o akácie (u nás známe jako mimózy), aj. Lesy zaujímají jen asi 5 % celkové plochy kontinentu.²²⁴

Typickou zvláštností australské zvířeny je nedostatek vyšších savců; žije tu pouze psovítá šelma dingo, o němž se předpokládá, že přišel do Austrálie s prvními lidmi a zdivočel zde

²²² KUNSKÝ, Josef – KVASNIČKA, Bohumil – LOUČEK, Dimitrij – MÁLEK, Rudolf – VAŠÍČEK, Miloslav, VILHUM, F. J.: *Zeměpis světa: Austrálie, Oceánie, oceány, polární kraje*. Praha 1964, s. 50–59; BRINKE, Josef: *Austrálie a Oceánie*. 3. vyd. Praha 1983, s. 52–63; ŠEBESTA, David – FŇUKAL, Miloš – TLÁSKAL, Milan: *Regionální geografie anglosaské Ameriky, Austrálie a Antarktidy*. Olomouc 2013, s. 84–85; BRINKE, Josef: *Austrálie v obrazech*. Praha 1990; *Austrálie-online.cz: Flóra a fauna – krásy Austrálie*. In: <https://www.australie-online.cz/flora-fauna-krasy-australie> [cit. 10. 7. 2019].

²²³ Mezi hustě zalesněnou část Austrálie patří Tasmánie. Tento australský stát navštívil pouze Vítězslav Dostál. Z jeho cestopisu, stejně jako z životopisné monografie Jindřicha Nermetě a Milana Vyhnálka *Kde je tráva zelenější...* se můžeme dočíst, že většinu ostrova pokrývají husté lesy tvořené především stálezelenými eukalypty a celou řadou endemických rostlin, které rostou pouze na tomto ostrově. Viz podkapitola 2.7.

²²⁴ KUNSKÝ, Josef – KVASNIČKA, Bohumil – LOUČEK, Dimitrij – MÁLEK, Rudolf – VAŠÍČEK, Miloslav, VILHUM, F. J.: *Zeměpis světa: Austrálie, Oceánie, oceány, polární kraje*. Praha 1964, s. 50–59; BRINKE, Josef: *Austrálie a Oceánie*. 3. vyd. Praha 1983, s. 52–63; ŠEBESTA, David – FŇUKAL, Miloš – TLÁSKAL, Milan: *Regionální geografie anglosaské Ameriky, Austrálie a Antarktidy*. Olomouc 2013, s. 84–85; BRINKE, Josef: *Austrálie v obrazech*. Praha 1990; *Austrálie-online.cz: Flóra a fauna – krásy Austrálie*. In: <https://www.australie-online.cz/flora-fauna-krasy-australie> [cit. 10. 7. 2019].

(působí velké hospodářské ztráty, loví ovce a jehňata).²²⁵ Naopak do silně rozšířené skupiny patří nižší savci – vačnatci a ptakořitní. Vačnatci jsou dokonale přizpůsobení místním životním podmínkám. Ve více než 100 druzích žijí v korunách dešťových stromů, v travnatých savanách a stepích, pronikli i do horských oblastí a někteří se přizpůsobili životu ve vodě. Mezi vačnatce patří nejtypičtější australští býložravci – klokani (více než $\frac{2}{3}$ všech vačnatců), medvídkovité koaly (živí se výhradně listy blahovičníků), vombati a vačice, vačnaté poletuchy, vačnatí veverovci, masožraví vačnatci, kunovci aj. Na Tasmánii žijí draví vačnatci, např. ďábel medvědovitý. Do 30. let 20. století žil na Tasmánii i vakovlk psohlavý, zvaný též tasmánský tygr.²²⁶ Druhou významnou skupinou jsou pak ptakořitní, např. ježura australská či ptakopysk podivný. Přestože se jedná o savce, jejich mláďata se líhnou z vajec.²²⁷

Jedním z nejbohatších ekosystémů je Velký bariérový útes, který poskytuje útočiště stovkám druhů ryb a je tvořen až 400 druhy korálů. Nachází se zde více než 700 druhů ptáků, přes 500 druhů plazů a obojživelníků, více než 20 000 druhů ryb a nejméně 65 000 popsanych druhů hmyzu.²²⁸

Ptactvo je v Austrálii tvořeno z 95 % endemity. K nejtypičtějším ptákům patří papoušci, kteří se zde vyvinuli od obřího kakadu arového až po drobné korely a andulky. V chladnějších oblastech Austrálie můžeme spatřit nelétavé běžce, např. emua hnědé (největší australský pták) a pralesního kasuára přilbového. Menší, ale neméně zajímavý, je nelétavý pták kivi. Z ostatních druhů jmenujme alespoň kurovité ptáky tabony; okolí vod zdobí mimo jiné i volavky a ibisové.²²⁹

²²⁵ Pes dinga se dostal do Austrálie asi před 4 000 lety zřejmě na malém voru nebo člunu spolu s lidmi a brzy se rozšířil po celém kontinentu. Pravděpodobně se sem tak dostaly jen dva či čtyři exempláře, ale rozmnožily se natolik, že časem bylo dingů v Austrálii na statisíce. Stal se tam prvním a jediným domácím zvířetem. Je to velký pěkný pes, na kterého první Britové narazili v domorodých táborech. Evroptští kolonizátoři uvádějí, že domorodé ženy se o dingy „mateřsky“ staraly – krmily je mlékem z vlastního prsu. Viz. BLAINEY, Geoffrey: *Dějiny Austrálie*. Praha 1999, s. 23; MACINTYRE, Stuart: *Dějiny Austrálie*. Praha 2013, s. 15.

²²⁶ Vakovlk psohlavý, zvaný též tasmánský tygr, byl největší australskou vačnatou šelmou. Je analogií psových šelem a jeho podobnost se psem je velmi nápadná. Poslední vakovlk byl zastřelen v roce 1930 a od té doby nebyl spatřen. Viz. BLAINEY, Geoffrey: *Dějiny Austrálie*. Praha 1999, s. 232.

²²⁷ KUNSKÝ, Josef – KVASNIČKA, Bohumil – LOUČEK, Dimitrij – MÁLEK, Rudolf – VAŠÍČEK, Miloslav, VILHUM, F. J.: *Zeměpis světa: Austrálie, Oceánie, oceány, polární kraje*. Praha 1964, s. 50–59; BRINKE, Josef: *Austrálie a Oceánie*. 3. vyd. Praha 1983, s. 52–63; ŠEBESTA, David – FŇUKAL, Miloš – TLÁSKAL, Milan: *Regionální geografie anglosaské Ameriky, Austrálie a Antarktidy*. Olomouc 2013, s. 84–85; BRINKE, Josef: *Austrálie v obrazech*. Praha 1990; *Austrálie-online.cz: Flóra a fauna – krásy Austrálie*. In: <https://www.australie-online.cz/flora-fauna-krasy-australie> [cit. 10. 7. 2019].

²²⁸ Tamtéž.

²²⁹ Tamtéž.

V Austrálii žije přes 700 druhů plazů. Na tropickém severu žijí krokodýlové (krokodýl mořský a krokodýl Johnstonův), také se na kontinentu nachází více než 200 druhů hadů²³⁰ a početné druhy ještěrek a ještěřů (agamy, moloch ostnitý, varani, různé druhy gekonů atd.).²³¹ Květena a zvířena Austrálie je v současné době silně ohrožena lidskou činností. Po příchodu do Austrálie začali Evropané zasahovat do původního přírodního prostředí, docházelo k bezohlednému kácení lesů (pastviny, pole), vybíjení zvěře a zavlečení nových druhů (zejména domácích zvířat). Velmi dobře se v Austrálii aklimatizoval polní králík, rychle se rozšířil, až nakonec zaplavil celou Austrálii. Obdobných případů lze uvést více: vodní buvoli (zavlečení z jihovýchodní Asie), velbloudi (zavlečení z Afghánistánu), zdivočelí domácí koně, lišky či vrabci. Ze zavlečených rostlin byl „problematický“ hlavně kaktus opuncie dovezený z tropické Ameriky (rozšířil se hlavně v Queenslandu).²³²

Problém se zavlečenými druhy je zde tedy velice zřetelný. Jednou z hlavních příčin je skutečnost, že před příchodem člověka zde nežily žádné šelmy ani velcí býložravci, takže zdejší příroda není k jejich působení přizpůsobena (mnozí ptáci ztratili schopnost létat, rostliny většinou nemají trny apod.).²³³ Austrálie si své přírodní bohatství velice cení a chrání jej. Svědčí o tom například důkladné prohlídky na letištích. Každý člověk, který chce vstoupit na australskou půdu, musí absolvovat důkladnou celní prohlídku, aby úředníci zjistili, zda nepřiváží nepatřičné produkty; jedná se především o neaustralské druhy rostlin a živočichů. Zikmund, Dostál, Veselovský i Svoboda se o oné letištní kontrole zmiňují. Miroslav Zikmund měl dokonce při svém vstupu do Austrálie problém do země dostat dva litry valašské slivovice.²³⁴

²³⁰ V Austrálii můžeme natrefit až na 143 druhů hadů, z toho je 11 druhů užovek, 65 druhů korálovitých hadů aj. Austrálie se může také pomyslně chlubit tím, že se na tomto kontinentu vyskytuje nejvíce jedovatých hadů na světě. Z 25 nejedovatějších hadů na světě jich žije 21 v Austrálii. Právě hadi jsou ze všech zvířat Austrálie nejnebezpečnější a často pronikají i do měst. Mezi nejedovatější hady světa, kteří se v Austrálii vyskytují, patří například taipan menší (nejjedovatější had planety), taipan velký, pakobra východní či pakobra páskovaná. Viz BRINKE, Josef: *Austrálie a Oceánie*. 3. vyd. Praha 1983, s. 60; *Austrálie-online.cz: Flóra a fauna – krásy Austrálie*. In: <https://www.australie-online.cz/flora-fauna-krasy-australie> [cit. 10. 7. 2019]; *Go2australia.cz: Nejjedovatější hadi na světě*. In: <https://www.go2australia.cz/australie/nejjedovatejsi-hadi-na-svete> [cit. 10. 7. 2019].

²³¹ KUNSKÝ, Josef – KVASNIČKA, Bohumil – LOUČEK, Dimitrij – MÁLEK, Rudolf – VAŠÍČEK, Miloslav, VILHUM, F. J.: *Zeměpis světa: Austrálie, Oceánie, oceány, polární kraje*. Praha 1964, s. 50–59; BRINKE, Josef: *Austrálie a Oceánie*. 3. vyd. Praha 1983, s. 52–63; ŠEBESTA, David – FŇUKAL, Miloš – TLÁSKAL, Milan: *Regionální geografie anglosaské Ameriky, Austrálie a Antarktidy*. Olomouc 2013, s. 84–85; BRINKE, Josef: *Austrálie v obrazech*. Praha 1990; *Austrálie-online.cz: Flóra a fauna – krásy Austrálie*. In: <https://www.australie-online.cz/flora-fauna-krasy-australie> [cit. 10. 7. 2019].

²³² Tamtéž.

²³³ Tamtéž.

²³⁴ ZIKMUND, Miroslav: *Modrý Mauritius... a přece Austrálie!: Cestopisné poznámky s fotografiemi skalních maleb Aboridžinců*. Praha 1999, s. 33.

Zbývající cestovatelům (viz výše) celní prohlídka přišla „zbytečná, trapná a ponižující“. Byla to jedna z mála skutečností, kterou všichni hodnotili negativně. Slova Zdeňka Veselovského mluví za vše. „S australským kontinentem jsem se seznámil v dusnu tropické noci na letišti severoaustralského města Darwin. Australští celní úředníci nás uvítali s korektní přisností a jejich přístup k cestujícím z Evropy připomínal přístup zdravého člověka k malomocným. (...) V Austrálii zřejmě vládou hygienici, veterináři a rostlinolékaři. Je zapotřebí chránit především obrovský majetek této země: 166 milionů ovcí, 18 milionů skotu.“²³⁵ Dostál i Veselovský dále popisují, že kromě samotného pasažéra je důkladně prohledáno i příslušné zavazadlo, zda se v něm inkriminované předměty nenachází.²³⁶ Dostálovi sebrali celníci všechno jídlo a důkladnou očištnou procedurou prošla i jeho „velamoska“.²³⁷ Velice specifický přístup k tomuto problému zaujal Jiří Svoboda. Celní kontrolou neprošlo jeho kilo burských oříšků, a tak, i přes údiv celních úředníků, se rozhodl sníst je přímo na místě. Tohoto cestovatele již několik týdnů před příjezdem do Austrálie trápily vši, kterých se nemohl zbavit. Na letišti byl tedy cestovatel důkladně vydesinfikován a odvšiven, což velice ocenil.²³⁸

Na základě již v úvodu popsané metody byli do práce vybráni následující živočichové a rostliny: klokan, had, krokodýl, pštros, vodní buvol (buvolí kráva), králík a kookaburra. Mezi rostliny, které se staly předmětem mého zkoumání, patří: blahovičnick (blahovičnickové lesy), tzv. scrub, akácie a cukrová třtina.²³⁹ Mezi „méně“ reflektované živočichy, kteří v práci kvůli své nižší četnosti výskytu v cestopisech již nebudou zkoumáni, patří (řazení opět sestupně dle četnosti výskytu): scink, ryba barramunda, papoušci, pes dingo, koala, komáři, mouchy, mravencojed žíhaný (tzv. numbat), termiti, velbloud, vodní ptactvo, žralok, medúza a celá řada dalších živočichů. Mezi méně v cestopisech zmiňované rostlinstvo

²³⁵ VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986, s. 8.

²³⁶ Zdeněk Veselovský například sáhodlouze líčí případ jugoslávské babičky, která do Austrálie cestovala stejným letadlem jako on. Ona zoufalá žena vezla s sebou svému vnukovi do Austrálie plné kufry sazenic paprik, baklažánů, rajčat a mnoha dalších druhů zeleniny. Vše bylo spáleno. Viz VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986, s. 8.

²³⁷ Takto v cestopisech nazýval svůj bicykl značky Velamos.

²³⁸ VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986, s. 8; DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Šťastná planeta aneb jak jsem na kole objel svět. Díl 1.: Z Prahy na Nový Zéland*. 2. vyd. Opava 1998, s. 142; SVOBODA, Jiří: *Autostopem kolem světa 2. část: Ázije, Austrálie a Oceánie*. 2. vyd. Praha 1991, s. 93–94.

²³⁹ Zvířata i rostliny jsou seřazeny sestupně podle toho, jak často byly v cestopisech zmíněny. Tzn. že klokan je zvíře v cestopisech reflektované nejvíce, stejně tak jako blahovičnick (blahovičnickové lesy) z říše rostlin.

patří: banánovník, vlasová palma, kaktus opuncie, palma australská, spinifex, strom paperbark, žahavý strom neboli ďábelská kopřiva a další.

Témata spojená s australskou zvířenou byla v cestopisech poměrně častým motivem všech cestovatelů. Nenalezli bychom jediného, který by se o nějakém zvířeti či rostlině vůbec nezmínil. O australské fauně nám zcela jednoznačně nechává nejvíce informací Zdeněk Veselovský. Jeho cestopis je z velké části odbornou zoologickou publikací zabývající se především etologií²⁴⁰ a anatomii živočichů, dále také jejich geografickým rozšířením na kontinentu a v neposlední řadě také fyziologií jejich orgánových soustav. Veselovský se bez nadsázky zmiňuje o různých zvířatech téměř na všech stranách svého cestopisu.

4.1 Fauna

Ačkoliv se klokan dostal na první příčku jako nejvíce reflektované zvíře v cestopisech, nezmiňují se o něm všichni cestovatelé. Celkem tři z nich nám o klokanech ve svých cestopisech nezanechávají jedinou zmínku: Mackerle, Zikmund a Dostál ve svém cestopise *Šťastná planeta aneb jak jsem na kole objel svět. Díl 1*. Na druhou stranu tu máme cestopisy, v nichž jsou klokanům věnovány celé kapitoly.²⁴¹ Je velice smutné, že se většina cestovatelů orientovala spíše na klokany mrtvé nežli živé. Spousta z nich viděla celou řadu mrtvých klokanů na silnicích, jelikož zemřeli po srážce s automobilem. Svoboda například uvádí: „Tak sme to práskali tou necivilizací a drsností a mijeli sme prejetý klokany a živý klokany s váčkama...“²⁴² Vítězslav Dostál zraněným klokanům na silnici věnoval celou kapitolu svého cestopisu.²⁴³ Popisuje situaci, kdy auto na silnici srazilo klokaní matku i s mládětem ve vaku. Samice zemřela a mládě zůstalo opuštěné a zraněné. „Jednu chvíli vidím před sebou prejetého klokana a chystám se ho objet. Abyste rozuměli: takový obraz vidíte na australských silnicích téměř každou chvíli. (...) Zastavuji, vracím se k mrtvému zvířeti a s překvapením sleduji sotva narozeného klokánka, jak se souká z vaku své usmrcené matky.

²⁴⁰ Etologie je věda zabývající se chováním živočichů.

²⁴¹ VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Klokan, zvíře heraldické*. In: VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986, s. 56–95; KOLBABA, Jiří: *Úder klokaní nohou může být smrtelný*. In: KOLBABA, Jiří: *Šest kontinentů: Příběhy z cest*. Brno 2003, s. 77–79.

²⁴² SVOBODA, Jiří: *Autostopem kolem světa 2. část: Ázije, Austrálie a Oceánie*. 2. vyd. Praha 1991, s. 95.

²⁴³ DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Jsi-li jediný, musíš pomoci*. In: DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Na kole třemi světadily*. 2. vyd. Opava 1994, s. 87–88.

Dítě přežilo svého rodiče.“²⁴⁴ Obdobnou situaci zachytil ve svém cestopise i Potužník, Kolbaba a Veselovský.²⁴⁵

Kolbaba byl klokany naprosto uchvácen. Rád se s nimi mazlil a hrál, ačkoliv si byl vědom toho, že jejich srst je plná parazitů. Vyfotil také spoustu klokanů ve volné přírodě.²⁴⁶ Tato zvířata jsou hlavní náplní jeho cestopisu (části cestopisu věnující se Austrálii). Mj. se zmiňuje o stavbě jejich těla, o síle, kterou mají, a jejich vztahu k lidem. Jak již bylo uvedeno, nejvíce informací o klokanech nám ve svých cestopisech zanechávají Potužník a Veselovský. Nebudu se tu rozepisovat o tom, co nám tito spisovatelé o klokanech píšou. Informací o těchto tvorech v cestopisech zachycují obrovské množství. Oba dva, zvláště pak Veselovský, často pozorovali tato zvířata ve volné přírodě. Dále se například zmiňují o jejich lovení, životu ve smečkách či o jejich vztahu k lidem.²⁴⁷

„Všechny knihy o Austrálii neopomenou zdůraznit, že je to země nejbohatší na hady, zvláště jedovaté. (...) Kdybychom udělali statistiku neoblíbených a nenáviděných tvorů, stáli by hadi jistě na prvním místě.“²⁴⁸ Ačkoliv se v Austrálii nachází nejvíce jedovatých hadů na planetě, existuje tam vlastně jen pět jejich čeledí. Jsou to slepáci (vypadají jako žížaly a živí se hlavně hmyzem), krajty (vývojově nejstarší hadi), užovkovití (nejméně početná skupina hadů v Austrálii), korálovcovití²⁴⁹ a vodnářovití (například prudce jedovatý vlnožil pruhovaný).²⁵⁰

Na australské hady narazila většina cestovatelů. Zanechávají nám o nich mnoho stran ve svých cestopisech. Výjimkou je pouze Jiří Kolbaba a Jiří Svoboda. Většina spisovatelů se při popisu hadů orientuje pouze na své zážitky s těmito „obávanými tvory“. Pouze Josef

²⁴⁴ DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Na kole třemi světadily*. 2. vyd. Opava 1994, s. 87.

²⁴⁵ DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Na kole třemi světadily*. 2. vyd. Opava 1994, s. 80, 87–88; SVOBODA, Jiří: *Autostopem kolem světa 2. část: Ázije, Austrálie a Oceánie*. 2. vyd. Praha 1991, s. 95; POTUŽNÍK, Václav: *Nullarbor, země nikoho: Z australského a malajsijského deníku motoristy*. Praha 1978, s. 25, 43, 87, 98, 99, 123, 171; KOLBABA, Jiří: *Šest kontinentů: Příběhy z cest*. Brno 2003, s. 79; VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986, s. 56, 87, 99.

²⁴⁶ Tyto fotografie jsou dostupné na oficiálních cestovatelských stránkách Jiřího Kolbaby. Viz *Jiří Kolbaba, traveller & photographer*. In: <https://www.theworld.cz/cs/> [cit. 15. 7. 2019].

²⁴⁷ POTUŽNÍK, Václav: *Nullarbor, země nikoho: Z australského a malajsijského deníku motoristy*. Praha 1978, s. 34, 65, 87, 98, 122, 134, 156, 168; KOLBABA, Jiří: *Šest kontinentů: Příběhy z cest*. Brno 2003, s. 77–79; VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986, s. 13, 17, 19, 56, 59, 145, 167, 189.

²⁴⁸ VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986, s. 302.

²⁴⁹ Mezi korálovcovitě hady patří prudce jedovatí a obávaní hadi jako kobry, mamby, korálovci, bungaři a v neposlední řadě také 80 druhů australských pakober. Většina jedovatých hadů Austrálie patří právě do této čeledi. Patří sem také největší jedovatý had Austrálie – *taipan velký*. Množství jedu jediného taipana je teoreticky schopno usmrtit až 80 lidí. Viz. VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986, s. 302–305.

²⁵⁰ VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986, s. 302–305.

Brinke a Zdeněk Veselovský o hadech píše i po „odborné stránce“ a seznamují čtenáře s jejich klasifikací, s účinky jejich jedů, jejich přirozenými nepřáteli apod. Téměř všichni cestovatelé, kteří se o hadech zmiňují, se setkali s hady korálovcovitými (viz výše). Pouze Zdeněk Veselovský a Ivan Mackerle se v buši setkali také s celou řadou krajt, například s krajtou kobercovou nebo „obrovskými“ hroznými.²⁵¹

Ačkoliv se Miroslav Zikmund setkal i s hady živými, zaujaly ho především jeskynní malby, které zachycovaly hady²⁵² tzv. rentgenovou technikou.²⁵³ Dostál uvádí, že strach z hadů je v Austrálii zbytečně přeceňován. Tvrdí, že se v buši setkal pouze s „méně“ jedovatými hady. „Mohu potvrdit, že nebezpečí jedovatých hadů se – pokud jde o Austrálii – poněkud přehání. Za celý svůj pobyt jsem se neseťkal ani s jediným taipanem, pruhovaným korálovcem, ba ani se smrtící pazmijí. Možná jsem měl štěstí, ale spíš je to tím, že i ti nejjedovatější australsí hadi jsou velmi plaší a neútočí bez podráždění.“²⁵⁴

Nejvíce informací o hadech nám nechávají Josef Brinke a Václav Potužník. Potužník celkem třikrát narazil na své cestě na tzv. pazmiji černou, jednoho z nejjedovatějších hadů na světě. „Pazmije černá není tak vzácná a patří k té desítce australských hadů, jejichž jed zabíjí člověka vždycky a téměř okamžitě.“²⁵⁵ Několikrát na ni málem šlápl a jednou ji málem přejel svým motocyklem. Píše, že se s hady setkal nesčetněkrát na svých cestách kolem světa, především s kobrami v Indii, nicméně z této černé pazmije měl obzvláště velký strach. Je velice zajímavé, že stejný druh hada děsil i doktora Brinkeho. Domorodci jej nazývají „ngarmoo“, Australani „black whip-snake“. S tímto hadem se několikrát setkal v domorodých osadách Severního teritoria. Byl svědkem toho, že „ngarmoo“ zabil kočku či kousnul domorodce do prstu. Domorodci Brinkemu o hadech často a rádi vyprávěli. Mimo těchto pazmijí se Brinke rozepisuje také o taipanech, kteří mají, dle jeho slov, na svědomí spoustu

²⁵¹ VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986, s. 162; MACKERLE, Ivan: *Cesty za příšerami a dobrodružstvím*. Praha 2005, s. 205.

²⁵² Ale také další zvířata, např. klokany, ryby, krokodýly, želvy, ptáky nebo ježury. Viz ZIKMUND, Miroslav: *Modrý Mauritius... a přece Austrálie!: Cestopisné poznámky s fotografiemi skalních maleb Aboridžinců*. Praha 1999, s. 53.

²⁵³ Jedná se o techniku malby (většinou na stěny jeskyně), kdy domorodci zakreslovali zvířata včetně kostry a vnitřních orgánů. Zikmund se o této technice australských domorodců několikrát zmiňuje a obdivuje, s jakou přesností dokázali Australci zakreslit tvar a rozmístění jednotlivých vnitřních orgánů.

²⁵⁴ DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Na kole třemi světadily*. 2. vyd. Opava 1994, s. 81.

²⁵⁵ POTUŽNÍK, Václav: *Nullarbor, země nikoho: Z australského a malajsijského deníku motoristy*. Praha 1978, s. 34.

životů námezdních dělníků v oblasti severního Queenslandu, kteří s nimi přicházejí do kontaktu při sekání cukrové třtiny.²⁵⁶

O krokodýlech píše především cestovatelé, kteří se pohybovali v jejich přirozeném biotopu.²⁵⁷ V Austrálii se vyskytují dva druhy krokodýlů – sladkovodní krokodýl Johnstonův vyskytující se nejčastěji v severní Austrálii a na Nové Guineji a v moři žijící obávaný krokodýl cejlonský, který se vyskytuje především na březích Indického oceánu a západní části Tichého oceánu. Cestovatelé se setkali s oběma druhy.²⁵⁸ Mackerle krokodýly spatřil, když tábořil na břehu řeky v oblasti severního Queenslandu. Uvádí, že ze severoqueenslandské fauny jsou nejnebezpečnější právě krokodýlové. Zikmund i Brinke nejenom krokodýly spatřili, ale také se účastnili jejich lovu. Lovu krokodýlů věnuje doktor Brinke celou kapitolu svého cestopisu.²⁵⁹ Doktor Brinke čtenáři vysvětluje rozdíl mezi oběma výše zmíněnými druhy krokodýlů. Také uvádí, že Australané krokodýly někdy nesprávně označují za aligátory, o čemž svědčí i některé geografické názvy, např. Jižní Aligátorská řeka nebo Východní Aligátorská řeka.²⁶⁰ Vysvětluje, jak lov probíhá, od vybírání vhodné návnady až po stažení krokodýla z kůže.²⁶¹

Pštros emu, někdy také nazývaný jako emu australský či emu hnědý, je největší pták Austrálie a druhý největší pták planety.²⁶² „Emu patří do poměrně malé skupiny ptáků, kterým říkáme běžci. Mezi ně řadíme kromě pštrosa afrického (pštros dvouprstý) i dva druhy jihoamerických pštrosů nandu, jihoamerické tinamy, dále v severní Austrálii a na Nové Guineji žijící kasuáry a konečně nejmenší z nich – kivi z Nového Zélandu.“²⁶³ O emuech se spisovatelé,

²⁵⁶ POTUŽNÍK, Václav: *Nullarbor, země nikoho: Z australského a malajsijského deníku motoristy*. Praha 1978, s. 33–35, 66, 92–93; BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 30, 120–121, 157–158, 165–166, 205.

²⁵⁷ O australských krokodýlech nechávají zmínku Mackerle, Brinke a Zikmund.

²⁵⁸ BERGAMINI, David: *Austrálie: Země a život*. Praha 1973, s. 134.

²⁵⁹ BRINKE, Josef: *S lovcem krokodýlů na Elizabeth River*. In. BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 31–37.

²⁶⁰ V těchto řekách žijí krokodýlové, nikoliv aligátory.

²⁶¹ MACKERLE, Ivan: *Cesty za příšerami a dobrodružstvím*. Praha 2005, s. 187, 202; BRINKE, Josef: *S lovcem krokodýlů na Elizabeth River*. In. BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 31–37, 109, 126, 157; ZIKMUND, Miroslav: *Modrý Mauritius... a přece Austrálie!: Cestopisné poznámky s fotografiemi skalních maleb Aborigénců*. Praha 1999, s. 50–52.

²⁶² Největším ptákem planety je v Africe žijící pštros dvouprstý. Viz VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986, s. 184.

²⁶³ Tamtéž.

až na výjimky, ²⁶⁴ zmiňují pouze na pár stránkách či řádcích svých cestopisů. Svoboda píše o přejetých emuech na silnicích, Brinke zase o jejich životě v pustině australského outbacku. ²⁶⁵ Zikmund obdivoval v oblasti Severního teritoria skalní malby, na nichž byl tento pták precizně vyobrazen. Anatomie jeho těla byla tedy australským domorodcům velice dobře známá. Vítězslav Dostál pozoroval pštrosí ladný pohyb v oblasti Ďáblových kamenů a Václav Potužník se zabývá popisem pštrosí rodiny. Popisuje pštrosí matky, jak starostlivě pečují o svá mláďata v Jižní Austrálii. Zdeněk Veselovský nám o pštrosech v cestopise nechává celých deset stránek informací. Píše o jejich životě, rozmnožování, péči o mláďata, jejich nelidském hubení a v neposlední řadě také o jejich anatomii. V závěru svého vypravování je srovnává s taktéž nelétavými kasuáry žijícími v tropických pralesích severní Austrálie. Zaměřil se zejména na vztah pštrosů ke svým mláďatům. O ta se stará především samec. ²⁶⁶

Cestovatelé, kteří navštívili severní část Severního teritoria – okolí Darwinu – pozorovali ve volné přírodě vodní buvolu, které někdy také označovali jako „zdivočelé buvolí krávy“. Buvol vodní (*Bubalis Bubalis*) byl do Austrálie přivezen ve 20. letech 19. století z Timoru. V pustých oblastech severu buvoli zdivočeli a rychle se tu množili, jelikož zde neměli žádné přirozené nepřátele. V 70. letech 19. století začali být buvoli bílými osadníky střeleni kvůli jejich kůži a později, ve 20. století, i kvůli jejich masu. S vodními buvolu se setkali Brinke, Dostál, Zikmund i Veselovský; všichni v okolí Darwinu. Veselovský si všiml, že se vždy v blízkosti vodních buvolů vyskytuje celá řada vodních ptáků. Dostálovi se buvolí kráva postavila do cesty, když projížděl noční krajinou Arnhemské země. ²⁶⁷ Zikmund tato zvířata pozoroval z letadla u Národního parku Kakadu. Nejvíce informací nám o těchto zvířatech zanechává Josef Brinke, který píše například o jejich lovu, ačkoliv se žádné takové akce

²⁶⁴ Onou výjimkou je Zdeněk Veselovský, který pštrosům a dalším nelétavým australským ptákům věnoval celou kapitolu svého cestopisu. Viz VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Vzorní otcové*. In: VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986, s. 181–204.

²⁶⁵ S těmito ptáky se setkal v oblasti kolem Torrensova jezera. Viz BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 70.

²⁶⁶ SVOBODA, Jiří: *Autostopem kolem světa 2. část: Ázije, Austrálie a Oceánie*. 2. vyd. Praha 1991, s. 95; BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 70; ZIKMUND, Miroslav: *Modrý Mauritius... a přece Austrálie!: Cestopisné poznámky s fotografiemi skalních maleb Aboridžinců*. Praha 1999, s. 53; POTUŽNÍK, Václav: *Nullarbor, země nikoho: Z australského a malajsijského deníku motoristy*. Praha 1978, s. 27, 52 a 82; DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Na kole třemi světadily*. 2. vyd. Opava 1994, s. 80; VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Vzorní otcové*. In: VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986, s. 181–204.

²⁶⁷ Tato situace ho značně vyděsila. Uvádí, že ačkoliv vodní buvoli nejsou v běžné situaci pro člověka nebezpeční, v určitých případech zaútočit mohou. Zejména pokud se cítí ohroženi, jsou zranění nebo pokud mají mláďata. Viz DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Na kole třemi světadily*. 2. vyd. Opava 1994, s. 74.

neúčastnil. Přesto však několikrát upozoroval volně se pasoucí buvoly, nejčastěji na březích billabongů.²⁶⁸

Ačkoliv králík z Austrálie nepochází, je pro ni typický stejně jako klokan nebo ptakopysk. Historie „australských králíků“ je stará přes sto let.²⁶⁹ Onen „králičí problém“ registruje ve svém cestopise i Václav Potužník, který viděl na cestě v Jižní Austrálii obrovské množství králíků, převážně však přejetých. Jakmile se ale dostal do vyprahlých pustin krajiny Nullarbor, kam auta téměř nejezdí, naskytl se mu pohled na tzv. „poslední králičí ráj“. Na silnici i kolem ní pozoroval obrovské množství těchto zvířat. Podobnou zkušenost měl v Jižní Austrálii i Vítězslav Dostál. Také Zdeněk Veselovský čtenáře seznamuje s „králičím problémem“. Na rozdíl od odborné literatury se zmiňuje také o tom, že ačkoliv králíci způsobili v Austrálii stamilionové škody, jejich mražené maso se stalo významným obchodním artiklem exportované převážně do Číny, odkud tento produkt putuje do Evropy a celého světa.²⁷⁰

²⁶⁸ BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 36–37, 160 a 175; ZIKMUND, Miroslav: *Modrý Mauritius... a přece Austrálie!: Cestopisné poznámky s fotografiemi skalních maleb Aboridžinců*. Praha 1999, s. 45; DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Na kole třemi světadíly*. 2. vyd. Opava 1994, s. 74; VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986, s. 213.

²⁶⁹ V roce 1859 bylo do Austrálie přivezeno z Anglie 24 králíků. Byli nasazeni do jedné obory ve Viktorii. Při náhodném požáru však ohrada shořela a králíci se ocitli na svobodě. Nedařilo se jim špatně. Měli dostatek potravy a žádné přirozené nepřátele (lišky, psy). Začali se proto rychle množit a šířit do dalších krajů. Farmáři si pojednou uvědomili, jaké je to nebezpečí. Proti králíkům se začaly stavět ploty, aby se zabránilo jejich dalšímu šíření. Nebylo to však nic platné. Hlodavci velmi brzy zaplavili celou východní polovinu kontinentu. Na počátku 20. století začala bojovat s králíky australská vláda. Východně od Perthu byl napříč kontinentem od severu k jihu postaven 1 800 km dlouhý plot. Opět však marně. V roce 1925 králíci zamořili i poslední oblasti Austrálie. Množili se stále rychleji a dobytek hladověl, protože na něj zbývalo stále méně a méně trávy. Farmáři byli zoufalí. Vyhubení králíků se stalo národním zájmem. Zpočátku Australanům pomáhal pes dingo, ten však začal velmi brzy požírat převážně ovce. V roce 1949 byl odhadován počet králíků na čtyři miliardy kusů. Na začátku 50. let byli králíci infikováni virem myxomatózy a začali hynout po milionech. Byl to velký úspěch a zdálo se, že s králíky je konec, ale nebyl. Mnoho jich myxomatózu přežilo a stalo se vůči ní imunní, a tak se králíci množili dál. V roce 1957 byla do bojů proti hlodavcům nasazena evropská králičí blecha. Výsledek však také nebyl uspokojivý. V roce 1993 zkusili vědci vypustit španělskou králičí blechu v naději, že pomůže snížit populace králíků, ale ani tentokrát blechy nevydržely horké australské podnebí. V roce 1995 byl vypuštěn calicivirus, který sice snížil populaci králíků – na některých územích usmrtil až 80 % králíků, ale po určité době se králičí stavy opět obnovily. V současné době vědci vyvíjejí imunoantikoncepční virus, který by podle jejich předpokladů měl být úspěšnější. Viz BRINKE, Josef: *Nevítání králíci*. In: BRINKE, Josef: *Austrálie*. Praha 1973, s. 67–69; BLAINEY, Geoffrey: *Dějiny Austrálie*. Praha 1999, s. 156 a 179; *Wikipedia, the free encyclopedia: Rabbits in Australia*. In: https://en.wikipedia.org/wiki/Rabbits_in_Australia [cit. 1. 8. 2019].

²⁷⁰ POTUŽNÍK, Václav: *Nullarbor, země nikoho: Z australského a malajsijského deníku motoristy*. Praha 1978, s. 22, 42 a 81; DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Šťastná planeta aneb jak jsem na kole objel svět. Díl 1.: Z Prahy na Nový Zéland*. 2. vyd. Opava 1998, s. 158; VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986, s. 58.

Z celé řady ptáků, se kterými se cestovatelé setkali, se často odkazovali na tzv. kookaburru neboli ledňáka obrovského. Setkal se s ním Veselovský, Dostál i Petra Škopová. Ta uváděla, že se jedná o ptáka velkého jako sojka, kterého často potkávala v australském buši. Všichni cestovatelé vyzdvihovali jeho pronikavý hlas. Dle Dostála má tento pták velice charakteristický hlas, který „kraluje celé Austrálii“. Hlas onoho ptáka je často přirovnáván ke smíchu šilenců. Zvuky kookaburry jsou často ztotožňovány se zvuky pralesa. Tento ledňák je velký jako holub a loví převážně různé ještěrky, hady a hmyz, což mu u Australanů vyneslo velkou úctu. Některé kookaburry se však živí i mladými kuřaty.²⁷¹

4.2 Flóra

Blahovičníky tvoří až 95 % lesních stromů v Austrálii. O těchto dřevinách se zmiňuje Brinke, Zikmund, Dostál i Veselovský. Nejvíce informací nám o eukalyptech však zanechává Václav Potužník.²⁷² Veselovský se věnuje popisu a historickému vývoji²⁷³ těchto stromů, a to převážně v kapitole, ve které se zabývá medvídky koala,²⁷⁴ jelikož právě eukalypty tvoří výhradní složku jejich potravy. Dále Veselovský popisuje jejich vzhled, geografické rozšíření a především čtenáři vysvětluje, jakou mají blahovičníky nezastupitelnou roli v australské přírodě.²⁷⁵ S těmito stromy se Veselovský setkával nejčastěji v oblasti Severního teritoria a severního Queenslandu. Tato oblast jej naprosto nadchla. Celých několik stran svého cestopisu věnoval popisu severoaustralského pralesa. „Neznám nic majestátnějšího, než vstup do australského horského pralesa – vysoké blahovičníky, stromové kapradiny, hustý podrost. Ze všech stran se ozývají hlasy tisíců ptáků; snad nikde na světě neslyší člověk takový

²⁷¹ Řízený rozhovor s Ing. Petrou Škopovou (Praskačka), 8. 3. 2019; DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Šťastná planeta aneb jak jsem na kole objel svět. Díl 1.: Z Prahy na Nový Zéland*. 2. vyd. Opava 1998, s. 149; VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986, s. 251.

²⁷² V jeho cestopise najdeme 23 zmínek o těchto stromech, případně o celých blahovičnickových lesích.

²⁷³ Vývoj eukalyptů začal zhruba před 50 milióny let v Západní Austrálii. Právě v této oblasti se dnes nacházejí největší druhy eukalyptů. Přibližně v této době začalo pomalu ustupovat moře, které původně oddělovalo širokým zálivem západní polovinu dnešní Austrálie od východní. To umožnilo eukalyptům rozšířit se dále na sever a na východ. Vlivem nových podmínek a dědičných změn se původní druhy blahovičnicků měnily a vznikaly nové druhy. Kvůli vodní bariéře oddělující Tasmánii od zbytku Austrálie je zde na ostrově blahovičnicků nejméně. V průběhu dlouhé cesty napříč Austrálií se vytvořilo dnešních více než 600 druhů těchto stromů. Nacházíme mezi nimi nejen obry jako je horský jasan nacházející se převážně v jihozápadní Austrálii, ale také trpaslíky tvořící známou formaci mallee. Řada druhů má původní domorodý název (maalok moort, bibie, wandoo aj.). Viz VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986, s. 100–101.

²⁷⁴ VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Koala a ti druzí*. In: VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986, s. 96–123.

²⁷⁵ Celá Austrálie, zvláště její severní část, je velice často sužována četnými požáry. S tímto nebezpečným jevem se setkala celá řada cestovatelů. Rozsáhlé části blahovičnickových lesů každoročně shoří v plamenech. Veselovský však zdůrazňuje, že požár eukalyptům nevadí, právě naopak. Ohoří jim totiž většinou jen stará kůra a po nejbližším dešti se zazelenají, jako by se nic nestalo. Na druhou stranu ostatní vegetace a převážně celá řada zvířat v okolí požáru již takové štěstí nemají. Viz VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986, s. 101.

přírodní koncert jako právě zde.“²⁷⁶ Celou řadu informací nám zanechává o tzv. „blahovičnickových obrech“, tzv. horských jasanech, které mohou dosahovat výšky 100–114 metrů.²⁷⁷

Josef Brinke se vzhledem ke své profesi zaměřuje na geografické rozšíření těchto stromů. Seznamuje čtenáře s konkrétními fyzickogeografickými faktory, např. podnebím, půdním pokryvem atd., které mají vliv na prostorovou lokalizaci eukalyptů. Stejně jako Veselovský i uvádí, že nejvíce blahovičníků roste v Západní Austrálii a na severu kontinentu; naproti tomu nejméně na Tasmánii. Dostála a Zikmunda zaujala převážně intenzivní vůně eukalyptových silic. S těmito stromy se oba cestovatelé nejčastěji setkávali v Novém Jižním Walesu. Dle Zikmunda v oblasti Modrých hor rostou miliony blahovičníků.²⁷⁸

Jak jsem již uvedl, Václav Potužník byl cestovatel, který se s těmito stromy setkával téměř neustále. Dokonce jim věnoval celé kapitoly svého cestopisu.²⁷⁹ Poprvé se dostal do blahovičnickového lesa v okolí pohoří Mt. Lofta. „Je poměrně dost bujný ve srovnání s těmi, které jsem spatřil cestou ze Sydney sem, a nezdá se tak vyprahlý. Také míry stromů co do výšky, robustnosti kmenů a rozložitosti korun jsou nepoměrně větší.“²⁸⁰ Většina území, kterým Potužník projížděl, byla tvořena blahovičnickovým lesem, travnatou savanou nebo vyprahlou pouští. V nehostinné krajině Nullarbor se tu a tam vyskytovaly blahovičnickové oázy, které Potužník často navštěvoval, avšak právě zde se setkával s velice jedovatými australskými hady. Nejkrásnější, nejmajestátnější a největší blahovičnický i celé blahovičnickové lesy se dle Potužníka nacházejí v Západní Austrálii. Některé lesy se rozprostírají na tisících kilometrech čtverečních. Setkával se zde také s obrovskými ohořelými torzy blahovičnickových velikánů. Potužník se zamiloval nejen do blahovičníků, ale do celé západoaustralské flóry. Zaměřuje se na popis největších blahovičníků, které vůbec

²⁷⁶ VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986, s. 252.

²⁷⁷ Tamtéž, s. 100–102, 200–201, 209, 251–252.

²⁷⁸ BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 190–191; ZIKMUND, Miroslav: *Modrý Mauritius... a přece Austrálie!: Cestopisné poznámky s fotografiemi skalních maleb Aboridžinců*. Praha 1999, s. 67; DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Šťastná planeta aneb jak jsem na kole objel svět. Díl 1.: Z Prahy na Nový Zéland*. 2. vyd. Opava 1998, s. 141.

²⁷⁹ POTUŽNÍK, Václav: *Do kraje obrů*. In: POTUŽNÍK, Václav: *Nullarbor, země nikoho: Z australského a malajsijského deníku motoristy*. Praha 1978, s. 124–140; POTUŽNÍK, Václav: *Zahrada Austrálie šplhá k nebi*. In: POTUŽNÍK, Václav: *Nullarbor, země nikoho: Z australského a malajsijského deníku motoristy*. Praha 1978, s. 141–159.

²⁸⁰ POTUŽNÍK, Václav: *Nullarbor, země nikoho: Z australského a malajsijského deníku motoristy*. Praha 1978, s. 27.

existují. Konkrétně jde o dva druhy: „karri“ a „jarrah“. ²⁸¹ Lesy obřích blahovičníků navštívil v okolí města Pemberton. Údajně se zde nachází blahovičníky vysoké až 100 metrů. ²⁸²

Aridní a semiaridní podnebí většiny Austrálie je příčinou velkého rozšíření křovinné formace scrub, jež je pro tento kontinent tak charakteristická. Scrub pokrývá obrovské plochy zejména na západě a na jihu, ale silně rozšířen je i ve střední Austrálii a na severovýchodě. Scrub se v Austrálii vyskytuje v několika formacích, např. scrub mulga, scrub mallee nebo scrub brigalow. Mezi nejčastější rostliny, které scrub tvoří, patří různé pichlavé křoviny, akácie a blahovičníky. ²⁸³ S těmito křovitými formacemi se bezpochyby setkala většina cestovatelů; nejvíce poznámek nám o tomto druhu vegetace zanechává Václav Potužník a Josef Brinke. Brinke zaznamenal nejvýraznější rozšíření této křovinné formace v Severním teritoriu v okolí městečka Tennant Creek. Je zajímavé, že popis scrubu v jeho cestopisu je téměř shodný s jeho výkladem o scrubu v jeho odborné geografické publikaci *Austrálie*. ²⁸⁴ „Scrub, který nás obklopuje, se skládá z nízkých keřů a stromků tvořících často těžko průchodné houštiny. Převládají zde různé druhy akácií nebo kapnic a blahovičníků.“ ²⁸⁵

Potužník nejčastěji narážel na tzv. scrub mulga (viz výše). Tento druh pozoroval především v Západní Austrálii, kde jej tvoří převážně křovinaté porosty akácií. „Jedná se o změť hustého porostu, spíše keřovitého, než skutečný les. Tvoří neproniknutelnou hradbu, která člověku znemožňuje průnik i s mačetou díky trnům, které vám při práci do krve rozdrásají ruce. Scrub, to je záležitost prvých pionýrů. Scrub se kdysi nacházel všude.“ ²⁸⁶ S touto rostlinnou formací se Potužník často setkával také na ostrově Rottnest Island, kde pozoroval krysí klokanky quokka. ²⁸⁷

²⁸¹ Jejich lesy pokrývají dešťovou oblast jihozápadní Austrálie na stovkách čtverečních kilometrů. Jedná se o zásobárnu dřeva nejen většiny státu, ale i jiných končin světa. Viz POTUŽNÍK, Václav: *Nullarbor, země nikoho: Z australského a malajsijského deníku motoristy*. Praha 1978, s. 125.

²⁸² POTUŽNÍK, Václav: *Nullarbor, země nikoho: Z australského a malajsijského deníku motoristy*. Praha 1978, s. 17–20, 27, 34, 40–41, 72, 87–88, 98–99, 135, 143, 154–166, 173.

²⁸³ KUNSKÝ, Josef – KVASNIČKA, Bohumil – LOUČEK, Dimitrij – MÁLEK, Rudolf – VAŠÍČEK, Miloslav, VILHUM, F. J.: *Zeměpis světa: Austrálie, Oceánie, oceány, polární kraje*. Praha 1964, s. 54; BRINKE, Josef: *Austrálie*. Praha 1973, s. 45.

²⁸⁴ BRINKE, Josef: *Austrálie*. Praha 1973, s. 45.

²⁸⁵ BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 190.

²⁸⁶ POTUŽNÍK, Václav: *Nullarbor, země nikoho: Z australského a malajsijského deníku motoristy*. Praha 1978, s. 34.

²⁸⁷ Tamtéž, s. 13–14, 34, 50–51, 172.

Akácie neboli kapinice je rostlina, která je v Austrálii také velice rozšířená. Velmi často je součástí scrubu (viz výše). V Austrálii jich roste 600 druhů, mají spoustu různých tvarů a rostou v různém prostředí. Vedle přesličníků a blahovičníků jsou jedinými listnáči, jimž se podařilo proniknout do pouště.²⁸⁸ Zmínky o těchto typicky australských stromech ve svých cestopisech zanechávají Brinke, Veselovský a Potužník. Všichni cestovatelé je popisují více méně stejně. Nejvíce se s těmito stromy setkávali v outbacku Severního teritoria. Zaměřují se na jejich vzhled, původ a geografické rozšíření v rámci Austrálie (převážně Brinke).²⁸⁹

Poslední poměrně často zmiňovanou rostlinou v cestopisech je cukrová třtina, jež se nachází především v tropických oblastech severního Queenslandu. O této převážně technické plodině se zmiňuje pouze Vítězslav Dostál a Josef Brinke, avšak převážně doktor Brinke jí ve svém cestopise věnuje poměrně značný rozsah. Jedná se o jednu z nejdůležitějších zemědělských plodin Austrálie. Pěstuje se převážně v 2 000 km dlouhém pásu (tzv. Cane Sugar Belt) táhnoucím se od řeky Clarence v Novém Jižním Walesu až ke Cairnsu v Queenslandu. Sklizeň cukrové třtiny je v současnosti již plně mechanizována. V produkci třtinového cukru je Austrálie na předním místě ve světě.²⁹⁰ Jak Dostál, tak i Brinke se o této plodině zmiňují v souvislosti s krajinou severního Queenslandu. Opět můžeme postřehnout, že informace v cestopise doktora Brinkeho jsou velice podobné těm, které nám zanechává ve své vědecké práci a vysokoškolské učebnici *Austrálie a Oceánie*.²⁹¹ Kromě toho se v cestopise zmiňuje i o „nevědeckém tématu“, o životě sekáčů cukrové třtiny. Dle doktora se jedná o úmornou, tvrdou a nebezpečnou práci, při které každoročně zemře několik desítek mužů v důsledku nemocí či hadích uštknutí. Jedná se o práci nestálou a periodickou trvající několik měsíců. Přesto tvrdí, že tito muži jsou spokojení a jinou práci by nevzali. „Sekáči třtiny, tvrdí chlapi, jaké může vychovat jen těžký život a práce v podmínkách tropického severu, mají svou práci obvykle rádi a jsou na ni hrdí. Těžko snášejí, když pro stáří nebo nemoc jí musí zanechat a tím i změnit dosavadní způsob života. Práci v továrně a ve městě považují za ponižující, připadá jim málo chlapská.“²⁹²

²⁸⁸ BERGAMINI, David: *Austrálie: Země a život*. Praha 1973, s. 45.

²⁸⁹ BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 190; POTUŽNÍK, Václav: *Nullarbor, země nikoho: Z australského a malajsijského deníku motoristy*. Praha 1978, s. 72; VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetího*. 2. vyd. Praha 1986, s. 19.

²⁹⁰ Největší množství cukrové třtiny je pěstováno na Havajských ostrovech a ostatních ostrovech jižního Pacifiku. Viz BRINKE, Josef: *Austrálie a Oceánie*. 3. vyd. Praha 1983, s. 85, 129 a 145.

²⁹¹ BRINKE, Josef: *Austrálie a Oceánie*. 3. vyd. Praha 1983.

²⁹² BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 205.

5. Domorodí Australáci

Austrálie má své původní obyvatelstvo. Již před příchodem Evropanů ji obývali lidé tmavé pleti, původní Australáci, kterým bílí Australané říkají „Aborigines“²⁹³ – domorodci. Do Austrálie se pravděpodobně dostali před 20 až 30 tisíci lety z jihovýchodní Asie.²⁹⁴ V Austrálii je čekaly velmi svérázné přírodní podmínky, rostliny a zvířata, které v ostatních světadílech vymizely před milióny let. Australáci žili na úrovni doby kamenné. Neznali obdělávání půdy ani chov dobytka. Nikdy se nestali zemědělci nebo pastýři. Lov a sběr byly jedinými zdroji jejich obživy, a to až do 20. století. Muži lovili klokany a jiné vačnatce, ptáky, hady, ještěrky a krokodýly; ženy a děti sbíraly divoce rostoucí ovoce, housenky, mravence, krokodýlí a želví vejce, kořínky apod.²⁹⁵

Jediným domácím zvířetem, který domorodcům pomáhal mj. i při lovu, byl polodivoký pes dingo, o kterém vědci soudí, že přišel do Austrálie s prvními Australáci z Asie.²⁹⁶ Lovecké metody i zbraně Australců ze dřeva a z kamene byly poměrně jednoduché. Některé kmeny používaly při hodů zvláštní vrhač – tzv. „woomeru“. Nejproslulejší zbraní Australců je jistě „bumerang“.²⁹⁷ Dále Australáci používali kamenné sekery, nože a palice „nulla-nulla“.²⁹⁸

Zásadní roli hrál v životě všech Australců náboženský život. Převládá u nich totemistické náboženství. Kmen se dělí na skupiny lidí zvané klany mající svůj vlastní symbol, tzv. totem, který uctívají.²⁹⁹ Domorodci věří v posmrtný život, věří i v dobré a zlé duchy, kteří jim nahrazují bohy. Velkou roli v jejich životě hraje též kouzelnictví. Konají slavnostní tajemné

²⁹³ Název „Aborigines“ pochází od Britů. Ti takto označovali římské okupanty Británie v prvních staletích našeho letopočtu. Název pochází z latinských slov „ab origine“, v doslovném překladu to znamená „od prvopočátku“. Viz ZIKMUND, Miroslav: *Modrý Mauritius... a přece Austrálie!: Cestopisné poznámky s fotografiemi skalních maleb Aboridžinců*. Praha 1999, s. 60–61.

²⁹⁴ Australáci pronikali do Austrálie přes ostrovní most spojující ji s jihovýchodní Asií. Moře, oddělující jednotlivé ostrovy, Australáci patrně překonávali na primitivních vorech. Viz BRINKE, Josef: *Lidé z doby kamenné*. In: BRINKE, Josef: *Austrálie*. Praha 1973, s. 7–15.

²⁹⁵ BRINKE, Josef: *Lidé z doby kamenné*. In: BRINKE, Josef: *Austrálie*. Praha 1973, s. 7–15.

²⁹⁶ Mladé dingy Australáci vybírali z nor – kradli je tedy rodičům – a potom je vychovávali společně s dětmi. Dingo jim pomáhal obstarávat potravu a v noci jim sloužil jako pokrývka, jelikož Australáci spali nazí. Podle jejich počtu dokonce měřili teplotu. Studenou noc označovali jako „noc tří psů“. „Noc šesti psů“ byla již velice chladná, kdy se teplota pohybovala okolo bodu mrazu. Viz BRINKE, Josef: *Lidé z doby kamenné*. In: BRINKE, Josef: *Austrálie*. Praha 1973, s. 7–15.

²⁹⁷ Bumerang je ploché dřevo zahnuté v úhlu 100-130 °; ramena jsou obvykle nestejně dlouhá. Tvarem připomíná list vrtule. Když nezasáhne cíl, vrací se k tomu, kdo jej vyslal. Tento druh bumerangu se však k lovu většinou nepoužíval a sloužil spíše při různých příležitostech jako sportovní nářadí pro muže a chlapce. Viz BRINKE, Josef: *Lidé z doby kamenné*. In: BRINKE, Josef: *Austrálie*. Praha 1973, s. 7–15.

²⁹⁸ BRINKE, Josef: *Lidé z doby kamenné*. In: BRINKE, Josef: *Austrálie*. Praha 1973, s. 7–15.

²⁹⁹ Členové klanu odvozují svůj původ od jednoho společného předka, za kterého považují nějaké zvíře nebo rostlinu, např. klokana nebo ježuru. Totemové zvíře nebo rostlina jsou pro všechny příslušníky klanu posvátné a nesmí se lovit nebo trhat. Viz BRINKE, Josef: *Lidé z doby kamenné*. In: BRINKE, Josef: *Austrálie*. Praha 1973, s. 7–15.

magické obřady.³⁰⁰ Jeden z nejznámějších a nejslavnostnějších domorodých obřadů se nazývá „koroborí“. Každý australský chlapec, který se chce stát právoplatným členem kmene, musí vykonat tzv. křest způsobilosti. Ten se často protáhne i na několik let. Pod vedením starších a zkušenějších mužů jsou chlapi cvičeni v lovu, učí se kmenovým zvěřinami a zvykům a musí úspěšně přestát i bolestivé tělesné zkoušky jako vyražení zubů, pobyt v kouři, řezání ozdobných jizev apod. Každý, kdo prodělal tento křest, se stává rovnoprávným členem kmene a může se účastnit porad o jeho veřejných záležitostech. Obřady koroborí jsou doprovázeny hudbou a tancem. Tančí se obvykle za měsíčních nocí a nedospělým chlapcům a ženám je na ně přístup zakázán. Tanečníci si k těmto slavnostem často malují těla různými obrázky.³⁰¹

Austrálci neznají písmo, avšak o to větší význam mělo v jejich životě výtvarné umění pomáhající předat životní moudrosti a zkušenosti z generace na generaci. Své kresby a malby zanechávají nejčastěji na kůře stromů či na stěnách jeskyní. Skalní malby australských domorodců připomínají kresby ze starší doby kamenné, které se zachovaly v jeskyních Španělska nebo Francie. Austrálci vyvinuli i tzv. rentgenový styl, kdy zobrazený člověk nebo zvíře je znázorněn linkovým obrysem, v němž jsou vyznačeny vnitřní orgány, zejména kostra, žaludek, srdce a v neposlední řadě struktura svalů – tedy jako by umělec viděl zobrazovaný předmět pod rentgenem.³⁰²

V roce 2016³⁰³ žilo v Austrálii celkově 798 365 Aboriginců a tvořili tak 3,3 % populace Austrálie. Počet Aboriginců na celém světě však bude ještě nepatrně vyšší, jelikož někteří Austrálci žijí v diaspoře. V současnosti největší procento Aboriginců žije v Severním teritoriu, kde jich, dle sčítání lidu z roku 2016, žije 30,34 %, což činí 74 546 obyvatel. Největší počet Austrálců vyjádřený v absolutním měřítku bychom našli v Novém Jižním Walesu, kde jich žije 265 685, což však činí pouze 3,55 % populace tohoto australského

³⁰⁰ BRINKE, Josef: *Lidé z doby kamenné*. In: BRINKE, Josef: *Austrálie*. Praha 1973, s. 7–15.

³⁰¹ Tamtéž.

³⁰² Tamtéž.

³⁰³ Nejaktuálnější data vztahující se k Aborigincům (počet, rozmístění apod.) pocházejí z 30. června 2016. Viz *Australian Bureau of Statistics*. In: <https://www.abs.gov.au/ausstats/abs@.nsf/mf/3238.0.55.001> [cit. 1. 8. 2019]; Stojí za to se zmínit o číslech, která nám uvádějí Zdeněk Veselovský a Josef Brinke. Veselovský píše, že v roce 1969 žilo v Austrálii 13 milionů obyvatel a z toho 45 000 Austrálců; Josef Brinke tvrdí, že v témže roce žilo konkrétně v Severním teritoriu 20 000 Aboriginců. Veselovský a Brinke však mají na mysli „čistokrevné“ domorodce. Z daných údajů můžeme vyvodit, že necelá 1/2 čistokrevných domorodců žila v roce 1969 právě v Severním teritoriu. Stránka *Australian Bureau of Statistics* se však zmiňuje o všech, kteří se při posledním sčítání lidu označili za domorodce. Může jít tedy o všechny, kteří mají alespoň z části domorodou krev. Proto není nelogické, že počet domorodců je v roce 2016 (798 365) vyšší než v roce 1969. Viz VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986, s. 305; BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 72.

státu. Nej hustěji domorodci zalidněnou oblastí je Arnhemská země nacházející se na severovýchodě Severního teritoria. V Arnhemské zemi žijí domorodí obyvatelé částečně podle starých tradic svých kmenů i v dnešní době. Převážná část tohoto území patří do správy domorodců. Vstup do celé oblasti je možný jen na zvláštní povolení úřadů nacházejících se v Darwinu. Z hlediska archeologického se rovněž jedná o velmi zajímavou oblast. Nalézají se zde skalní fresky dávno vymřelých domorodých kmenů, četná pohřebiště a stará domorodá sídliště, která jsou zdrojem poznávání historie domorodé kultury.³⁰⁴

<i>Počet Aboriginců v Austrálii k 30. červnu 2016 v jednotlivých australských státech.</i>		
<i>STÁT</i>	<i>absolutní počet</i>	<i>relativní počet (v %)</i>
<i>Nový Jižní Wales</i>	265 685	3,55
<i>Queensland</i>	221 276	4,57
<i>Západní Austrálie</i>	100 512	3,93
<i>Severní teritorium</i>	74 546	30,34
<i>Victoria</i>	57 767	0,94
<i>Jižní Austrálie</i>	42 265	2,47
<i>Tasmánie</i>	28 537	5,51
<i>Teritorium hlavního města</i>	7 513	1,86
CELKEM	798 365	3,3

Tab. 1 Počet Aboriginců v Austrálii k 30. červnu 2016 v jednotlivých australských státech. (Vlastní zpracování).³⁰⁵

Většina cestovatelů se v Austrálii s domorodci setkala. V Severním teritoriu na ně narazila i Petra Škopová. Jediný cestovatel, který se o domorodých Austrálciích v cestopise vůbec nezmiňuje, je Vítězslav Dostál v cestopise *Šťastná planeta aneb jak jsem na kole objel svět. Díl 1.*³⁰⁶ Zdaleka nejvíce informací o domorodcích nám naopak zanechává doktor Brinke ve svém cestopise. Už jeho název, *...a znali jen kámen*,³⁰⁷ čtenáře odkazuje na australské domorodce. Jak jsem již uvedl v první kapitole, cílem vědecké výpravy do Austrálie v roce 1969 byl primárně výzkum kmene Rembaranků v oblasti Arnhemské země. Brinke se však

³⁰⁴ Australian Bureau of Statistics. In: <https://www.abs.gov.au/ausstats/abs@.nsf/mf/3238.0.55.001> [cit. 1. 8. 2019]; Wikipedia, the free encyclopedia: *Aboriginal Australians*.

In: https://en.wikipedia.org/wiki/Aboriginal_Australians [cit. 1. 8. 2019].

³⁰⁵ Tabulka udává hodnoty včetně míšenců. Čistokrevní Austrálci se v Austrálii již téměř nevyskytují a například v Tasmánii, jak bylo uvedeno výše, již vymřeli.

³⁰⁶ DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Šťastná planeta aneb jak jsem na kole objel svět. Díl 1.: Z Prahy na Nový Zéland*. 2. vyd. Opava 1998.

³⁰⁷ BRINKE, Josef: *Lidé z doby kamenné*. In: BRINKE, Josef: *Austrálie*. Praha 1973.

setkal i s jinými kmeny. Podobně jako se většina cestopisu Zdeňka Veselovského zabývá australskou faunou, tak se většina cestopisu Josefa Brinkeho věnuje právě australským domorodcům.

5.1 Domorodé kmeny

Austrálci byli rozdrobeni asi na 650 různých kmenů³⁰⁸ hovořících asi 500 různými jazyky a postupně osídlili celý kontinent. Každý kmen měl svůj vlastní jazyk nebo nářečí, své jméno i zvyky a své vlastní kmenové území, tj. loviště. Austrálci z různých kmenů se svým vzhledem, kulturou i způsobem života od sebe příliš nelišili.³⁰⁹ Počet příslušníků v jednotlivých kmenech se pohyboval od několika set do několika tisíc. Každý kmen se rozpadal na menší skupinky – vlastně jakési rozšířené rodiny o 20 až 100 lidech, které se nazývají hordy nebo tlupy. Domorodci se neustále stěhovali z místa na místo v honbě za potravou. Jen občas v době nadbytku se zastavovali na místě a stavěli si primitivní přístřešky z větví, z kůry a z listí stromů. Oděv neznali a z velké většiny chodili úplně nahí. Mnohé kmeny mezi sebou vedly dlouhé a krvavé války. Život Austrálců se řídil přesnými kmenovými zákony a pravidly. V čele kmene obvykle stála rada starších, která rozhodovala o všech důležitých záležitostech kmene.³¹⁰

Zvláštní skupinu tvořily kmeny původních Tasmánců, kteří v počtu asi šesti až osmi tisíc obývali ostrov Tasmánii a byli před příchodem evropských kolonistů jeho jediným obyvatelstvem. Od původních Austrálců se lišili nejen tělesnými znaky, ale zejména způsobem života. Stáli na ještě nižším stupni kulturního vývoje, na stupni nejprimitivnějším. Dokonce i kamenné nástroje uměli jen velmi hrubě a nedokonale opracovat; nenajdeme na nich ani stopy po uměleckém ztvárnění a dekoraci.³¹¹ Takto izolování od ostatního světa žili původní Austrálci a Tasmánci až do doby, kdy u pobřeží přistály první evropské lodě s bílými kolonisty, kteří Tasmánce vyhubili. Poslední Tasmánka zemřela roku 1888, avšak potomci míšenců bělošských otců a tasmánských matek žijí dodnes na Furneauxových

³⁰⁸ Veselovský ve svém cestopise tvrdí, že se v Austrálii nacházelo minimálně 400 různých kmenů. Viz VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986, s. 309.

³⁰⁹ Byli většinou vyšších hubených postav s dlouhýma rukama a nohama. K charakteristickým rysům obličeje patří mohutné vyklenuté nadočnicové oblouky, široký plochý nos, velká ústa a dozadu ubíhající brada. Viz BRINKE, Josef: *Lidé z doby kamenné*. In: BRINKE, Josef: *Austrálie*. Praha 1973, s. 7–15.

³¹⁰ Radu starších tvořili muži vynikající nad ostatními bohatými zkušenostmi i fyzickými vlastnostmi. Jednotlivé hordy byly vedeny stařešiny. Viz BRINKE, Josef: *Lidé z doby kamenné*. In: BRINKE, Josef: *Austrálie*. Praha 1973, s. 7–15.

³¹¹ Historie a zvyky tasmánských domorodců jsou velice zajímavé. Podrobnější informace jsou k nalezení např. v: KUNSKÝ, Josef – KVASNIČKA, Bohumil – LOUČEK, Dimitrij – MÁLEK, Rudolf – VAŠIČEK, Miloslav, VILHUM, F. J.: *Zeměpis světa: Austrálie, Oceánie, oceány, polární kraje*. Praha 1964, s. 63–65.

ostrovech v Bassově průlivu mezi Austrálií a Tasmánií.³¹² O tasmánských domorodcích se zmiňuje též Zdeněk Veselovský. Ten se s nimi pochopitelně nesetkal, ale líčí čtenáři ve svém cestopise jejich osud. Píše, že na tomto ostrově byli vyhubeni „tím nejbrutálnějším způsobem“. Většina jich byla vystřílena nebo otrávena jedem v potravinách.³¹³

Celá řada cestovatelů se setkala s různými domorodými kmeny, což je pochopitelné, jelikož cestovali po různých oblastech Austrálie. Někteří se o nich rozepisují více (Brinke), jiní méně (Mackerle). Ivan Mackerle se zmiňuje o domorodcích kmene Yalanji, kteří žijí hluboko v lesích Yorského poloostrova v severním Queenslandu. Uvádí, že tento kmen věří v existenci bytosti jménem quinkan, kterou v této oblasti Mackerle marně hledal. O daleko více kmenech se zmiňuje Zdeněk Veselovský, jedná se o kmeny Pitjandjara, Aranda, Pintubi a Mudbara.³¹⁴ S domorodci kmene Pitjandjara se setkal osobně, ale také obdivoval jejich nástěnné kresby v jeskyních na hoře Ayers Rock v Severním teritoriu. Příslušníci tohoto kmene mu též pomáhali s lovem vakokrtka. Lov však nedopadl úplně podle jeho očekávání, jelikož okamžitě poté, co domorodci vakokrtka ulovili, tak ho zabili a snědli. Raději pak lovil vakokrtky sám. O domorodcích kmene Aranda píše, že se vyhýbají jezuřímu masu, jelikož věří, že po něm šedivějí. Zmiňuje se také o kmenu Pintubi, který se má údajně nacházet v Gibsonově poušti. Píše o jejich pověřčivosti (např. když viděli letadlo, zahrabávali se do písku). Veselovský se zmiňuje taktéž o kmenu Mudbara. V cestopise zanechává část písne tohoto kmene.³¹⁵

Josef Brinke a celá vědecká výprava se setkali v buši s celou řadou domorodých kmenů.³¹⁶ Jejich primární zájem však vzbuzoval kmen Rembaranků. Popisy tohoto kmene, informace o něm, jeho studování apod. byly hlavní náplní jeho cestopisu. Vzhledem k rozsáhlosti studované problematiky bych se v této části práce zaměřil pouze na obecnou charakteristiku

³¹² BRINKE, Josef: *Lidé z doby kamenné*. In: BRINKE, Josef: *Austrálie*. Praha 1973, s. 7–15; KUNSKÝ, Josef – KVASNIČKA, Bohumil – LOUČEK, Dimitrij – MÁLEK, Rudolf – VAŠÍČEK, Miloslav, VILHUM, F. J.: *Zeměpis světa: Austrálie, Océánie, oceány, polární kraje*. Praha 1964, s. 63–65.

³¹³ VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986, s. 305.

³¹⁴ S kmeny Pintubi a Mudbara se Veselovský nesetkal, pouze parafrázuje informace, které se o nich dozvěděl. Nelze poznat ani to, jestli se Veselovský setkal s kmenem Aranda. S jistotou můžeme pouze říci, že osobně narazil na kmen Pitjandjara. Viz VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986, s. 46.

³¹⁵ MACKERLE, Ivan: *Cesty za příšerami a dobrodružstvím*. Praha 2005, s. 191, 202; VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986, s. 14, 46, 147, 306–307, 314.

³¹⁶ Ačkoliv se Brinke v cestopise zmiňuje poměrně často, že narazil na „nějaký další“ domorodý kmen, bližšího popisu těchto kmenů se v publikaci nedočkáme. Nesdělujeme ani názvy těchto kmenů. V práci se tedy budu primárně orientovat na jeho výklad o kmenu Rembaranků.

kmene Rembaranků, kterou nám Brinke v cestopise zanechává. O jejich umění, slavnostech, malířství, vzdělání, vztahy s bělochy apod. budu psát v dalších podkapitolách.

Doktor Brinke a celá výprava Moravského muzea prováděli na území Arnhemské země komplexní výzkum kmene Rembaranků. Tento kmen byl totiž dříve velmi málo studován. Program jejich vědeckých výzkumů zahrnoval studia antropologická, demografická, etnografická i geografická a jejich cílem bylo podat co nejúplnější obraz života Rembaranků jak v jeho současnosti, tak i v minulosti. „Nový způsob života přinesl Australcům mnoho dobrého. Uznávají to i oni sami. Nejvíce si cení toho, že skončila tisíciletá nevráživost a tradiční nepřátelství mezi některými kmeny. Děti z různých kmenů dnes sedí ve škole vedle sebe, zatímco ještě jejich otcové spolu často vedli boj na život a na smrt...“³¹⁷ Rembarankové žijí ve střední části Arnhemské země. Brinke píše, že jsou rozšířeni ve 14 vládních osadách, soukromých i vládních dobytkařských stanicích a církevních misiích. Část jich žije dosud ve stanici Mainoru, která je nejbližší jejich původnímu kmenovému území. Na základě údajů, které výprava obdržela od Australského ústavu pro výzkum domorodců v Canbeře, jejich počet nepřesahuje 150 osob. Doktor Brinke zkoumal Rembaranky v několika osadách. Největší část svého působení strávil v osadě Bamyili.³¹⁸ Hlavním úkolem jejich výzkumů bylo získat informace o tělesném stavu a hlavních biologických charakteristikách, jakož i o rodinných poměrech Rembaranků. Tzn. že vědecká expedice u každé zkoumané osoby měřila 35 konkrétních tělesných znaků, prováděla fotografickou dokumentaci, odebírala domorodcům vzorky vlasů, otisky prstů a dlaní a vyplňovala s nimi demografické dotazníky obsahující 24 otázek. V Bamyili proběhl výzkum bez obtíží, v ostatních osadách Severního teritoria to však bylo nesrovnatelně těžší.³¹⁹

5.2 Život a kultura domorodých Australců

Vzhledem k obrovskému množství informací o životě a kultuře Rembaranků, o kterých Brinke píše, se zaměřím pouze na ty, kterým ve svém cestopise věnuje nejvíce prostoru (viz metody práce). Do této podkapitoly bychom však mohli zařadit celou řadu v cestopise

³¹⁷ BRINKE, Josef: ...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského muzea do Austrálie. Praha 1971, s. 101.

³¹⁸ Výzkumu Rembaranků v této osadě věnoval celou kapitolu svého cestopisu, s názvem *U Rembaranků v Bamyili*. V Bamyili žilo asi 450 domorodců ze čtyř různých kmenů a kolem 30 bílých Australanů, kteří zastávali vedoucí funkce a vykonávali kvalifikované práce. Viz BRINKE, Josef: *U Rembaranků v Bamyili*. In: BRINKE, Josef: ...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského muzea do Austrálie. Praha 1971, s. 95–103.

³¹⁹ BRINKE, Josef: ...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského muzea do Austrálie. Praha 1971, s. 10–11, 26, 96–113.

zmíněných skutečností, například práva a povinnosti Austrálců, vzdělávání, nakupování a stravování domorodců, jejich všední život v buši a vládních osadách, trávení volného času, domorodé děti a jejich vzdělávání a výchova, metody dorozumívání bělochů s domorodci, mentalita domorodců, domorodé mýty a legendy, lov zvěře a sběr plodů, náboženství Aboriginců, domorodé rituály – např. koroborí, sňatky mezi domorodci a výběr partnera, aboriginské umění (hudba, skalní malby, tanec) atd.

Nejenom doktor Brinke, ale i ostatní cestovatelé se těmito tématům věnují. Svoboda se setkal s domorodci pouze jednou, a to když je pozoroval z auta na své cestě z Northamu do Adelaidu, odkud poté pokračoval do Melbourne. Vzmohl se pouze na konstatování, že „žijou v době kamenný“.³²⁰ Kolbaba pozoroval domorodce hrající na jejich tradiční nástroje didgeridoo a také obdivoval jejich umění ovládat bumerang.³²¹ V dalších částech této podkapitoly se zaměřím na témata, která byla v cestopisech nejvíce reflektována, tzn. aboriginské umění (skalní malby a hudba) a obřad koroborí.

Je zajímavé si povšimnout, že první Evropan, který zaznamenal domorodou hudbu Austrálců, byl Čechoaustralan Jan (John) Lhotsky, konkrétně „Píseň žen z kmene Menero poblíž Australských Alp“. Kmen Menero žil tehdy nedaleko míst, kde byla později postavena Canberra, hlavní město Austrálie.³²²

Aboriginským uměním se ve svém cestopise zabývá především Miroslav Zikmund. Na svém putování po outbacku Severního teritoria narazil na celou řadu jeskyní, balvanů a převisů, které byly pokryty pravěkými malbami Austrálců. Uvádí, že malby byly znázorněny tzv. rentgenovou technikou (viz výše). Na základě podrobného rozboru Zikmundova cestopisu můžeme tvrdit, že zkoumání pravěkých maleb Aboriginců bylo jednou z hlavních náplní jeho putování po outbacku Severního teritoria.³²³ Také Zdeněk Veselovský v Severním teritoriu narazil na skalní malby Aboriginců; obdivuje především anatomickou

³²⁰ SVOBODA, Jiří: *Autostopem kolem světa 2. část: Ázije, Austrálie a Oceánie*. 2. vyd. Praha 1991, s. 95.

³²¹ KOLBABA, Jiří: *Šest kontinentů: Příběhy z cest*. Brno 2003, s. 77.

³²² MARTÍNEK, Jiří: *Češi a pátý světadíl (aneb Příspěvek k historii česko-australských vztahů)*. In: HRADECKÝ, Tomáš – HORÁK, Pavel a kol. (Edd.): *České, slovenské a československé dějiny 20. století VII*. Ústí nad Orlicí 2012, s. 229; BLAINEY, Geoffrey: *Dějiny Austrálie*. Praha 1999, s. 206.

³²³ Zikmund čtenáři líčí především techniku, kterou byly malby malovány, motivy skalních maleb, anebo vysvětluje, jak se skalní malby datují. Zejména ho zaujala gigantická skalní stěna Djuwarru, na které se nacházela celá řada výjevů z austrálské mytologie. Viz ZIKMUND, Miroslav: *Modrý Mauritius... a přece Austrálie!: Cestopisné poznámky s fotografiemi skalních maleb Aboriginců*. Praha 1999, s. 41, 43–44, 53–55, 60–65.

přesnost namalovaných živočichů. Stejně jako Miroslav Zikmund vyzdvihuje tzv. rentgenovou techniku skalních maleb. „Zde je znázorněn nejen obrys těla zvířete, ale uvnitř jako po prosvícení i srdce, průdušnice, žaludek, střeva, u ptáků vejce, všechno sice stylizovaně, ale s obdivuhodnou věrností.“³²⁴ Na domorodé kresby narazil, stejně jako Zikmund, na skalních stěnách, ale také na kůře stromů. Brinke dokonce viděl malovat domorodce z vládní osady Maningrida na vlastní oči. Popisuje metody malby a také náměty, které domorodci zachycují. „Nejčastějšími náměty kreseb jsou zvířata, rostliny i lidé, někdy též různé mytické postavy a duchové.“³²⁵ Brinkeho uchvátil zejména vrchol hory Umbalanya, která je podle něj jednou z největších přírodních obrazáren tohoto kontinentu. Skalní stěny této hory byly pokryty desítkami domorodých kreseb.³²⁶

„Koroborí (z angl. corroboree) je termín pro každou domorodou slavnost spojenou s hudbou a tancem, která však nebývá vždy přístupná ženám a neiniciováním dětem. Koroborí většinou znázorňují výjevy ze života kmene (lov, boj apod.).“³²⁷ Brinke a Veselovský spatřili onen obřad na vlastní oči. Veselovský se o domorodém rituálu zmiňuje v souvislosti s ptákem jeřábem brolga, kterého pozoroval v outbacku Severního teritoria. „Domorodci nazývají brolgu svým přítelem a jeho tanec napodobují naprosto přesně při svých rituálních slavnostech – koroborí.“³²⁸ Brinke čtenáře podrobně seznamuje s průběhem obřadu a stejně jako Veselovský tvrdí, že tanec má mnoho společného s chováním ptáků. „Tanec začal. Čtenář mi promine, ale ten tanec sám o sobě lze opravdu těžko popsát. Bylo to prostě naprosto dokonalé napodobení chování ptáků v přírodě, velmi bystře odpozorované.“³²⁹ Brinke však také uvádí, že tento obřad v současnosti provozují Australci již výhradně kvůli turistům. „Je to pro ně vítaný zdroj vedlejších příjmů, neboť zde mají i možnost prodat

³²⁴ VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986, s. 311.

³²⁵ BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 183.

³²⁶ ZIKMUND, Miroslav: *Modrý Mauritius... a přece Austrálie!: Cestopisné poznámky s fotografiemi skalních maleb Aboridžinců*. Praha 1999, s. 41, 43–44, 53–55, 60–65; VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986, s. 308, 310–311; BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 182–185.

³²⁷ BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 125.

³²⁸ VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986, s. 217.

³²⁹ BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 127.

turistům stále žádané suvenýry – oštěpy, kyje, bumerangy.“³³⁰ Zároveň uvádí, že při tomto rituálu jsou zasvěcováni chlapci v muže, mj. se při něm podrobují tradiční obřízce.³³¹

5.3 Austrálci vs. Australané

Vyhrocené vztahy mezi Aboriginci a Australany přineslo 20. století. Postoj australské vlády vůči domorodcům byl ve druhé polovině 20. století značně variabilní. V roce 1951, za působení ministerského předsedy Roberta Menziese, byla vůči domorodcům nastolena politika tzv. asimilace. „Asimilace v praxi znamenala, že všechny osoby domorodé krve nebo krve smíšené budou v Austrálii žít jako bílí Australané.“³³² Tato politika „násilné asimilace“ šla ruku v ruce s politikou, kterou Austrálie uplatňovala vůči neevropským přistěhovalcům, tzv. „politikou bílé Austrálie“.³³³ Politika „násilné asimilace“ byla mj. uskutečňována odebráním domorodých dětí z jejich rodin, aby mohly být lépe poučeny o způsobu života bělochů. Tato praxe pokračovala celá padesátá léta až do let šedesátých. Teprve začátkem osmdesátých let vláda opožděně přiznala trauma vyvolané odloučením.³³⁴

Ke zlepšení vzájemných vztahů došlo po roce 1956, kdy bylo na základě archeologických vykopávek zjištěno, že původní obyvatelé Austrálie se zde usídlili před více než čtyřiceti tisíci lety. Tento fakt zvedl zájem „bílých Australanů“ o „černou historii“ jejich země. Australská společnost se o Aborigince začala hojně zajímat. Například v roce 1966 proběhlo „první sčítání domorodých Austrálců“, které zjistilo, že se v Austrálii vyskytuje 80 207 Austrálců „zpola domorodého původu“ a možná 45 000 čistokrevného původu.³³⁵ V 60. letech 20. století se namísto „násilné asimilace“ začala vůči Austrálcům uplatňovat politika „rasové segregace“. Ta ve skutečnosti znamenala, že ačkoliv Austrálci nabyli celé řady práv, vytvořil se mezi nimi a Australany sociální distanc. V roce 1967 se v Austrálii konalo federální

³³⁰ Tamtéž, s. 131.

³³¹ VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986, s. 217; BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 125–127, 131, 160–161.

³³² MACINTYRE, Stuart: *Dějiny Austrálie*. Praha 2013, s. 170.

³³³ Tato politika se vyznačovala mj. tím, že do země vpouštěla primárně evropské imigranty, které upřednostňovala před imigranty z Asie a Oceánie. Na jejím základě docházelo k diskriminaci neeuropoidních populací. Politika bílé Austrálie zanikla v roce 1966. Bližší informace možno nalézt například v bakalářské diplomové práci Jakuba Obhlídala. Viz OBHLÍDAL, Jakub: *Obraz Austrálie v cestopisech českých cestovatelů v období první Československé republiky*. Bakalářská diplomová práce, FF UP, Olomouc 2016, s. 66–69.

³³⁴ MACINTYRE, Stuart: *Dějiny Austrálie*. Praha 2013, s. 170.

³³⁵ Historik Geoffrey Blainey však zároveň uvádí, že čísla mohou být nepřesná, jelikož metody, kterými byly tyto informace zjišťovány, byly relativně „neexaktního rázu“. Viz BLAINEY, Geoffrey: *Dějiny Austrálie*. Praha 1999, s. 187.

referendum za účasti většiny Australanů, na jehož základě získali domorodci volební práva. V roce 1971 se stal senátorem první Austrálec – Neville Bonner z Queenslandu.³³⁶

Palčivým problémem australsko-aboriginských vztahů po celé 20. století byl spor o půdu rozkládající se v oblasti severní Austrálie, tedy části, která byla primárně obývána domorodými populacemi Austrálců. Jak Australani, tak Aboriginci si na ni dělali nárok. Přelomovým mezníkem v této oblasti byl rok 1992, kdy Nejvyšší australský soud rozhodl nejednoznačným, komplikovaným a mnohomluvným rozsudkem o tom, že podle současných zákonů mají původní Austrálci právo na mnohem větší část Austrálie. To ve skutečnosti znamenalo nejenom to, že Nejvyšší soud Austrálie přiřknul domorodcům sporná území, ale navíc prohlásil, že je na australském kontinentu v odlehlých krajích ještě mnoho půdy, která je dosud téměř určitě majetkem původních obyvatel. Domorodci a většina Australanů byli nadšeni. Většina z nich pokládala tuto událost za nejslavnější od roku 1788.³³⁷ Převážná část politiků se však snažila rozsudek zvrátit, leč neúspěšně. Ministerský předseda Paul Keating rozsudek Nejvyššího soudu Austrálie potvrdil. Zákon vstoupil v platnost prvního ledna 1994 a platí do současnosti.³³⁸

Pojítka, které spojují Australany a Aborigince, se v cestopisech vyskytuje velice hodně. Můžeme však najít „několik společných jmenovatelů“ této problematiky a těmi bych se rád v práci zabýval. Jedná se o domorodé rezervace a církevní misie pro Aborigince zřízené Australany, vzájemné vztahy a sociální rozdíly mezi oběma etniky a negativní vlivy Australanů na Aborigince (nezaměstnanost, alkohol, cigarety, gamblerství).

O vládou zřízených rezervacích a církevních misiích pro Austrálce píše jak doktor Potužník, tak doktor Brinke. Historie vládních osad má svůj počátek v časech druhé světové války.³³⁹

³³⁶ BLAINEY, Geoffrey: *Dějiny Austrálie*. Praha 1999, s. 186–188.

³³⁷ 26. leden 1788 je nejspíše nejslavnějším datem v australských dějinách, jelikož tehdy dorazila do Austrálie první flotila evropských přistěhovalců a bylo založeno město Sydney. Od tohoto data se začínají počítat moderní „evropské“ dějiny Austrálie. Viz BLAINEY, Geoffrey: *Dějiny Austrálie*. Praha 1999, s. 31.

³³⁸ BLAINEY, Geoffrey: *Dějiny Austrálie*. Praha 1999, s. 202–203.

³³⁹ Až do druhé světové války si většina domorodců udržovala svůj původní způsob života. Jen poměrně malá část jich pracovala jako špatně placení dělníci na dobytkařských stanicích a ovčích farmách. Za druhé světové války, kdy byla Austrálie ohrožena Japonci, nastal v jejich životě přelom. V severní Austrálii bylo založeno mnoho vojenských táborů, kolem nichž se domorodci začali usazovat. Od vojáků dostávali zdarma jídlo apod. a mnozí domorodci zase pomáhali na stavbě vojenských objektů. Když však válka skončila, vojáci odešli, ale domorodci se většinou zpět do buše nevrátili – zvykli si na nový způsob života. V táborech však nebyl nikdo, kdo by se o ně staral. Začal se mezi nimi šířit hlad a nemoci, jako tuberkulóza, příušnice, chřipka apod. Vláda proto situaci urychleně začala řešit tím, že do bývalých vojenských táborů poslala vládní úředníky, zdravotníky a později i učitele. Tak vznikly vládní domorodé osady, o kterých píše jak Potužník, tak Brinke.

Doktor Brinke píše, že každá vládní domorodá osada se obvykle skládá ze dvou částí – části, ve které bydlí běloši, a druhé, v níž bydlí domorodci. Na dalších stránkách popisuje Brinke vzhled těchto osad. Kromě již zmíněné osady Bamyili se v cestopise Brinke zmiňuje o Woolowonžské domorodé rezervaci, domorodé rezervaci Arnhemská země, domorodé osadě Maningrida a o tzv. Hermansburské církevní misii pro domorodce. Každé z těchto osad věnuje Brinke mnoho prostoru ve svém cestopise, nejvíce pak osadě s názvem Maningrida.³⁴⁰ Potužník svým motocyklem projížděl Yalatskou domorodou rezervací (Yalata Reservation) v Jižní Austrálii nacházející se poblíž města Ceduna. Několik domorodců ho v rezervaci zastavilo a snažilo se mu prodat bumerangy a další nástroje. Rozepisuje se o jejich celkové (jak fyzické, tak morální) degradaci. „Vypadá však tak uboze, že se stydím vytáhnout fotografický přístroj z brašny. Spleené zaprášené vlasy spadlé přes uši, klíční kosti a žebra vystouplé, obličej stažený stovkami vrásek, kůže zkrabacená bez přirozeného tkáňového napětí. (...) Ženy jsou od pasu nahoru nahé, ňadra splasklá, výživa ubohá, dolní polovinu těla kryje špinavý hadr, připomínající sukni. (...) Pohled na australské domorodce, které jsem zatím spatřil, vzbuzuje soucit.“³⁴¹ Potužníkovi je zdejších domorodců líto.³⁴²

Dle Zdeňka Veselovského je cílem australské vlády překlenout obrovské sociální a kulturní rozdíly mezi praobyvateli Austrálie a bělochy. Cestovatelé uvádějí, že domorodci se k nim, případně k jiným „bělochům“, nechovali nepřátelsky či útočně, ale spíše prospěchářsky. Australci jim v nesnázích „rádi“ pomohli, ale vždycky za to něco chtěli, nejčastěji peníze, alkohol nebo cigarety.³⁴³ Zdeněk Veselovský například píše: „Jednou mi zhruba 350 km od Darwinu vypověděla služba baterie a roztlačit džíp je pro samotného člověka úkol neproveditelný. Naštěstí asi za dvě hodiny putovala kolem skupina domorodců, kterou jsem se částečně anglicky, částečně posunkly snažil přimět k tomuto pro mne životně důležitému výkonu. Pochopili to kupodivu velmi záhy, odmítli mne však tlačit za nižší částku než

Viz BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 96.

³⁴⁰ Maningrida je jednou z nemladších vládních domorodých osad v Severním teritoriu. Byla založena v roce 1957 na severoaustralském pobřeží nedaleko ústí řeky Liverpool. Byla zde vymýcena buš, postaveno letiště, vyrostla zde škola, nemocnice, kantýna, byly zde postaveny sklady a domorodý camp. Viz BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 180.

³⁴¹ POTUŽNÍK, Václav: *Nullarbor, země nikoho: Z australského a malajsijského deníku motoristy*. Praha 1978, s. 71.

³⁴² BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 74, 96–103, 175, 180–185; POTUŽNÍK, Václav: *Nullarbor, země nikoho: Z australského a malajsijského deníku motoristy*. Praha 1978, s. 67, 71–72, 185.

³⁴³ VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986, s. 211, 212, 305, 306.

za 5 dolarů, a k tomu ještě žádali odvoz k nejbližší hospodě.“³⁴⁴ Brinke zase tvrdil, že spousta domorodců v Arnhemské zemi se bělochů, oprávněně, bojí. Především proto, že jim zaberou jejich rodnou zemi a vysídlí je někam jinam. Bojí se, že dojde k zániku i těch posledních domorodých rezervací a celou zemi zaberou Australané. „Musíme chodit do buše, řekl mi náš průvodce England z Maningridy.‘ Když tam přestaneme chodit, přijdou běloši a vezmou nám naši zemi.“³⁴⁵

Poslední problematika, které bych se chtěl v této kapitole věnovat, se zabývá přímými i nepřímými negativními vlivy, které mají Australané na Aborigince. Jak jsem již výše uvedl, jedná se především o rozšíření civilizačních faktorů, které před příchodem Evropanů do Austrálie Aboriginci neznali. Jde o alkoholismus, kouření, gamblerství, případně nezaměstnanost. Tomuto tématu se v cestopisech věnuje Brinke, Potužník, Dostál i Veselovský.

Téměř všichni cestovatelé pozorovali některé domorodce opilé. Doktor Brinke jednoduše vysvětluje, „jak domorodci k alkoholu přišli“. „S udělením domorodých práv vyvstal i další problém – alkoholismus. Před tím bylo domorodcům zakázáno požívat alkohol a zákon postihoval tvrdými tresty každého bělocha, který by jim poskytl nebo prodal alkoholické nápoje. Pak zákon tuto „diskriminaci“ zrušil.“³⁴⁶ Brinke dále píše, že domorodci toho využili a utráceli svou mzdu za lihoviny. Australská vláda se snažila tento „alkoholový“ problém řešit například tak, že zakázala poskytovat alkohol domorodcům ve vládních osadách. Ti si však našli jiný způsob, jak alkohol získat: „Objednají si autobus a jedou kolektivně do nejbližšího městečka, kde v hostinci mohou utrácet za alkohol, jak se jim zlíbí, stejně jako bílí Australané. Často se bez jediného centu druhý den vracejí zpět do osady a vymáhají na správci zálohu na příští mzdu, neboť nemají – na jídlo.“³⁴⁷ Doktor Brinke tyto informace získal mj. i na základě své vlastní zkušenosti.³⁴⁸

³⁴⁴ Tamtéž, s. 211–212.

³⁴⁵ Jedná se o přímá slova domorodce jménem England, které citoval Brinke ve svém cestopise. Dále píše, že v jeho slovech je hodně pravdy. Uvádí, že podle zákona sice dosud patří rezervace domorodcům, ale tlak bílých Australanů je prý velmi silný. Avšak jak dnes víme, jeho slova se nenaplnila. Jak píše výše, v roce 1992 přijal Australský nejvyšší soud ustanovení o tom, že všechna území, které obývají Australci, a také všechna území sporná jsou v majetku Aboriginců. Viz BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 185.

³⁴⁶ BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 97.

³⁴⁷ Tamtéž, s. 98.

³⁴⁸ Jednoho dne se vědecká výprava vydala z domorodé osady Bamyili na tzv. každoroční „show“ do města Katherine (zemědělská výstava, jezdecké závody a pouť). Brinke se svými kolegy s sebou svezli skupinu

Potužník líčí scénu, kdy hospodský odmítl prodat silně podnapilému domorodci alkohol. Dostál na své cestě nejednou potkal Australce či skupinu Australců, kteří byli opilí, žebrající a bez peněz. Nevěděli, jak se jmenují, kolik jim je let a zajímalo je jen, kde seženou další cigarety, alkohol a kdy jim bude vyplacena státní podpora. Dostál v cestopise z celé situace obviňuje především australskou vládu: „Je smutné, že velký díl odpovědnosti má bílá civilizace. Pro bohatou zemi, jakou Austrálie je, totiž není velký problém věnovat poměrně velké prostředky na podporu původních obyvatel.“³⁴⁹ Další smutný obraz na domorodce se Dostálovi naskytl v městečku Tennant Creek. Popisuje místní opilé a nezaměstnané domorodce ploužící se městskými ulicemi. Setkal se se spoustou Australanů a podle většiny z nich může za „morální degradaci Aboriginců“ australská společnost. Dostál s tímto názorem souhlasí. Dle Veselovského se domorodci pitím alkoholu a kouřením cigaret snaží vyrovnat kultuře bělochů.³⁵⁰

domorodců, avšak na druhý den, když se chtěli vydat na cestu zpět, většina domorodců nepřišla, a pokud ano, byli opilí a bez peněz. Viz BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 106–108.

³⁴⁹ DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Na kole třemi světadily*. 2. vyd. Opava 1994, s. 73.

³⁵⁰ POTUŽNÍK, Václav: *Nullarbor, země nikoho: Z australského a malajsijského deníku motoristy*. Praha 1978, s. 75–76; DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Na kole třemi světadily*. 2. vyd. Opava 1994, s. 73, 79; VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986, s. 308.

6. Australská společnost

V této části práce bych se rád věnoval reflexi australské společnosti v cestopisech. Jinými slovy zkoumám, jak čeští cestovatelé ve svých cestopisech reflektovali celou řadu „společenských témat“ pojících se s Austrálií. Do této kapitoly bychom mohli zařadit širokou škálu témat, které bylo nutno opět určitým způsobem selektovat, ale také roztrždit do určitých „tematických oblastí“ (viz členění do podkapitol). Na základě v úvodu popsané metody jsem vytvořil čtyři dílčí tematické podcelky (podkapitoly), které zahrnují co největší množství témat zmiňovaných v cestopisech. Přesto nešlo, vzhledem ke struktuře a délce práce, obsáhnout úplně vše, co cestovatelé reflektovali, což ale cílem kapitoly a ani celé práce není (viz úvod).³⁵¹

Mezi dílčí celky (podkapitoly), které byly vybrány pro předmět mého zkoumání, patří doprava, ubytování a stravování, Australani a volný čas a mentalita Australanů. Stejnou metodu selekce jsme museli aplikovat i na tyto konkrétní podkapitoly. Není možné se například zabývat vším, co si cestovatelé poznamenali o autech, vlacích, letadlech, kvalitě silnic apod. I zde je nutná určitá metoda selekce. V podkapitole 6.1 „Doprava“ budu postupně rozebírat nejčastěji zmiňované aspekty týkající se silniční, železniční a letecké dopravy. Zcela vynechány budou například Brinkeho zmínky o telegrafických stanicích. V podkapitole 6.2 „Ubytování a stravování“ jsem vybral za ony společné množiny, které budou v cestopise podrobeny zkoumání, tři aspekty: domy a domácnosti v Austrálii, australské nápoje a australská pohostinnost. Nejméně reflektované celospolečenské jevy se nachází v podkapitole 6.3 „Australani a volný čas“. V této části jsem se zaměřil na tato témata: picnic a život stockmanů.

Celá řada celospolečenských témat by se dala zařadit do podkapitoly 6.4 „Mentalita Australanů“. V této podkapitole jsem zkoumal, co ze společenských témat Čechoslováky na Australanech či Austrálii zaujalo. Tuto část práce bych chtěl pojmut odlišněji než části jiné (metoda společných množin). Z každého cestopisu jsem vybral konkrétní společenský jev

³⁵¹ Brinke se například zmiňuje také o struktuře australského hospodářství, o významných průmyslových městech a surovinách v nich se těžících či o struktuře australského zemědělství a cestovním ruchu. Místy se o daných tématech letmo zmiňují i další cestovatelé. Vzhledem k nízké četnosti tohoto jevu nebylo téma „australské hospodářství“ do diplomové práce zařazeno. Navíc se na konkrétní témata nemůžeme dívat jako na separátní celky, ale musíme na ně nahlížet v širším kontextu. Tím chci říci, že se některá „záměrně vynechaná témata“ prolínají s „tématy v práci zmíněnými“. Jako příklad můžeme uvést problematiku australského průmyslu. Ačkoliv se v práci, vzhledem k nízké četnosti zmiňovaného jevu, nezaměřuji na těžbu nerostných surovin, tak se přesto v práci můžeme dočíst o těžbě zlata a mědi v městečku Tennant Creek, jelikož je těžba s tímto městem bezpodmínečně spjata. Takových příkladů bychom v práci našli celou řadu.

či více jevů (pokud se tam takový jev nachází), které konkrétní cestovatele na Austrálii velice zaujaly, ale vzhledem k metodě práce jsem se tímto problémem ještě nezabýval (daný jev zaujal pouze konkrétního cestovatele, žádného jiného). Mezi aspekty, které mohou patřit do této podkapitoly, můžeme například zařadit chování Australanů ve městech a v outbacku, „civilizovanost“ Australanů, „amerikanizace“ veřejného života, multikulturalismus, systém australského zdravotnictví a školství, australské zvyky a tradice, vztahy Austrálie a Velké Británie, technologický pokrok Austrálie v oblasti IT a robotiky, vztah Australanů k jednotlivým státům Australského svazu, povaha Australanů, australské úřady a policie a jejich efektivita a fungování apod.

Stejně jako u ostatních mnou již zkoumaných témat (města, domorodci, flóra apod.) i v této části bychom našli cestovatele, kteří se o tématech australské společnosti zmiňují více, a ty, kteří danou problematiku ve svých cestopisech reflektují minimálně nebo dokonce vůbec. Četnost výskytu „společenských jevů Austrálie“ je pochopitelně ovlivněna mj. cílem jejich cesty (důvodem, proč se do Austrálie vydali). Například Zdeněk Veselovský uvádí, že jeho cestopis je primárně zoologickou publikací, proto v něm najdeme nejvíce odkazů na australskou faunu; australskou společnost v cestopise tedy příliš nereflektuje. U Ivana Mackerleho a Jiřího Kolbaby nenajdeme dokonce jedinou zmínku o jakémkoliv tématu týkajícím se australské společnosti. Naproti tomu široké množství celospolečenských témat týkajících se Austrálie reflektují ve svých cestopisech Josef Brinke a Václav Potužník.

6.1 Doprava

O silniční dopravě se zmiňuje Svoboda, Brinke, Zikmund, Potužník i Dostál v obou cestopisech. Často se zaměřují na kvalitu silnic, na budování dálnic a na tzv. „road trains“ (obrovské nákladní automobily). Lze si povšimnout, že cestovatelé jezdili po velkých australských dálnicích (silnicích). Brinke i Dostál v roce 1992 jeli po tzv. „Stuart Highway“, nazvané Australany také „The Track“ nebo „The Bitumen“. Tato dálnice byla vybudována australskou armádou za druhé světové války a spojila Darwin s Alice Springs v délce 1 500 km; odtud byla dále prodloužena až na jih do Adelaide. V závěru své cesty po východním pobřeží jel Brinke i po tzv. „Pacific Highway“. „Pacific Highway není dálnice; lze ji srovnat s naší státní silnicí, s níž má společnou šířku i asfaltový povrch; dálnicí se však má v budoucnu stát.“³⁵² Za dálnici se považuje pouze úsek mezi Sydney a Newcastle.³⁵³

³⁵² BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 204.

Zikmund uvádí, že na severu Severního teritoria putoval po tzv. „Arnhem Highway“. Tato silnice spojuje Darwin s městečkem Jabiru nacházejícím se v národním parku Kakadu a je 253 km dlouhá.³⁵⁴ Potužník projížděl přes nullarborskou pláň po tzv. „Eyrově silnici“. Jednalo se o neasfaltovou šterkovitou část mezi západní a východní Eyre's Highway. Šlo o nejnáročnější část cesty, kterou Potužník projížděl. Uvádí: „Po čase se spojí východní a západní úsek Eyrovy trasy ve skutečnou transaustralskou silnici, úseky nullarborského outbacku i jiných pustých koutů tohoto kontinentu protká asphalt...“³⁵⁵ Potužník měl pravdu. Celá dálnice byla spojena v jeden celek v roce 1976, tedy dva roky po jeho návštěvě Austrálie. V 80. letech proběhlo další rozšíření a rekonstrukce dálnice. V současnosti vede celá dálnice z Port Augusty až do města Norseman a je dlouhá 1 675 km, což z ní činí nejdelší rovnou dálnici Austrálie.³⁵⁶

Brinkeho, Zikmunda a Dostála na silnicích v Severním teritoriu zaujaly obrovské automobily, kterým se říká „silniční vlaky“, v angličtině „road trains“. Dostál těmto „monstrům na silnici“ věnoval celou kapitolu.³⁵⁷ Jedná se o nákladní automobily nebo tahače s několika přívěsy, které dopravují nejčastěji zboží a živý dobytek. „Za tahačem jsou připojeny tři i čtyři přívěsy. Neuvěřitelné příšery. Na předku mají upevněny mohutné ocelové nárazníky, které rozdrtí každou překážku, jež se na silnici vyskytne. Často jsou to zejména klokani, králíci a nějaká menší havěť, ale třeba i krávy, které se na silnici zatoulaly z buše.“³⁵⁸ Cestovatelé uvádí, že tato auta mají až 17 rychlostních stupňů³⁵⁹ a často jezdí až 140 km za hodinu. Všichni píší, že v nich tato „monstra“ vzbuzují patřičný respekt. Brinke dále uvádí, že řídit tento vůz je nesmírně fyzicky i psychicky náročné, a proto prý řidiči často užívají „povzbuzující tabletky“.

³⁵³ V současnosti (2019) se za dálnici považuje úsek silnice mezi Sydney a Brisbane. Lze tedy konstatovat, že dálnice byla rozšířena o několik tisíc kilometrů na sever. Viz Wikitravel: *The Free Travel Guide: Pacific Highway*. In: https://wikitravel.org/en/Pacific_Highway [cit. 10. 8. 2019].

³⁵⁴ *Kakadu National Park Australia*. In: http://www.kakadunationalparkaustralia.com/Arnhem_Highway.htm [cit. 10. 8. 2019]; *Lonely Planet: Australia: Northern territory: Arnhem Highway*. In: <https://www.lonelyplanet.com/australia/northern-territory/arnhem-highway> [cit. 10. 8. 2019].

³⁵⁵ POTUŽNÍK, Václav: *Nullarbor, země nikoho: Z australského a malajsijského deníku motoristy*. Praha 1978, s. 106.

³⁵⁶ *Amusing planet.com: The Long and Lonely Eyre Highway: Australia's Longest Straight Road*. In: <https://www.amusingplanet.com/2014/11/the-long-and-lonely-eyre-highway-worlds.html> [cit. 10. 8. 2019]; BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 29, 204; DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Na kole třemi světadily*. 2. vyd. Opava 1994, s. 71; ZIKMUND, Miroslav: *Modrý Mauritius... a přece Austrálie!: Cestopisné poznámky s fotografiemi skalních maleb Aboridžinců*. Praha 1999, s. 38; POTUŽNÍK, Václav: *Nullarbor, země nikoho: Z australského a malajsijského deníku motoristy*. Praha 1978, s. 39, 62–63, 106.

³⁵⁷ DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Tahač dlouhý jako B-52*. In: DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Na kole třemi světadily*. 2. vyd. Opava 1994, s. 71–73.

³⁵⁸ DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Na kole třemi světadily*. 2. vyd. Opava 1994, s. 72.

³⁵⁹ Brinke uvádí 16 rychlostních stupňů. Viz BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 92.

Často se stává, že musí ujet třikrát za týden vzdálenost 1 600 km. Zikmund viděl tento „tahač“ převážet celý dům. Údajně můžete „dům na silnici“ potkat relativně často. Uvádí, že pokud je dům velký až příliš, rozřízne se napůl a stěhuje se nadvakrát.³⁶⁰

Mezi další skutečnosti, které cestovatele na australské automobilové dopravě zaujaly, se řadí klimatizace v automobilech a jízda vlevo či dopravní značení. Dle Brinkeho a Dostála každé auto jezdící po Austrálii, ať osobní nebo nákladní, má klimatizaci. A to dokonce i traktory. Potužník měl na počátku své výpravy problém s jízdou vlevo (trénoval proto v nerušných ulicích Adelaidu). Zpočátku měl problém i v orientaci na křižovatkách, stejně tak i Dostál: „V Austrálii se jezdí vlevo. Znamená to přehodit si v mozku všechno do obráceného gardu. Dělá mi to potíže, jako asi všem Evropanům, kteří sem přijíždějí strávit nějaký čas. Občas přejezu do protisměru na pravou stranu silnice.“³⁶¹ Brinke dále uvádí: „Dopravních značek je na silnici mnohem méně než u nás, jejich počet však plně vyhovuje místnímu provozu i podmínkám. Všechny zatáčky jsou vyznačeny žlutými značkami se šipkou ukazující směr a číselným údajem rychlosti v mílích...“³⁶² Zikmunda zaujalo, že si Australané mohou zaplatit znaky na poznávací značce automobilu.³⁶³ Stejně jako Brinke se také zmiňuje o žlutém dopravním značení.³⁶⁴

O železniční dopravě se ve svých cestopisech zmiňují Brinke, Potužník i Veselovský. Železniční síť se v Austrálii začala budovat v padesátých letech 19. století. Síť australských železnic je velmi řídká a zřídka využívána na dálkovou přepravu osob. Hlavní páteří australských železnic je trať Sydney-Perth spojující východní pobřeží se západním. Dále

³⁶⁰ BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 29, 78, 91–92, 187; ZIKMUND, Miroslav: *Modrý Mauritius... a přece Austrálie!: Cestopisné poznámky s fotografiemi skalních maleb Aboridžinců*. Praha 1999, s. 35–36; DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Na kole třemi světadíly*. 2. vyd. Opava 1994, s. 72–73.

³⁶¹ DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Na kole třemi světadíly*. 2. vyd. Opava 1994, s. 71.

³⁶² BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 29.

³⁶³ Australané vozí na vozech šestimístné poznávací značky. Na prvních třech musejí být písmena. Místo zbývajících si mohou vybrat, co se jim zlíbí, ale stojí to 150–200 dolarů. Na vlastní oči viděl auto s poznávací značkou COCKA 2, čili cockatoo (two = too). Značka v sobě skrývá dvojsmysl. Primárním významem je oblíbený australský papoušek kakadu, v Austrálii tento pojem ale také znamená čimana, který dává pozor a varuje ostatní řidiče před blížícími se policajty. Viz ZIKMUND, Miroslav: *Modrý Mauritius... a přece Austrálie!: Cestopisné poznámky s fotografiemi skalních maleb Aboridžinců*. Praha 1999, s. 34–35.

³⁶⁴ BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 25–26, 28–29; ZIKMUND, Miroslav: *Modrý Mauritius... a přece Austrálie!: Cestopisné poznámky s fotografiemi skalních maleb Aboridžinců*. Praha 1999, s. 34–35; POTUŽNÍK, Václav: *Nullarbor, země nikoho: Z australského a malajsijského deníku motoristy*. Praha 1978, s. 28; DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Na kole třemi světadíly*. 2. vyd. Opava 1994, s. 71; DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Šťastná planeta aneb jak jsem na kole objel svět. Díl 1.: Z Prahy na Nový Zéland*. 2. vyd. Opava 1998, s. 146.

ze Sydney vybíhají tratě na sever do Cairnsu a na jih do Melbourne. Australské železnice mají spoustu handicapů, například několik rozchodů kolejnic od 1 067 mm přes v České republice známý rozchod 1 435 mm až po rozchod, který má kolem dvou metrů a který se nachází v Západní Austrálii.³⁶⁵

Veselovský, Potužník i Brinke se v zásadě zmiňují v souvislosti s železnicemi o stejných tématech,³⁶⁶ tj. o malém významu železniční dopravy v Austrálii a o různém rozchodu železnic v jednotlivých australských státech. Veselovský uvádí: „Každá kolonie si budovala železnice na vlastní pěst a bez ohledu na svého souseda. Rivalita šla dokonce tak daleko, že si každá kolonie stanovila vlastní rozchod kolejí. Tím se stalo, že dnes má státní federální železnice 5 rozchodů kolejí, a dokonce i na území jednoho státu jsou až tři různé rozchody. Cestování po železnici je tedy nejen dosti žertovné, neboť se musí neustále přestupovat, ale i značně pomalé.“³⁶⁷ Jak Brinke, tak Veselovský se zmiňují o tom, že vzájemného „železničního sváru“ mezi státy prozřetelně využila letecká doprava, která se stala dominantním přepravním médiem na kontinentu. Brinke se dále např. zmiňuje o špatně udržovaném stavu železnic.³⁶⁸

Ačkoliv se o letecké dopravě v Austrálii zmiňuje „pouze“ Brinke, Potužník a Veselovský, věnují tomuto způsobu přepravy osob a nákladů v Austrálii ve svých cestopisech značný prostor a mnohdy i celé kapitoly.³⁶⁹ Letecká doprava je v cestopisech daleko více reflektována než doprava železniční.³⁷⁰ Můžeme také vyčíst, že letadlem letěli Brinke, Veselovský i Miroslav Zikmund. Nejvíce informací v souvislosti s leteckou dopravou

³⁶⁵ Brinke, Josef: *Austrálie a Oceánie*. 3. vyd. Praha 1983, s. 151; *ŽelPage: Australská železniční síť*. In: <http://www.zelpage.cz/> [cit. 11. 8. 2019].

³⁶⁶ Potužník však vlakem v Austrálii necestoval. Brinke a Veselovský využili vlak jako dopravní prostředek ze Sydney do Canberry. Viz BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 21; POTUŽNÍK, Václav: *Nullarbor, země nikoho: Z australského a malajsijského deníku motoristy*. Praha 1978, s. 18; VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986, s. 9.

³⁶⁷ VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986, s. 9.

³⁶⁸ BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 21; POTUŽNÍK, Václav: *Nullarbor, země nikoho: Z australského a malajsijského deníku motoristy*. Praha 1978, s. 18; VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986, s. 9.

³⁶⁹ POTUŽNÍK, Václav: *Aesculap s křídly*. In: POTUŽNÍK, Václav: *Nullarbor, země nikoho: Z australského a malajsijského deníku motoristy*. Praha 1978, s. 160–175.

³⁷⁰ V tomto případě je zachováno tematické řazení takové, jako ve většině odborných publikací věnujících se geografii dopravy. Tzn. nejdříve je popsána doprava pozemní (silniční, železniční aj.), dále doprava letecká, vodní, potrubní apod. Pokud bychom zkoumali výhradně četnost sledovaných jevů zabývajících se leteckou dopravou, museli bychom ji zařadit v práci před dopravu železniční.

zanechávají cestovatelé o tzv. „Royal Flying Doctor Service“, tedy o „Královské lékařské letecké službě“, hovorově o „létajících doktorech“.³⁷¹

Veselovský i Brinke čtenáře informují o významu letecké dopravy v Austrálii. Oba se zmiňují o tom, že Austrálie má druhou nejhustší leteckou síť na světě hned za USA. Letecká doprava zastává v Austrálii významnou úlohu převážně ze dvou důvodů – tím prvním je obrovská rozlehlost země a druhým důvodem je problém v nestejném rozchodu železnic (viz výše). V Austrálii dominují tři letecké společnosti: „AA“ (Ansett Ann), „TAA“ (Trans Australia Airlines) a Qantas. „Jsou rivalové na život a na smrt, Australanům to ovšem prospívá, neboť park se stále modernizuje, a koupí-li jedna společnost nejmodernější letoun, má ho druhá nejpozději za dvě hodiny také. Stejně soupeření je i v odletech a příletech... Nepodařilo se mi v tom objevit systém, ale obě společnosti mají letouny plně obsazené a prvotřídní servis.“³⁷² Veselovský cestoval aeroliniemi Qantas, jelikož mají ve znaku společnosti klokana. Brinke dále uvádí, že letecká přeprava má mnoho výhod: „Letecká doprava je nejen rychlá a pohodlná, ale i – bezpečná. V Austrálii jsou vzhledem k dobrým letovým podmínkám letecké nehody vzácností.“³⁷³

Kromě tzv. „létajících doktorů“ (viz níže) využívají Australané servisu tzv. „létajících taxíků“ a „létajících pošťáků“. Zmínky o těchto službách zanechali ve svých cestopisech taktéž Brinke a Veselovský. Tyto služby jsou využívány místními Australany zejména v odlehlých oblastech australského outbacku. „Zaletět do města na nákup nebo za zábavou dnes již není problém. Když farmář nemá vlastní letadlo, může si objednat letecký taxík. Obvykle toho také používá k obhlídce svých pozemků. Díky letadlu a radiu se ženy farmářů v řídké zalidněných oblastech přestaly cítit tak osamělé.“³⁷⁴ Veselovský velice rád využil možnosti se jedné „letecké poštovní donášky“ zúčastnit. „S pilotem ... jsem potom nalétal více než 10 000 km a spatřil tolik věcí, že jsem byl neustále spíše v jakémisi vytržení než ve skutečnosti. Pilota jsem nadto tak nadchl pro zoologii, že přistával i tam, kde neměl, a že mi při spatření klokanů nalétával zcela nízko nad zem, aby mně umožnil lepší pozorování.“³⁷⁵

³⁷¹ BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 24–25, 72–74; POTUŽNÍK, Václav: *Nullarbor, země nikoho: Z australského a malajsijského deníku motoristy*. Praha 1978, s. 48–49, 161–168; VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986, s. 9, 11–12.

³⁷² VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986, s. 9.

³⁷³ BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 24.

³⁷⁴ Tamtéž, s. 24–25.

³⁷⁵ VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986, s. 11.

O tzv. „létajících doktorech“ zanechávají nejvíce zmínek doktor Brinke a doktor Potužník.³⁷⁶ Doktor Brinke „létajícím lékařům“ dokonce dedikoval ve své odborné publikaci *Austrálie*³⁷⁷ celou kapitolu. Potužník se o této službě zmiňuje v souvislosti s návštěvou města Perth, kde narazil na „létajícího lékaře“, který ho o daném problému zpravuje. Brinke se o této službě zmiňuje v souvislosti s městem Alice Springs, jelikož právě zde sídlí hlavní základna „Royal Flying Doctor Service“. Brinke ani Potužník se žádné záchranné letecké akce neúčastnili. Uvádějí, že díky této službě mohou žít lidé na odloučených farmách beze strachu z neočekávané nemoci nebo úrazu. Odlehlé farmy vlastní vysílací stanice, kterými lze v případě potřeby „létajícího lékaře“ zavolat. Brinke i Potužník dále píše, že Royal Flying Doctor Service má svou základnu v každém australském státě s výjimkou Tasmánie³⁷⁸ a že tato služba zajišťuje lékařskou péči téměř pro všechny řídké zalidněné oblasti kontinentu. Brinke uvádí, že služba je bezplatná a dotovaná zčásti státem, zčásti soukromými sbírkami.³⁷⁹ Dále se zmiňuje taktéž o programu „School of the Air“ čili „Škola vzduchem“ starající se o vyučování dětí z odlehklých farem, které nemohou navštěvovat normální školu. Vyučuje se pomocí vysílací a přijímací stanice, jimiž je žák spojen se svým učitelem.³⁸⁰ Letecká služba kontroluje v současnosti (2019) území o rozloze asi 7,69 mil. km².³⁸¹

6.2 Ubytování a stravování

Jak jsem již uvedl ve druhé kapitole této práce, Severní teritorium bylo nejvíce navštěvovaným státem Australského svazu. Pokud nám cestovatelé ve svých cestopisech

³⁷⁶ U MUDr. Václava Potužníka je vzhledem k jeho profesi zájem o tuto „typicky“ australskou činnost zcela pochopitelný.

³⁷⁷ BRINKE, Josef: *Létající lékaři*. In: BRINKE, Josef: *Austrálie*. Praha 1973, s. 96–98.

³⁷⁸ Tasmánie byla přiřčena do této organizace až v 80. letech 20. století. Viz *Royal Flying Doctor Service*. In: <https://www.flyingdoctor.org.au/> [cit. 12. 8. 2019].

³⁷⁹ Je zajímavé, zaměřit se na vztah („létajících“) lékařů a domorodců. Aboriginci se lékařů většinou bojí a stydí se před nimi, uvádí Brinke. Pokud je lékař chce ošetřit, musí se za nimi vypravit do jejich osady. Viz BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 135.

³⁸⁰ BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 72–74; POTUŽNÍK, Václav: *Aesculap s křídly*. In: POTUŽNÍK, Václav: *Nullarbor, země nikoho: Z australského a malajsijského deníku motoristy*. Praha 1978, s. 160–175.

³⁸¹ Královská lékařská letecká služba (Royal Flying Doctor Service – dále jen RFDS) byla založena v roce 1920 Johnem Flynnem. V současnosti (2019) je jednou z největších a nejkompexnějších lékařských organizací na světě poskytující lidem neodkladnou zdravotní péči, ale také například telefonické poradenství. Je v pohotovostním režimu 24 hodin denně a pokrývá rozlohu činící 7,69 mil. km², což je 99,34 % z celkové rozlohy Austrálie (7 741 220 km² – sedmý největší stát světa). Brinke uvádí, že RFDS kontrolovala v roce 1969 1,5 mil. km², což bylo v tomto roce necelých 20 % rozlohy země (19,4 %). Za 50 let (1969–2019) došlo tedy kromě celkové modernizace celé společnosti také k rozšíření „leteckého lékařského pokrytí“, a to o celých 512 %. RFDS má současnosti pobočky ve všech australských státech včetně Tasmánie.

Viz *Royal Flying Doctor Service*. In: <https://www.flyingdoctor.org.au/> [cit. 12. 8. 2019]; *The World Factbook – Central Intelligence Agency – CIA*. In: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/fields/279rank.html> [cit. 12. 8. 2019]; BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 72–74.

zanechávají popisy australských domů a domácností, jedná se především o ty, jež se nacházejí v tomto australském státu. Je zajímavé, že ubytovací a stravovací podmínky v kempech, hotelích a tzv. „road houses“ hodnotili cestovatelé většinou kladně; naproti tomu českoslovenští cestovatelé cestující po Austrálii v první polovině 20. století (Baum, Daneš, Fikejzlová) se stravovacími a ubytovacími podmínkami australských domů a hotelů ve většině případů spokojeni nebyli.³⁸² Brinke popisuje vzhled severoaustralských domů: „Nové domy tu rostou jako houby po dešti. Staré domy, postavené v typickém tropickém slohu na kůlech, aby byly vzdušné, dnes již ustupují moderním, s klimatizací. Jsou účelné, jednoduché a svým střizlivým architektonickým řešením se dobře hodí do místního prostředí.“³⁸³ Brinke dále uvádí, že ačkoliv se v severní Austrálii (převážně v Darwinu) staví domy hodně rychle, tak bytová krize zde postihla desítky občanů, kteří nemají dům a musí bydlet v karavanech. Zmiňuje se i o interiéru australských domů, zejména popisuje vzhled „tradiční australské kuchyně“ a zdůrazňuje, že jednou z nejdůležitějších a nejnepostradatelnějších součástí všech australských domů na severu je lednice.³⁸⁴

Brinkeho taktéž zaujalo, že farmy Severního teritoria nejsou zamykány a dveře zůstávají otevřené. „Na australském outbacku se totiž domy většinou nezamykají. (...) Když vám bude někdo chtít něco vzít, nezastaví ho ani zamčené dveře a ještě vám způsobí škodu. Tady si však každý rozmyslí krást, protože nemá kam utéci. Na jih vede jen Stuartova silnice, která se dá snadno kontrolovat, a v buši by dlouho nevydržel. A potom – domorodí stopaři pracují rychle!“³⁸⁵ Potužníka upoutala obrovská rozlehlost farem, na které narazil v Jižní Austrálii. „Pastviny přiléhající k farmě mají pro Evropana obří rozměry. Na sto kilometrech narazíte často jen na jednu jedinou farmu.“³⁸⁶

Poměrně často se cestovatelé zmiňují o tzv. „air-condition“, tedy o klimatizaci. Uvádějí, že v tropické Austrálii se jedná o naprosto běžnou záležitost. „I v největších zapadákovech totiž mají absolutně všechny krámy, samoobsluhy, bary, bistra, pošty, obchody a pumpy

³⁸² Možné srovnání lze nalézt v bakalářské diplomové práci Bc. Jakuba Obhlídala. Viz OBHLÍDAL, Jakub: *Obraz Austrálie v cestopisech českých cestovatelů v období první Československé republiky*. Bakalářská diplomová práce, FF UP, Olomouc 2016, 64–65.

³⁸³ BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 26.

³⁸⁴ Tamtéž, s. 26, 105–106, 141.

³⁸⁵ Tamtéž, s. 137.

³⁸⁶ BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 137; POTUŽNÍK, Václav: *Nullarbor, země nikoho: Z australského a malajsijského deníku motoristy*. Praha 1978, s. 54.

air-condition. Žádný podnikatel ani státní úředník by si nemohl dovolit nemít pro své zákazníky tuto vymoženost. (...) Ulice jsou vylištěny a já se vracím do své ubytovny. I tady jsou místnosti a pokoje dokonale klimatizovány.“³⁸⁷ Cestovatelé uvádějí, že klimatizovány jsou i automobily.

Na základě informací z cestopisů bychom mohli lehce nabýt dojmu, že pivo je australský národní nápoj. Pili ho téměř všichni muži, s nimiž se v Severním teritoriu „naši“ cestovatelé setkali. A to nejen v hospodách, restauracích, ubytovnách, „road houses“ a kempech, ale zcela běžně popíjeli pivo také australští řidiči, a to přímo za jízdy. „Vracel jsem se se svými australskými přáteli z jakési malé oslavy, což se v Austrálii nikdy neobejde bez piva, do Darwinu. Nevím, jaké předpisy stran pití piva při řízení motorového vozidla v Austrálii platí, v Severním teritoriu však buď žádné nejsou, nebo na ně nikdo nedbá. Na pivo se jezdí často 60–80 km daleko, a tak řidič ještě při jízdě jedno pivo dopíjí a druhou otevřenou láhev opatrně svírá na sedadle mezi nohama.“³⁸⁸ Brinkeho udivily plechovky se „speciálním uzávěrem“, v nichž se pivo uchovávalo, a stejně jako Veselovský tvrdí, že nejvíce se ho vypije právě v Severním teritoriu.³⁸⁹

Problémy s alkoholem v Severním teritoriu však nemůžeme jednoduše generalizovat. Brinke se v buši několikrát setkal s osadami, které byly tzv. „dry camp“, doslova „suchý tábor“. Tak se v Austrálii označují farmy, dobytkařské stanice nebo osady, kde je požívání alkoholu zakázáno nebo velmi omezeno. Většina cestovatelů se k „nevázanému“ pití piva staví skepticky a sami dávají přednost v australském buši nealkoholickým nápojům. Sportovci Dostál a Potužník se za jízdy občerstvovali nejčastěji vodou (někdy s iontovým práškem) a v „road houses“, kempech a hotelích nejčastěji coca-colou.³⁹⁰

³⁸⁷ DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Na kole třemi světadily*. 2. vyd. Opava 1994, s. 79.

³⁸⁸ VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986, s. 86.

³⁸⁹ Brinke se o pivu rozepisuje podrobněji; uvádí, že se prodává buď v plechovkách, nebo lahvích, většinou velmi dobře vychlazené. Každá značka piva má svůj vlastní tvar láhve i originální balení. Velice se podívoval nad vzhledem a „strukturou“ plechovky. Uvádí, že je zhotovena z nerezavějícího, poměrně silného plechu a opatřena speciálním uzávěrem. Pivo je údajně k dostání jen v hotelích a obchodech, které jsou k tomu určeny, tzn. že mají k prodeji oprávnění (licenci). Viz BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografů s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 105, 114.

³⁹⁰ BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografů s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 105, 114, 146; POTUŽNÍK, Václav: *Nullarbor, země nikoho: Z australského a malajsijského deníku motoristy*. Praha 1978, s. 75; DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Na kole třemi světadily*. 2. vyd. Opava 1994, s. 79; VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986, s. 86.

Svoboda, Brinke i Potužník narazili několikrát při svém putování na Australany, kteří je, aniž by je blíže znali, pohostili, nakrmili nebo jim nabídli ubytování. Cestovatele to velice potěšilo. Jak jsem již výše uvedl, Svoboda cestoval po Austrálii výhradně autostopem. V tomto směru mu tato země přišla „dokonalá“. Na rozdíl od „primitivní“ Asie na cestě nenarazil na žádného „lajdáka“ nebo násilníka. Řidiči, kteří mu zastavili, byli hovorní, milí, příjemní a pohostinní.³⁹¹ Brinke tvrdí, že nejvíce jsou lidé milí a přátelští v tvrdých podmínkách australského outbacku. Uvádí, že hostitelé se ubytovaným návštěvníkům snaží vyjít maximálně vstříc; vařili jim typické australské speciality, např. pečenou rybu barramundu, tj. bahníka australského. Potužník byl velice mile překvapen obrovským výběrem a pestrostí pokrmů, které mu byly nabízeny na snídani.³⁹²

6.3 Australani a volný čas

Možností, jak mohou Australané trávit svůj volný čas, je zajisté mnoho. V cestopisech se zmiňují o rybaření, lovu krokodýlů, průběhu „typické“ australské neděle, pikniku, o životě tzv. australských stockmanů, surfingu, koňských dostizích apod. O většině způsobů trávení volného času píše pouze Brinke. Kromě něj nás pouze Potužník a Dostál informují o pikniku a životě australských stockmanů.

Tradiční australský „picnic“ si Brinke užil dvakrát. Jednou s domorodci v buši Severního teritoria a podruhé na tropickém ostrově severního Queenslandu. Čtvrtého srpna se každoročně slaví v Austrálii tzv. „Picnic Day“. Australané povětšinou vyrážejí se svými rodinami a příbuznými nejčastěji do městských parků či do přírody v zázemí měst. Brinke však vyrazil s Aboriginci na lov do buše, kde kromě tradičního australského „barbecue“ také navštívil celou řadu přírodních krás, např. vodopády na řece Waterhouse, viděl obrovské množství zvířat (např. krokodýla Johnstonova) a především měl možnost pozorovat domorodce, jak loví divokou zvěř (vodní buvoly, krokodýly, pštrosy, ryby a klokany) na vlastní oči.³⁹³

³⁹¹ Nejčastěji ho v autech krmili čajem a sušenkami. Viz SVOBODA, Jiří: *Autostopem kolem světa 2. část: Ázije, Austrálie a Oceánie*. 2. vyd. Praha 1991, s. 95–96.

³⁹² BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 163; POTUŽNÍK, Václav: *Nullarbor, země nikoho: Z australského a malajsijského deníku motoristy*. Praha 1978, s. 47, 77–79, 125–126; SVOBODA, Jiří: *Autostopem kolem světa 2. část: Ázije, Austrálie a Oceánie*. 2. vyd. Praha 1991, s. 95–96.

³⁹³ BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 125–126, 209.

Potužník se této „typické“ australské nedělní činnosti věnoval na Coogee Beach (soukromá pláž v Perthu). Pozoroval město, moře, Labutí řeku a v neposlední řadě australské rodiny trávící na pláži volný čas. Stejně jako doktor Brinke i doktor Potužník se zmiňuje o tom, že v Austrálii je obrovské množství míst, kde lze piknik uspořádat. Patříčné úřady dokonce v australské přírodě vyznačují místa nazývaná „Picnic Area“, a to často také v národních parcích a chráněných oblastech. S takovým místem se setkal Václav Potužník ve Warrenově národním parku na jihozápadě Západní Austrálie v oblasti obřích blahovičnickových lesů.³⁹⁴ „Překvapuje mne místo, kde tabule z přírodního materiálu vypálenými iniciálami oznamuje poutníkovi, že si tady může odpočinout: Picnic Area. Australané to tady budují docela dobře: krb na barbecue (řízek na rožni), stůl z kamene, židle z rozpůlených kmenů, sud na odpadky.“³⁹⁵

Doktor Brinke, ale také Vítězslav Dostál narazili v buši několikrát na tzv. „stockmany“ neboli honáky dobytka. Jedná se o tisíce Australanů žijící v řídce osídlených pustinách, kteří pracují většinou v obtížných podmínkách pod širým nebem. Práce honáků dobytka je i přes vymoženosti moderní civilizace stále ještě značně obtížná. Dostál je přirovnává ke kovbojům z amerického Divokého západu.³⁹⁶ Nejvíce se o jejich životě rozepisuje doktor Brinke,³⁹⁷ který v dobytkářských stanicích nejenom pobýval, ale účastnil se i odchytu a kastrace divokých býků. Uvádí: „Být stockmanem je těžké zaměstnání. Práce s dobytkem je tvrdá a často i nebezpečná. Stockmani tráví téměř celý rok pod širým nebem. Dobytek se většinou pase sám volně v buši a zdálo by se, že nevyžaduje žádnou péči. Čas od času je však nutné sehnat ho dohromady, označkovat a vytrídít. (...) Převládají mezi nimi domorodci uplatňující při tomto zaměstnání všechny své přirozené schopnosti. Dobře se osvědčují a mnoho dobytkářských stanic závisí na jejich práci. (...) Být stockmanem je snem mnoha domorodých chlapců, neboť stockman je mezi domorodci někdo a požívá

³⁹⁴ POTUŽNÍK, Václav: *Nullarbor, země nikoho: Z australského a malajsijského deníku motoristy*. Praha 1978, s. 128–129, 153–154.

³⁹⁵ Tamtéž, s. 153–154.

³⁹⁶ Stejně tak i doktor Brinke, ten však též uvádí, že australští stockmani jsou uraženi, když je takto někdo nazve. Viz BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 132.

³⁹⁷ Ve svém cestopise věnuje stockmanům rovnou dvě kapitoly. Viz BRINKE, Josef: *V dobytkářské stanici Roper Valley*. In: BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 129–136; BRINKE, Josef: *Ve stanici zasněného klokana*. In: BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 144–151.

značné úcty ostatních.“³⁹⁸ Brinke se zabývá ve svém cestopise celou řadou zajímavostí, které se týkají jejich života (jak „bílých“, tak i domorodých stockmanů); píše o lovu, značkování či kastraci býků, o jejich způsobu života,³⁹⁹ rodinách apod.⁴⁰⁰

6.4 Mentalita Australanů

Jířího Svobodu na Australanech zaujala především jejich milá a vlídná povaha. Podivuje se nad tím, jak jsou kultivovaní a civilizovaní. (Viz podkapitola 3.7, Perth). Každý, koho se ptal, mu ochotně poradil; lidé, se kterými cestoval, byli dle jeho slov milí a příjemní. Zikmund se vyjadřoval k australskému nacionalismu; dle něj si polovina Australanů přeje nezávislost na Velké Británii a vyhlášení republiky.⁴⁰¹ Je zajímavé sledovat politický vývoj britsko-australských vztahů týkající se potencionálního osamostatnění Austrálie a vyhlášení republiky.⁴⁰² Zikmund se tomuto tématu věnuje pouze okrajově. Tvrdí, že politická situace

³⁹⁸ BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 132.

³⁹⁹ Australští stockmani žijí většinou tuláckým způsobem života. Nezůstávají dlouhodobě na jedné farmě, ale kočují po australském outbacku, kde hledají sezónní práce. S jejich způsobem života je spjata tzv. „matylda“, tj. vlněná pokrývka, kterou stockmani nosí stočenou a zavěšenou na řemínku nebo na provázku přes rameno. Podle této „matyldy“ byla pojmenována snad nejznámější australská lidová píseň, která je často označována jako „neoficiální“ hymna Austrálie: „Waltzing Matylda“. Tato písnička má i několik českých verzí. Jednou z nich je píseň „Hádej Matyldo“ od Karla Hály z roku 1965. V této české předělávce se však nemluví o tančící dívce jménem Matylda, jak se mnozí lidé domnívají, ale o tulákovi a jeho stočené příkrývce – „matyldě“. Václav Potužník „Matyldou“ také někdy nazýval svůj motocykl. Spojitost s australskými reáliemi je zde více než patrná. Viz BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 134.

⁴⁰⁰ BRINKE, Josef: *Austrálie v obrazech*. Praha 1990; DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Šťastná planeta aneb jak jsem na kole objel svět. Díl 1.: Z Prahy na Nový Zéland*. 2. vyd. Opava 1998, s. 154; BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 105, 129–136, 144–151, 164–165, 181.

⁴⁰¹ Historie britsko-australských vztahů sahá hluboko do 18. století, nicméně k těm nejvýznamnějším milníkům došlo až ve století dvacátém. Koncem 19. stol. byl kontinent rozdělený na šest kolonií a začíná se uvažovat o sjednocení vnitřních předpisů a politik (poštovní služby, rozdílný rozchod železnic, celní překážky aj.). Po referendu o spojení kolonií královna Viktorie roku 1900 podepisuje ústavu a 1. 1. 1901 vzniká Australský svaz (Australské společenství) jako britské dominium (v té době pět mil. obyvatel). Roku 1931 byla vyhlášena faktická nezávislost na Velké Británii. (Westminsterským statutem se stávají dominia plně nezávislými státy, platnost od roku 1942). Ústava byla přijata r. 1986 a tím byly zrušeny poslední ústavní vazby na Spojené království. V současnosti má Austrálie, podobně jako Kanada, společně s Velkou Británií pouze osobu panovníka, který má však funkci převážně reprezentační. Austrálie je federativní konstituční monarchií s parlamentním systémem vlády. Panovníkem je britská královna Alžběta II. Panovnice je v Austrálii, stejně jako i v ostatních zemích Commonwealthu, zastupována generálním guvernérem, kterým je v současnosti zástupce Liberální strany Austrálie, Scott Morrison. Každý díleč australský stát má také svého vlastního guvernéra. Hlavou australské vlády je ministerský předseda („prime minister“). Viz ŠEBESTA, David – FŇUKAL, Miloš – TLÁSKAL, Milan: *Regionální geografie anglosaské Ameriky, Austrálie a Antarktidy*. Olomouc 2013, s. 86.

⁴⁰² Snahy o vytvoření republiky a osamostatnění Austrálie na Velké Británii začaly sílit teprve v 90. letech 20. století. Do této doby byla Austrálie Koruně silně oddána a jednoznačně britskou monarchií podporována. Jedním z hnacích motorů protibritského republikanismu je irský původ a katolické dědictví mnoha Australanů. Výrazné republikánské hnutí se v Austrálii zformovalo až během posledních dvaceti let. Za jejich největší úspěch a zároveň zklamání je považován výsledek referenda v roce 1999, ve kterém se řešilo, zda povolit změnu ústavy a vytvořit z Austrálie republiku. Touha po vytvoření republiky je v Austrálii silně spjata s vnímáním národní identity. Díky konzervativnímu premiérovi Robertu Menziesovi bylo poválečné

v Austrálii je stabilní, a ačkoliv si asi 50 % Australanů přeje osamostatnění na Velké Británii a vyhlášení republiky, tak svátky spojené s Velkou Británií (např. narozeniny královny Alžběty II.) jsou těmi nejoslavovanějšími událostmi roku.⁴⁰³

Zajímavé téma, na které se doktor Brinke několikrát ve svém cestopise odkazuje, je tzv. „amerikanizace“ australské společnosti. Tradičním zahraničním spojencem a obchodním partnerem Austrálie bylo až do druhé světové války Spojené království. Zlom nastal po útoku Japonska na Havajské ostrovy. „Vztahy s Washingtonem navždycky proměnil Pearl Harbor.“⁴⁰⁴ Po roce 1941 se hlavním zahraničním partnerem (politickým, obchodním i ekonomickým) staly USA a de facto jím zůstaly až do současnosti.⁴⁰⁵ „Amerikanizace“ australského života se dle Brinkeho projevuje ve všech odvětvích australské společnosti: v kultuře,⁴⁰⁶ ve stravování (Australané dávají přednost americkým minutkám) a zejména v hospodářském životě. „Australané jezdí v amerických automobilech, pijí coca colu, jedí americké konzervy. Australská vláda zrušila libru a zavedla dolar, australská armáda byla

období stále charakteristické silnými vazbami na Británii. V osmdesátých letech se už republikánský sentiment mezi Australany projevoval zřetelněji, k čemuž přispěly i trendy z předchozích let jako zvyšující se procento nebritských imigrantů, multikulturalismus a multilaterální zahraniční politika. V polovině osmdesátých let se ukázalo, že proces „poaustralšťování“ Koruny dosáhl poměrně velkých rozměrů. Od té doby byla královna oficiálně královnou australskou a její zástupce na federální úrovni mohl být pouze Australan jmenovaný na základě doporučení premiéra. Začal se čím dál tím více objevovat názor, že k vyjádření australské identity je třeba mít v čele státu Australana. S příchodem labouristy Paula Keatinga na post premiéra, původem irského katolíka a tvrdého zastánce republiky, se země ještě víc začala zajímat o republikánskou alternativu k monarchii a podle průzkumů v roce 1993 podpora této varianty stoupla na 52 %. V referendu v roce 1999 však 45 % obyvatel vyjádřilo podporu republice. Návrh tak neuspěl. Tento neúspěch byl pro republikánské hnutí ranou, avšak i nadále vyjadřovalo změně státního zřízení podporu okolo padesáti procent Australanů (51 % v roce 2005). Viz MACINTYRE, Stuart: *Znovuobjevení Austrálie, 1975–2008*. In: MACINTYRE, Stuart: *Dějiny Austrálie*. Praha 2013, s. 180–219; KROUTILOVÁ, Michaela: *Komparace britsko-australských a britsko-kanadských vztahů po roce 1930*. Bakalářská diplomová práce, FF Západočeské univerzity v Plzni, Plzeň 2012, s. 59–61.

⁴⁰³ SVOBODA, Jiří: *Autostopem kolem světa 2. část: Ázije, Austrálie a Oceánie*. 2. vyd. Praha 1991, s. 94–96; ZIKMUND, Miroslav: *Modrý Mauritius... a přece Austrálie!: Cestopisné poznámky s fotografiemi skalních maleb Aboridžinců*. Praha 1999, s. 36.

⁴⁰⁴ BLAINEY, Geoffrey: *Dějiny Austrálie*. Praha 1999, s. 164.

⁴⁰⁵ Ačkoliv Velká Británie ve druhé světové válce zvítězila, ztrácela ve světě politické i ekonomické postavení. Po bojích s nacistickým Německem byla vyčerpaná a koncem války zůstávala coby vojenská velmoc daleko za Spojenými státy a Sovětským svazem. Po tří a půl roku bojovali vojáci Austrálie a Spojených států bok po boku na mnoha pacifických ostrovech a v Austrálii např. sloužila řada amerických důstojníků včetně budoucího amerického prezidenta Lyndona B. Johnsona. Spojené státy vyšly z války jako pokrevní příbuzný Austrálie. Po válce Australané trávili často sobotní odpoledne v biografu, kde sledovali především americké filmy hollywoodské produkce. Kupovali si více amerických aut a pohvizdovali si více amerických melodií. Ačkoliv byl ministerský předseda Robert G. Menzies (1949–1966) royalista a obdivovatel všeho britského, právě za jeho působení došlo k dalšímu utužení svazků mezi Austrálií a Spojenými státy; Austrálie například podporovala USA ve válce ve Vietnamu či v Koreji. Silné upnutí Austrálie na USA mělo mj. motivy i geopolitické. Austrálie se obávala především komunistické Číny a její potencionální expanze na jih. Od konce 20. století dochází k mírnému odklonu ekonomické orientace Austrálie směrem k asijským trhům. USA však zůstávají jedním z nejdůležitějších politických partnerů Austrálie i nadále. Viz BLAINEY, Geoffrey: *Dějiny Austrálie*. Praha 1999, s. 163–164, 171, 180–182, 198, 200.

⁴⁰⁶ Roste obliba amerických filmů, komiksu a striptýzu (i když mezi jeho návštěvníky převažují cizí turisté a američtí vojáci jezdící sem z Vietnamu na dovolenou). Viz BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 18.

vyzbrojena americkými zbraněmi a urostlí Australané v uniformách se širokými klobouky na hlavách byli posláni bojovat do Vietnamu.“⁴⁰⁷ Cestovatelé často na svých putováních naráželi na americké turisty. Brinke se také zmiňuje, že Američané v Austrálii často a rádi investují. Tvrdí, že v australském buši skoupili značné množství farem a dobytkařských stanic.⁴⁰⁸

Situace, která mu doslova „vyrazila dech“, se týkala vysoké úrovně australského zdravotnictví. Doktor Brinke byl v Austrálii nucen navštívit zubaře. Přes velké obavy, které měl ze zubních ordinací v Československu, byl s místními poměry australských zubařů nad míru spokojen. Potěšil ho zejména přístup lékaře k pacientovi, moderní vybavení ordinace, velice krátké čekací doby a hlavně bezbolestnost celého zákroku. „Vešel jsem do moderně zařízené čekárny... Prostředí mě poněkud uklidnilo. Pohodlná křesla, tlumená hudba, obrázkové časopisy. Po chvíli čekání mne sestra, hezká blondýnka v odvážném mini plášti nezvyklé růžové barvy, pozvala dál do ordinace a vybidla, abych se posadil do křesla. Nebylo to však zubolékařské křeslo, jaké znám z našich ordinací, ale spíše pohodlné lehátko.“⁴⁰⁹ Lékař mu opravil 11 kazů v celkové anestezii a naučtoval si 100 dolarů, což je dle Brinkeho honorář sice vysoký, ale přímo úměrný ceně a kvalitě zákroku.⁴¹⁰

Václav Potužník, podobně jako Jiří Svoboda, vyzdvihuje milou, přátelskou a „bezstarostnou“ povahu Australanů. „Většina Australanů se nikdy nevysměje jakékoliv ztřeštěnosti, ty patří k jejich bezstarostné povaze.“⁴¹¹ Tvrdí, že „pravého“ Australana nic nepřekvapí a nepříjemné situace „bere s humorem“. Nejčastější fráze, kterou Potužník od Australanů slyšel, zněla: „Take it easy“. Tvrdí, že pokud nebudete na Australany s ničím spěchat, zařídí Vám vše, po čem toužíte. „Australané nám připadají poněkud lehkomyšlní, ale jak jinak by se v minulosti vyrovnali s tvrdým životem pionýrů! Tedy stále a stále: „Take it easy“, ber to na lehkou, nebo dokonce „pretty easy“, krásně lehkou, opět a opět slyším „We are living pretty easy“, žijeme krásně lehkou, „We are pretty free“, jsme krásně volní...“⁴¹² Také uvádí, že nejpřátelštější lidé jsou ze Západní Austrálie. Je to údajně tím, že v Západní Austrálii „trpí“ lidé komplexem osamocení, jelikož je od zbytku civilizované Austrálie dělí pusté území velké

⁴⁰⁷ BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 18.

⁴⁰⁸ Tamtéž, s. 163.

⁴⁰⁹ Tamtéž, s. 90.

⁴¹⁰ Tamtéž, s. 90.

⁴¹¹ POTUŽNÍK, Václav: *Nullarbor, země nikoho: Z australského a malajsijského deníku motoristy*. Praha 1978, s. 50.

⁴¹² Tamtéž, s. 126.

jako západní a střední Evropa.⁴¹³ Přátelskou mentalitu Australanů vyzdvihuje také Ing. Škopová. Ta mj. říká, že Australané nemají na zábavu téměř žádný čas. Údajně je pro Australany typické, že si „jednou za čas“ vezmou neplacenou dovolenou a cestují po Austrálii.⁴¹⁴

V podobném duchu jako ostatní cestovatelé nahlížel na australskou mentalitu i Vítězslav Dostál. Ačkoliv uvádí, že „všichni Australané tvoří milý a příjemný národ“, s těmi nejsrdečnějšími se setkal ve Sněžných horách ve státu Victorie; byli to potomci Němců a Američanů. Pozvali ho do místního „Německého klubu“, hostili ho a starali se o něj. Podobnou zkušenost měl i s Australany původem ze Spojených států amerických. Výbornou zkušenost měl Dostál také s australskou policií, která se mu jeho cykloputování po Austrálii snažila co nejvíce zpříjemnit. Veselovského doslova šokovaly některé vyhlášky australských úřadů týkající se lovu vybraných druhů australské zvěře. „Při vstupu do Severního teritoria jsem si například vyzvedl oficiální vládní formulář, který vypočítává, co zde lze střílet beztrestně, a co je dokonce pokládáno za zásluhu. (...) Byl jsem tím doslova ohromen.“⁴¹⁵ Na druhou stranu uvádí, že pokud se některá rostlina či živočich dostane na seznam ohrožených druhů, snaží se úřady i australská společnost pro jejich záchranu udělat maximum.⁴¹⁶

⁴¹³ POTUŽNÍK, Václav: *Nullarbor, země nikoho: Z australského a malajsijského deníku motoristy*. Praha 1978, s. 45, 50, 104–105, 121, 126.

⁴¹⁴ Řízený rozhovor s Ing. Petrou Škopovou (Praskačka), 8. 3. 2019.

⁴¹⁵ VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986, s. 305.

⁴¹⁶ DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Šťastná planeta aneb jak jsem na kole objel svět. Díl 1.: Z Prahy na Nový Zéland*. 2. vyd. Opava 1998, s. 148, 154–155; VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986, s. 305.

7. Českoslovenští krajané v Austrálii

Tato diplomová práce, jak jsem již uvedl v úvodu, se primárně nezaobírá problematikou československo-australského exilu. Nicméně pokud chceme čtenáři podat objektivní obraz toho, jak Čechoslováci cestující po Austrálii ve druhé polovině 20. století tento stát vnímali, musíme téma „českoslovenští krajané v Austrálii“ do diplomové práce zahrnout. Na druhou stranu, pokud se zaměříme na četnost výskytu pojmů pojících se s reflexí československých krajanů v Austrálii a budeme četnost těchto pojmů komparovat s četností (počtem) pojmů z ostatních kapitol, tak poměrně rychle zjistíme, že odkazů na československé krajany v jednotlivých cestopisech není tolik jako odkazů na přírodní poměry, australská města, živočichy a rostliny, domorodce, a ani zdaleka ne tolik jako na pojmy pojící se s australskou společností.

Odkazy na československé krajany můžeme najít ve ⅓ všech zkoumaných cestopisů, tedy v šesti. Žádné zmínky nám o dané problematice nezanechává Ivan Mackerle, Jiří Kolbaba a kupodivu ani Václav Potužník. Naopak absolutně nejvíce zmínek o československých krajanech v Austrálii nacházíme v cestopise Vítězslava Dostála, *Šťastná planeta aneb jak jsem na kole objel svět. Díl 1*. Můžeme zde najít 11 poznámek narážejících na 13 konkrétních československých krajanů a celou řadu dalších zmínek o pojmech s touto problematikou souvisejících (např. československé exulantské spolky v Austrálii). Vítězslav Dostál v letech 1995–1996 na svém cykloputování mnohdy československé krajany přímo vyhledával a nacházel u nich útočiště; často na doporučení jeho přítele, Miroslava Zikmunda. Nejednou se o československých krajanech v Austrálii rozepisuje i Josef Brinke.

Celá kapitola je strukturována do dvou podkapitol na základě geografického hlediska (viz úvod). Cestovatelé nám v cestopisech zanechávají celkem 27 různě obsáhlých zmínek⁴¹⁷ o 25 konkrétních československých krajanech. Na 12 z nich narazili v Severním teritoriu, na dalších 13 v ostatních australských státech; konkrétněji Nový Jižní Wales – 5 krajanů, Queensland – 4 krajani, Jižní Austrálie – 2 krajani, Victorie – 1 krajan, Tasmánie – 1 krajan. Dalším zajímavým faktem, kterého si je možné všimnout, je ten, že nám cestovatelé, až na výjimky,⁴¹⁸ ve svých cestopisech neuvádějí důvody toho, proč tito krajané

⁴¹⁷ Někdy obsahující pouze pár slov, např. že krajané Novému Jižnímu Walesu říkají „Nové Valašsko“, až po celé kapitoly, např.: DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Setkání s Milošem*. In: DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Na kole třemi světadily*. 2. vyd. Opava 1994, s. 77–78.

⁴¹⁸ Miroslav Zikmund se v cestopise rozepisuje o důvodech emigrace Jiřího Chaloupky a Vítězslav Dostál poměrně podrobně líčí životní osudy Milana Vyhnálka, tedy i jeho útěk z Hnátnice do SRN a odtud do Austrálie.

z (komunistického)⁴¹⁹ Československa odešli. Tento fakt by se dal pochopit u cestopisů, které vyšly před rokem 1989 – ...a znali jen kámen od Josefa Brinkeho a *Výlet do třetihor* od Zdeňka Veselovského.

Pokud se budeme zmiňovat o československých krajanech v Austrálii, je nutné se alespoň povrchově seznámit s problematikou československo-australských vztahů, a to alespoň ve 2. polovině 20. století. Vhodnou literaturu zaobírající se tímto tématem čtenáři představuji v úvodu diplomové práce na str. 12 (pozn. pod čarou č. 38). Obzvláště bych vyzdvihнул publikaci Millera, Burešové a Trapla *Český exil v Austrálii (1948–1989)*,⁴²⁰ článek Jiřího Martínka *Češi a pátý světadíl*⁴²¹ a článek Jany Burešové *Československo-australské vztahy ve druhé polovině 20. století*.⁴²²

Po druhé světové válce a zejména po nástupu komunistického režimu česko-australské vztahy poněkud ochladly. Jednak z důvodů politických (Austrálie byla pevnou součástí demokratického světa, blízkým spojencem USA, její vojáci se účastnili i korejské a vietnamské války) a jednak i z důvodů hospodářských, neboť země zejména v 50. letech aplikovala politiku vysokých ochranných cel, mnohdy pro náš export v prakticky likvidační výši. Svobodná Austrálie samozřejmě po roce 1948 umožnila azyl mnoha našim krajanům, z nichž někteří se tu i úspěšně zapojili do veřejného života. Z krajanů zmiňovaných v cestopisech je to bezesporu mj. Milan Vyhnálek nebo Jiří Chaloupka. Další vlna českých přistěhovalců přišla i po roce 1968. Australský cenzus z roku 1981 zaznamenal cca 12 000 australských občanů narozených na českém nebo slovenském území. Podle statistik se v letech 1945–1986 do země přistěhovalo celkem 23 076 občanů Československa.⁴²³ Dodnes v Austrálii působí několik krajaných spolků, jako je Československý klub

⁴¹⁹ Někteří z nich emigrovali do Austrálie už před únorem 1948.

⁴²⁰ MILLER, Jaroslav – BUREŠOVÁ, Jana – TRAPL, Miloš: *Český exil v Austrálii (1948–1989)*. Praha 2016.

⁴²¹ MARTÍNEK, Jiří: *Češi a pátý světadíl (aneb Příspěvek k historii česko-australských vztahů)*. In: HRADECKÝ, Tomáš – HORÁK, Pavel a kol. (Edd.): *České, slovenské a československé dějiny 20. století VII*. Ústí nad Orlicí 2012.

⁴²² BUREŠOVÁ, Jana: *Československo-australské vztahy ve druhé polovině 20. století*. *Historica Olomucensia* 48, 2015.

⁴²³ První velká exilová vlna z Československa odešla do Austrálie po uchvácení moci komunisty v únoru 1948. V letech 1949–1950 připadlo do přechodného pobytu v utečeneckých táborech v Německu, Rakousku a Itálii zhruba 11 000 Čechů a Slováků. Druhá velká vlna následovala po násilném ukončení liberalizačního procesu v Československu po srpnu 1968. Tehdy odešlo z Československa do Austrálie asi 6 000 československých státních příslušníků. V menším množství odcházeli Čechoslováci do Austrálie po celá sedmdesátá a osmdesátá léta. Důvody odchodu ale byly již více ekonomické. Viz BUREŠOVÁ, Jana: *Československo-australské vztahy ve druhé polovině 20. století*. *Historica Olomucensia* 48, 2015, s. 212.

v Brisbane, o němž se mj. zmiňuje Vítězslav Dostál ve svém cestopise, nebo Asociace Čechů v Austrálii.⁴²⁴

Oteplení vzájemných vztahů nastalo až od přelomu 50. a 60. let, zejména díky kulturní výměně, mj. ve spojitosti s návštěvou Smetanova kvarteta (1959), později i dalších souborů, od 70. let pak i na úrovni vzájemné výměny v oblasti filmu. Plná normalizace vzájemných vztahů nastala až po roce 1989, od kdy je Austrálie oblíbeným cílem u (movitějších) českých turistů, ale i studentů. Dobré jméno získala naše republika i díky působení překladatelky a pozdější prezidentské kandidátky Jaroslavy Moserové-Davidové (1930–2006) v roli československé velvyslankyně v Canbere.⁴²⁵

Ačkoliv sport nebyl často reflektovaným tématem v cestopisech, na rozdíl od cestopisů československých cestovatelů cestujících po Austrálii v první polovině 20. století, vzájemné vztahy Československa a Austrálie v oblasti sportu byly ve druhé polovině 20. století na velmi dobré úrovni. Již od počátku byl obdivován australský fotbal. Roku 1927 podnikli turné do Austrálie fotbalisté vršovických Bohemians, kteří od té doby mají ve znaku až do dnešních dnů klokana, kterého si z Austrálie přivezli. Několikrát se v Austrálii objevili i čs. tenisté, mj. v roce 1973 v rámci Davisova poháru, a samozřejmě na grandslamovém Australian Open a dalších turnajích. Čeští sportovci se účastnili i obou v Austrálii pořádaných olympijských her (Melbourne 1956, Sydney 2000) a dnes se tu, i když nepříliš často, setkáte i s českými fotbalovými hráči a trenéry. Z hlediska australského sportu je ovšem česká role zajímavá především v zimních odvětvích, která jsou jinak v Austrálii spíše popelkou; čeští sportovci stáli u vzniku lyžařského střediska Thredbo (1957) ve Sněžných horách⁴²⁶ a také při rozvoji australského ledního hokeje.⁴²⁷

⁴²⁴ MARTÍNEK, Jiří: *Češi a pátý světadíl (aneb Příspěvek k historii česko-australských vztahů)*. In: HRADECKÝ, Tomáš – HORÁK, Pavel a kol. (Edd.): *České, slovenské a československé dějiny 20. století VII*. Ústí nad Orlicí 2012, s. 232.

⁴²⁵ Tamtéž, s. 233.

⁴²⁶ Čechoslováci jsou se Sněžnými horami v Austrálii spojeni také v rámci projektu „Sněžné hory“. V roce 1949 byl v Austrálii přijat zákon o výstavbě gigantického hydroelektrokomplexu. Soustavou několika přehrad a tunelů měla být svedena voda tří velkých řek do suchého vnitrozemí a elektrárny, vybudované na energii těchto vod, měly zásobovat elektřinou značnou část dvou australských států. Dílo se zdařilo – řeky neodtékají planě do moře, ale zúrodňují vnitrozemí a živí průmysl. Tento gigantický projekt vyžadoval tisíce až desetitisíce lidí. Poskytla je silná emigrace z Evropy. Mnozí z nich přišli z Československa. V rámci dvouletých pracovních kontraktů pro přistěhovalce pracovali právě zde v dělnických povoláních a na pomocných pracích. Kromě toho se dost našich lidí osvědčilo jako geometři, řidiči nákladních aut a buldozerů nebo jako tuneláři. Po dovršení díla a uvedení do provozu byla účast těchto lidí oficiálně zdůrazněna i vztyčením (vyvěšením) vlajek jednotlivých států, z nichž přišli. Do dnešního dne vlaje československá vlajka v této vlajkoslávě, a sice přímo v centru Sněžných hor. Viz SULKOVÁ, Marie: *Češi v Austrálii*. In: *Dobré dílo českých rukou. Sborník první části*

Vztahy Československa a Austrálie se poměrně dynamicky proměňovaly ve 2. polovině 20. století také na politické a hospodářské úrovni. Bilaterální vztahy mezi Československem a Austrálií byly navázány již 20. srpna 1920, na dlouhou dobu však pouze na konzulární úrovni. Na úroveň velvyslanectví byly vzájemné vztahy povýšeny 18. června 1972. Českoslovenští velvyslanci ovšem zpočátku sídlili v indonéské Jakartě. První československý velvyslanec se sídlem v Canbeře byl akreditován 13. září 1988.⁴²⁸

7.1 Krajané ze Severního teritoria

Čtyři z pěti výše uvedených cestovatelů (Brinke, Zikmund, Dostál a Veselovský), kteří v cestopisech zanechávají zmínky o čs. krajanech, se setkali s Čechoaustralany v Severním teritoriu. Jen Jiří Svoboda nám zanechává zmínku pouze o Čechoaustralanech žijících v Melbourne (viz níže).⁴²⁹ Nejvíce se s krajany v Severním teritoriu setkával Josef Brinke. Ten uvádí, že v roce 1958, tj. v roce, kdy byl v Austrálii poprvé, zde žilo 12 000 našich krajanů.

Doktor Brinke a celá vědecká výprava se s československými krajany nejvíce setkávali v Darwinu; Brinke uvádí, že jich zde žije „asi stovka“. Poměrně často využívali jejich pohostinnosti; krajané jim také nabízeli pomoc se získáním patřičných dokumentů pro výzkum domorodců. Po většinu času, kterou ve městě strávili, jim dělal společnost pan Kostka, se kterým Brinke často cestoval po zdejším okolí.⁴³⁰ Pan Kostka Brinkeho seznámil s celou řadou dalších Čechoaustralánů v Darwinu žijících, např. s p. Zýkou a p. Novotným, zvaným Mydlinka. Společně se vydali lovit krokodýly na Elizabeth river.⁴³¹ Ke konci svého pobytu v Darwinu, před odjezdem do Arnhemské země, bydlela čs. výprava u pana Havla. „Poslední večer před odjezdem. Poseděli jsme s několika krajany, kteří se o nás v Darwinu opravdu mateřsky starají. Přišel pan Kostka, Havel, Zýka, Štěpán, Lorman a Chaloupka. Večer rychle uběhl při vyprávění a zpěvu národních písní a než jsme se nadáli, byla půlnoc.

poznatků shromážděných na půdě kontinentů o působení našich vědců, odborníků a humanistů v zemích Afriky, Asie a Latinské Ameriky ve 20. století, ale i dříve, určený k inspiraci a poučení nám všem. Praha 2001, s. 17.

⁴²⁷ MARTÍNEK, Jiří: *Češi a pátý světadíl (aneb Příspěvek k historii česko-australských vztahů)*. In: HRADECKÝ, Tomáš – HORÁK, Pavel a kol. (Edd.): *České, slovenské a československé dějiny 20. století VII*. Ústí nad Orlicí 2012, s. 232.

⁴²⁸ Blíže k československo-australským vztahům v: BUREŠOVÁ, Jana: *Československo-australské vztahy ve druhé polovině 20. století*. *Historica Olomucensia* 48, 2015, s. 209–235.

⁴²⁹ Jiří Svoboda Severní teritorium, jak již bylo výše uvedeno, vůbec nenavštívil.

⁴³⁰ Například k vodopádům Robin Falls. Viz BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 28.

⁴³¹ Více informací v: BRINKE, Josef: *S lovcem krokodýlů na Elizabeth river*. In: BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 31–37.

Škoda, cítili jsme se všichni těch několik hodin jako doma a ani jsme nevnímali, že nad námi na obloze září Jižní kříž.“⁴³² Žádné bližší informace o výše zmíněných krajanech Brinke v cestopise nezanechal.⁴³³

Je poměrně zajímavé, že o Jiřím Chaloupkovi (viz výše) zanechávají (mnohdy rozsáhlé) informace i další cestovatelé. Vědec a znalec prehistorie Jiří (George) Chaloupka (1932–2011) je v Austrálii nepochybně nejznámější a zdaleka nejvlivnější osobností exilu v oblasti výtvarného umění. Od padesátých let se Chaloupka zabýval evidencí, interpretací a dokumentací aboriginských skalních maleb, z nichž řadu sám objevil, a to především na území Severního teritoria, zvláště pak v Arnhemské zemi. Díky jeho výzkumům byly mimo jiné posunuty směrem do minulosti odhady stáří aboriginské kultury v Austrálii. V roce 1973 bylo Jiřímu Chaloupkovi nabídnuto místo kurátora v The Northern Territory Museum v Darwinu, kde jako mezinárodně uznávaný vědec působil přes dvě desetiletí. Zasloužil se především o konzervaci a dokumentaci skalních maleb kmene Wardaman v Arnhemské zemi. O významu výzkumů George Chaloupky pro Austrálii svědčí i skutečnost, že mu byl v roce 2011 vypraven v Darwinu státní pohřeb.⁴³⁴

Kromě Brinkeho se o Jiřím Chaloupkovi zmiňuje i Zdeněk Veselovský a především Miroslav Zikmund. Veselovský se s Chaloupkou vydal na zoologický průzkum málo přístupných oblastí v centru Arnhemské země, během něhož spatřil celou řadu klokanů.⁴³⁵ Jiří Chaloupka dělal průvodce bušem Severního teritoria také Miroslavu Zikmundovi. Ten se o tomto významném čechoaustralském vědci zmiňuje podrobněji. Např. i o jeho „úťeku“ do Austrálie: „Jako šestnáctiletý se krátce po „vítězném únoru“ pokusil přeběhnout hranice. Lapli ho u Aše, jako nezletilého vrátili domů. Zkusil to za pár měsíců znova, doma nic neřekl, v Sušici koupil poslední turistickou mapu, podle ní se dostal do Železné Rudy, hranice tam nebyla ještě tak ostrá. Sedmnácté narozeniny oslavil už v Mnichově, na svobodě.“⁴³⁶ Zikmund také na několika stranách svého cestopisu líčí jeho vědecké úspěchy týkající se mj. datování aboriginských skalních maleb, dále Chaloupka seznamuje Zikmunda se svými domorodými

⁴³² BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 88–89.

⁴³³ Tamtéž, s. 24–25, 27–28, 30, 32, 87–89.

⁴³⁴ MILLER, Jaroslav – BUREŠOVÁ, Jana – TRAPL, Miloš: *Český exil v Austrálii (1948–1989)*. Praha 2016, s. 208–209.

⁴³⁵ Např. malé skalní klokaný krátkouché, klokaný drápkaté či černé klokaný vrané. Viz VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986, s. 87.

⁴³⁶ ZIKMUND, Miroslav: *Modrý Mauritius... a přeče Austrálie!: Cestopisné poznámky s fotografiemi skalních maleb Aboridžinců*. Praha 1999, s. 60.

přáteli, učí ho přežít v buši a v neposlední řadě také stopovat a lovit zvěř. (Viz výše, podkapitola 5.2).⁴³⁷

S celou řadou Čechoaustralánů se v Severním teritoriu setkal na obou svých cestách Vítězslav Dostál. Stejně jako doktor Brinke i Vítězslav Dostál se s většinou krajanů střetl v Darwinu, kde dokonce pobýval u přátel Miroslava Zikmunda. Na své druhé cestě po Austrálii se Dostál rozhodl strávit konec roku 1995 u darwinských krajanů. „Darwinští krajané mě přemlouvají, ba přímo lákají, abych v jejich společnosti strávil Vánoce. Je to velmi příjemné, a tak na severu zůstávám přes celé svátky. Protože však nečinnost nenávidím, jezdím trénovat a hodně plavat.“⁴³⁸ Při průzkumu města Darwin navštívil Dostál místní vězení, které se v průběhu let stalo muzeem. Zjišťuje, že posledními dvěma odsouzcenci v tomto vězení byli Češi. „Popravy byly vykonány 7. srpna 1952 v osm hodin ráno. Krutý trest ti výtečníci dostali za vraždu taxikáře.“⁴³⁹ Jednalo se o Jana Novotného a Jaroslava Kočího. Poprava byla vykonána oběšením. Australské noviny neopomněly zdůraznit, že se jedná o nové československé přistěhovalce. Údajně „nezapomenutelné“ zážitky si Dostál odnesl také z návštěvy krajana „Ládi z Prahy“, který žije v Blackmore nedaleko Darwinu. Ten ho odrazoval od „zrádných“ billabongů,⁴⁴⁰ jelikož mu v nich krokodýl sežral psa.⁴⁴¹

Největší radost měl však Vítězslav Dostál ze setkání s cyklistou Milošem Krejčím. „Slavný cyklistický reprezentant, účastník mnichovské olympiády v roce 1972. Ve své době špičkový borec, jakých bylo málo. Po skončení kariéry se rozhodl pro život v Sydney. A právě teď šlape svou sedmiměsíční trasu ze Sydney do Londýna. Jsem šťastný, že ho poznávám.“⁴⁴² Dostál na Miloše Krejčího narazil v roce 1992 v oblasti Tennant Creeku. Povíдали si několik dní v kuse – o Austrálii, o domově, o cyklistice, o sportu, o politice, ale samozřejmě

⁴³⁷ VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetího hor.* 2. vyd. Praha 1986, s. 86–88; ZIKMUND, Miroslav: *Modrý Mauritius... a přece Austrálie!: Cestopisné poznámky s fotografiemi skalních maleb Aboridžinců.* Praha 1999, s. 40, 59–62.

⁴³⁸ DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Šťastná planeta aneb jak jsem na kole objel světa. Díl 1.: Z Prahy na Nový Zéland.* 2. vyd. Opava 1998, s. 142.

⁴³⁹ Tamtéž, s. 142–143.

⁴⁴⁰ Billabong je mrtvé rameno řeky vytvářející menší jezírko. Billabongy se obvykle vytvářejí na tocích řek majících spoustu zákrutů a meandrů. V důsledku periodického australského klimatu jsou billabongy po většinu roku suché, nicméně v období dešťů či po náhlých přivalových srážkách dochází k naplnění billabongů vodou. Velice často bývají v období dešťů využívány celou řadou zvířat, např. vodními buvoly nebo krokodýly. Viz *Macquairdictionary.com: billabong*. In: <https://www.macquairdictionary.com.au/> [cit. 14. 8. 2019].

⁴⁴¹ DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Na kole třemi světadily.* 2. vyd. Opava 1994, s. 69; DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Šťastná planeta aneb jak jsem na kole objel svět. Díl 1.: Z Prahy na Nový Zéland.* 2. vyd. Opava 1998, s. 142–143; MILLER, Jaroslav – BUREŠOVÁ, Jana – TRAPL, Miloš: *Český exil v Austrálii (1948–1989).* Praha 2016, s. 45.

⁴⁴² DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Na kole třemi světadily.* 2. vyd. Opava 1994, s. 78.

i o holkách. Na své druhé australské cestě, v roce 1996, Dostál již Miloše úmyslně navštívil u něj doma v Sydney, kde byl nějakou dobu ubytován. Velmi často se na tohoto významného Čechoaustralana na svém putování odkazuje.⁴⁴³

7.2 Krajané z dalších australských států

Na velké množství československých krajanů narazili „naši“ cestovatelé v Novém Jižním Walesu, a to převážně v Sydney. Ačkoliv se s ní nikdy nesetkal, zmiňuje se Zikmund o v Austrálii relativně známé Čechoaustralance Janě Wendtové. „Nejoblíbenější moderátorka australské televize... Jako mladá holka přijela s otcem do exilu, závratně rychle se vypracovala, dnes je to jednička. A pořád krásná elegantní žena.“⁴⁴⁴ Jana Wendt je známá australská televizní moderátorka, reportérka, spisovatelka a též nositelka nejhonosnějšího ocenění „Gold Logie Award“, jež se udílí nejpopulárnějším osobnostem australského zpravodajství. Je zajímavé, že Eva Střížovská, autorka publikace *Mezi našimi v Klokánii*,⁴⁴⁵ tvrdí, že Eva se v Austrálii již narodila. Píše: „Její rodiče odešli do Austrálie v roce 1948 po komunistickém puči a tam se jim narodila Jana. Vychovali ji v českém duchu. Jana vystudovala univerzitu v Melbourne, věnovala se žurnalistice, až se dopracovala z hlasatelky na jedinečnou reportérku.“⁴⁴⁶

Osobně potkává Zikmund v Sydney Milenu Šetelíkovou, snachu akademického malíře Jaroslava Šetelíka. Jeho otec, Dimitrij Šetelík (1908–1991), byl taktéž malíř. Musel z politických důvodů v roce 1950 opustit Československo. Emigroval právě do Sydney, kde pracoval jako restaurátor v Národní galerii.⁴⁴⁷ Dostál v Sydney navštívil koncert českého folkového písničkáře Wabiho Daňka a poznal spoustu českých krajanů. „Jeden z nich, Lád'a, mě pozval na palubu své jachty Capricorn Dancer. (...) Dále moc vděčím za trpělivost a čas strávený se mnou Radku Valentovi, bývalému cyklistovi Dukly Brno, který mi vydatně pomohl s generálkou velamosky. Radek má cyklistický servis s prodejnou, a tak není divu,

⁴⁴³ DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Na kole třemi světadily*. 2. vyd. Opava 1994, s. 77–78; DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Šťastná planeta aneb jak jsem na kole objel svět. Díl 1.: Z Prahy na Nový Zéland*. 2. vyd. Opava 1998, s. 150–151.

⁴⁴⁴ ZIKMUND, Miroslav: *Modrý Mauritius... a přece Austrálie!: Cestopisné poznámky s fotografiemi skalních maleb Aboridžinců*. Praha 1999, s. 37.

⁴⁴⁵ STRÍŽOVSKÁ, Eva: *Mezi našimi v Klokánii*. Praha 2013.

⁴⁴⁶ Tamtéž, s. 166.

⁴⁴⁷ ZIKMUND, Miroslav: *Modrý Mauritius... a přece Austrálie!: Cestopisné poznámky s fotografiemi skalních maleb Aboridžinců*. Praha 1999, s. 37–38; *The Australia media: Hall of fame: Jana Wendt*. In: <https://halloffame.melbournepressclub.com/article/jana-wendt> [cit. 14. 8. 2019]; MILLER, Jaroslav – BUREŠOVÁ, Jana – TRAPL, Miloš: *Český exil v Austrálii (1948–1989)*. Praha 2016, s. 211.

že se záběry z bohatě zásobených skladů objevily i ve filmu dalších mých kamarádů, Jirky Vrožiny⁴⁴⁸ a Pavla Dřenzly, žijících v Sydney od začátku osmdesátých let.“⁴⁴⁹

Ve městě Rockhampton navštívil Dostál Květoslava Pavlova, zvaného Omar. Jde o člověka, který jako první Čech v historii jel slavný závod Tour de France. „V roce 1987, dvanáct měsíců poté, co se rozhodl odejít z republiky, šlapal Omar nejslavnější cyklistický závod světa v barvách anglické stáje AMC Halfords. Minulý režim samozřejmě jeho prvenství neuznal, ale pro naše cyklisty už navždy zůstane prvním Čechem, který kdy závodil s cyklistickými profesionály mezi Pyrenejemi a Alpami. Kromě všech výše uvedených krajanů se Dostál setkal taktéž s jistým panem Františkem, jenž žije na úpatí Modrých hor. Pan František seznámil Dostála s místním okolím a také se s ním proletěl v letadle, jelikož byl vášnivým pilotem.“⁴⁵⁰

V Queenslandu se s československými krajaný setkal pouze Brinke a Dostál, a to konkrétně ve městech Mount Isa, Gin Gin, Hervey Bay⁴⁵¹ a Brisbane. „Říká se, že Čecha najdeš všude, a to platí plně i o Austrálii. S našimi krajaný jsme se zde setkali velmi často – dokonce v takových odlehlých místech, kde bychom to nečekali. Proto nás ani nepřekvapilo, že jsme je našli také v Mt. Isa.“⁴⁵² Mt. Isa je hutnické město známé především těžbou olova, zinku a zejména mědi. Brinke a celá čs. výprava zde byli hosty krajana Kozáka, který jim město ukázal a seznámil je s jeho historií. Většina krajanů pracovala ve zdejších těžařských společnostech. V Gin Ginu narazil Dostál na Pala, jenž původně pochází z Bratislavy. Uvádí, že nedaleko města má farmu, na které žije už přes 15 let. Byl to jediný Slovák, na kterého Dostál v Austrálii narazil.⁴⁵³

⁴⁴⁸ Připomeňme, že Jirí Vrožina (1938–1993) byl, stejně jako Brinke a Veselovský, členem československé expedice do Austrálie v roce 1969, ve které zastával funkci kameramana, fotografa a potápěče, (viz str. 16). Natočil celou řadu převážně dokumentárních filmů a seriálů. Jeden z nich, *Australská setkání (setkání s českými emigranty)* z roku 1993, se týkal Zikmundovy cesty do Austrálie v roce 1994, z níž pochází i mnou zkoumaný cestopis. Seriál má čtyři díly, z nichž každý trvá 30 minut. Dle Milana Švihálka bylo natočeno materiálu mnohem více, ale česká televize neměla o vysílání dalších dílů zájem. Viz <https://www.csfd.cz/film/275482-australska-setkani-setkani-s-ceskymi-emigranty/komentare/> [cit. 14. 8. 2019].

⁴⁴⁹ DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Šťastná planeta aneb jak jsem na kole objel světa. Díl 1.: Z Prahy na Nový Zéland*. 2. vyd. Opava 1998, s. 150–151.

⁴⁵⁰ Tamtéž, s. 148, 152.

⁴⁵¹ Dostál město označuje jako Harvey Bay.

⁴⁵² BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 195.

⁴⁵³ BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 195–196; DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Šťastná planeta aneb jak jsem na kole objel svět. Díl 1.: Z Prahy na Nový Zéland*. 2. vyd. Opava 1998, s. 146.

Ve městě Hervey Bay poznal Dostál krajana Marcela, lékaře, který žije v Austrálii s celou svou rodinou, a v Brisbane pana Radu, krajana, který zde žije od 50. let. „Po dlouhé roky, měsíc za měsícem, dává dohromady „Krajanské listy“, informační zpravodaj pro zdejší Čechy a Slováky. Bere mě na návštěvu do Českého klubu, což je pro mě po dlouhých měsících příležitost dát si k jídlu opravdovou vepřovou s knedlíkem a zelím. K tomu, jak jinak, plzeňské pivo.“⁴⁵⁴

Je velice zajímavé, že ačkoliv byla Jižní Austrálie poměrně často navštěvovaným státem Australského svazu, na krajany zde narazili pouze Brinke a Dostál, a to vždy ve městě Coober Pedy. Toto město leží na severu Jižní Austrálie přímo na trase Stuart Highway. Je označováno za „hlavní město opálů“ kvůli velkému množství vzácných opálů, které jsou zde těženy. Město je také známé díky podzemním domům vybudovaným většinou v bývalých dolech z důvodu ukrytí se před celodenním žářem.⁴⁵⁵ Brinke uvádí: „Hledání opálů má mnohé shodné rysy se zlatokopectvím. (...) Pracuje tu i několik Čechů a Slováků; ti naši expedici srdečně uvítali. Celkem zde žije jen několik desítek lidí.“⁴⁵⁶ Dostál městečkem projížděl v roce 1992 a uchvátilo ho natolik, že mu věnoval ve svém cestopise celou kapitolu.⁴⁵⁷ Potkal zde tři české a slovenské krajany – Pavla, Jindru a Jirku. „Zrovna dostavují nový dům (prý z jediného důvodu – aby nemuseli v tom starém uklízet).“⁴⁵⁸ V místním muzeu se Dostál dozvídá, že mezi prvními prospektory a horníky ve městě byli i naši krajané, z nichž jedním byl i dodnes vážený a s úctou vzpomínaný prospektor z Kysúc, Vladimír Tichý.⁴⁵⁹

Na krajany ve státě Victoria narazil pouze Jiří Svoboda. V Melbourne se setkal s českým párem, který před půl rokem (tedy v roce 1978) emigroval z Československa do Austrálie přes

⁴⁵⁴ DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Šťastná planeta aneb jak jsem na kole objel svět. Díl 1.: Z Prahy na Nový Zéland*. 2. vyd. Opava 1998, s. 148.

⁴⁵⁵ District Council of Coober Pedy. In: <http://www.cooberpedy.sa.gov.au/page.aspx> [cit. 15. 8. 2019].

⁴⁵⁶ BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 70.

⁴⁵⁷ DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Na kole třemi světadily*. 2. vyd. Opava 1994, s. 88–90.

⁴⁵⁸ Tamtéž, s. 89.

⁴⁵⁹ Vladimír Tichý je stále žijící akademický malíř, který se po své emigraci v šedesátých letech usadil v Sydney. Absolvent Vysoké školy umělecko-průmyslové se již před opuštěním republiky specializoval na keramiku a dekorativní plastiku a jeho díla získala například zlatou medaili na světové výstavě v Bruselu v roce 1958 a stříbrné ocenění na mezinárodní výstavě keramiky v Praze o čtyři roky později. Po nelehkých začátcích v Austrálii prorazil Tichý především v žánru rozměrných uměleckých reliéfů a plastik pro veřejné budovy a jeho *Studio Tichy* se na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let stalo největším podobně zaměřeným podnikem v Austrálii. K Tichého nejznámějším dílům patří například velkolepý abstraktní reliéf zhotovený pro obchodní centrum v Sydney. Tichý ovšem získával zakázky rovněž v Brisbane, Hobartu či v indonéské Jakartě. Viz MILLER, Jaroslav – BUREŠOVÁ, Jana – TRAPL, Miloš: *Český exil v Austrálii (1948–1989)*. Praha 2016, s. 210.

Jugoslávii. Dali Svobodovi informace o zdejším českém klubu a doporučili mu „vynikající“ české pivo.⁴⁶⁰

Na ostrovním státě Tasmánii, který je svou rozlohou nejmenším státem federace, se v období první Československé republiky na rozdíl např. od Nového Jižního Walesu žádná početná kolonie emigrantů z Československa nenacházela. Podle údajů australských celostátních cenzů pobývalo v tomto ostrovním státě v éře první Československé republiky pouze několik jednotlivců. Komunita Čechoslováků se na Tasmánii rozrostla za druhé světové války jen nepatrně, výraznější nárůst nastal až po komunistickém převratu v roce 1948 a po srpnu 1968.⁴⁶¹

Ačkoliv se o „sýrařském králi“ Milanu Vyhnálkovi zmiňuje pouze Vítězslav Dostál, (setkal se s ním), zaslouží si tento výjimečný Čechoaustralán, jenž žil a pobýval na Tasmánii, jistě také několik řádků. Jak zmiňuji v úvodu diplomové práce, jeho životními úspěchy, společně s osudy Jindřicha Nermutě, se zabývá primárně životopisná publikace: *Kde je tráva zelenější...*⁴⁶² V primárních pramenech narazíme na osudy Milana Vyhnálka nejen v cestopise Vítězslava Dostála *Šťastná planeta aneb jak jsem na kole objel svět. Díl 1*,⁴⁶³ ale také z vyprávění Ing. Škopové, jež byla jeho neteří.⁴⁶⁴

Vyhnálkův osud je velmi zajímavý. Ve svém cestopise ho Dostál poměrně podrobně líčí. Narodil se v malé severočeské obci Hnátnice. Jeho otec býval přirozeným vůdcem kraje; byl starostou, šéfem spořitelny apod. Na statku svého otce zastával jako mladý kluk velké množství práce. Už jako malého chlapce ho však přitahovalo sýrařství, což jeho otec neviděl rád. Po únorovém převratu se rozhodl z Československa odejít. V srpnu 1949 překročil hranice Československa a v červnu 1950 se dostal do Austrálie. Usadil se na Tasmánii, kde zpočátku pracoval jako dřevorubec, dělník na stavbách silnic a přehrad, fotograf, krejčí, prodavač aut apod. V roce 1955 postavil v městečku Burnie továrnu na sýry. Nazval ji Lactos a hned v prvním roce v ní vyprodukoval 50 tun sýru. Továrna Lactos se stala tasmánskou

⁴⁶⁰ SVOBODA, Jiří: *Autostopem kolem světa 2. část: Ázie, Austrálie a Oceánie*. 2. vyd. Praha 1991, s. 97.

⁴⁶¹ KREISINGER, Pavel: *Češi a Slováci v Austrálii v 1. polovině 20. století a jejich účast ve světových válkách*. Praha 2018, s. 104–105.

⁴⁶² NERMUTĚ, Jindřich – VYHNÁLEK, Milan: *Kde je tráva zelenější...* 2. vyd. Praha 1992.

⁴⁶³ DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Šťastná planeta aneb jak jsem na kole objel svět. Díl 1.: Z Prahy na Nový Zéland*. 2. vyd. Opava 1998, s. 158–160.

⁴⁶⁴ Řízeny rozhovor s Ing. Petrou Škopovou (Praskačka), 8. 3. 2019.

legendou. V roce 1965 bylo z Lactosu vyexpedováno 500 tun sýru za jeden milion dolarů do šesti zemí. Vyhnálek také cestoval po světě a přednášel na předních světových univerzitách a sympoziích. Tasmánie se jeho zásluhou stala sýrařskou světovou velmocí!⁴⁶⁵

Ačkoliv továrna několikrát vyhořela, postavil na začátku 80. let mléčnou farmu Lacrum. Na této mléčné farmě pracovala po svém příjezdu do Tasmánie i Ing. Škopová. Dle Škopové založil Vyhnálek na Tasmánii ještě třetí firmu jmenující se Mella.⁴⁶⁶ Vyhnálek také několik let působil jako poradce australského ministra pro obchod. Tato práce mu umožnila nahlédnout do ekonomických a politických problémů celé řady světových zemí včetně Československa. Stal se vlivným mužem, který se mohl chlubit úspěchy přímo oslnivými. Anglická královna udělila hnátnickému rodákovi Řád britského impéria.⁴⁶⁷

⁴⁶⁵ DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Šťastná planeta aneb jak jsem na kole objel svět. Díl 1.: Z Prahy na Nový Zéland*. 2. vyd. Opava 1998, s. 158–160; Blíže např. v: NERMUŤ, Jindřich – VYHNÁLEK, Milan: *Kde je tráva zelenější...* 2. vyd. Praha 1992, s. 9–122.

⁴⁶⁶ Řízeny rozhovor s Ing. Petrou Škopovou (Praskačka), 8. 3. 2019.

⁴⁶⁷ K osudům Milana Vyhnálka blíže např. v: NERMUŤ, Jindřich – VYHNÁLEK, Milan: *Kde je tráva zelenější...* 2. vyd. Praha 1992, s. 9–122.

Závěr

V diplomové práci jsem na základě v úvodu popsané metody zkoumal devět cestopisů osmi českých cestovatelů, kteří cestovali po Austrálii v druhé polovině 20. století. Jednalo se o následující cestovatele: ⁴⁶⁸ Josef Brinke (1969), ⁴⁶⁹ Zdeněk Veselovský (1969), ⁴⁷⁰ Václav Potužník (jaro 1974), Jiří Svoboda (1978), Vítězslav Dostál (1992, 1995 / 1996), ⁴⁷¹ Miroslav Zikmund (7. červen až 24. červenec 1994), Jiří Kolbaba (90. léta 20. století) a ⁴⁷² Ivan Mackerle (22. květen až 29. červen 2000). Informace, které jsem na základě podrobné analýzy cestopisů zjistil, jsem kriticky hodnotil a navzájem komparoval nejen mezi cestopisy samými, ale také s celou řadou titulů sekundární literatury a internetovými zdroji, které jsou uvedeny v závěrečném seznamu literatury.

V práci jsem často postupoval tak, (např. v kapitolách č. 4 a 5) že jsem čtenáře nejdříve seznámil s danou problematikou z celé řady titulů odborné literatury. Poté jsem uvedl, jak na tuto problematiku nahlíželi konkrétní cestovatelé a následně jsem tyto informace navzájem komparoval a kriticky hodnotil. Vzhledem k profesi a odborným znalostem doktora Brinkeho a profesora Veselovského jsem za věrohodné „vědecké“ zdroje nepovažoval jen publikace sekundární literatury, ale také informace z jejich cestopisů. ⁴⁷³ Zajímavým zjištěním bylo, že informace, které uváděl doktor Brinke ve svém cestopise (např. o domorodcích či o konkrétních fyzicko-geografických fenoménech), byly mnohdy doslova totožné, jako v jeho geografických „vysokoškolských“ monografiích; např. v publikaci *Austrálie a Oceánie*. ⁴⁷⁴ Můžeme tedy usuzovat, že informace o Austrálii, které Brinke zprostředkovává nejenom studentům ve svých odborných vysokoškolských (geografických) publikacích, nabyly především osobní zkušeností z cesty po Austrálii v roce 1969.

V první kapitole práce jsem se zabýval životními osudy cestovatelů samotných a také cíli, se kterými se do Austrálie vypravili; těch byla celá řada. Primárním cílem Brinkeho cesty do Austrálie byl výzkum kmene Rembaranků v Arnhemské zemi. Cílem Zdeňka

⁴⁶⁸ Cestovatelé jsou řazeni chronologicky podle doby, kdy Austrálii navštívili; časový údaj je zaznačen v závorce.

⁴⁶⁹ Josef Brinke uskutečnil svoji první cestu do Austrálie již v roce 1958; poznámky z této cesty však v cestopisu nezanechal. Viz Úvod (str. 7).

⁴⁷⁰ Zdeněk Veselovský svou první cestu do Austrálie uskutečnil již v roce 1964. Poznámky z této cesty zanechal v části první kapitoly svého cestopisu. Viz Úvod (str. 7).

⁴⁷¹ Jak již bylo několikrát zmíněno, Vítězslav Dostál navštívil Austrálii dvakrát a z obou cest zanechal cestopisy, které jsem zkoumal.

⁴⁷² Konkrétnější údaj není známý.

⁴⁷³ Samotný Veselovský hodnotí svůj cestopis spíše jako „zoologickou publikaci“.

⁴⁷⁴ BRINKE, Josef: *Austrálie a Oceánie*. 3. vyd. Praha 1983.

Veselovského byl především výzkum australské fauny, (jak sám uvádí, kniha byla zasvěcena především vačnatcům a ptakořitným). Cíle cesty Václava Potužníka a Vítězslava Dostála byly podobné. Oba chtěli projet nehostinnými krajinami Austrálie.⁴⁷⁵ (Potužník na motocyklu, Dostál na kole) a poznat hranice svých fyzických i psychických možností. Jiří Svoboda nejel do Austrálie za žádným konkrétním cílem. Chtěl ji především projet autostopem ze západu na východ. Smyslem jeho cesty nejen do Austrálie nebyl žádný konkrétní cíl, ale samotná cesta. Jak už vypovídá samotný název cestopisu Miroslava Zikmunda,⁴⁷⁶ jeho primárním cílem bylo seznámení se se skalními malbami Aboriginců v Severním teritoriu a také poznání co největší části, pro něj doposud skrytého, světadílu. Cíle Jiřího Kolbavy byly primárně poznávací a Ivan Mackerle v Austrálii pátral po „záhadných“ a tajemných tvorech.

Zbývající kapitoly se zabývají reflexí následujících témat: přírodní podmínky Austrálie, australská města, fauna a flóra, Aboriginci, australská společnost a českoslovenští krajané v Austrálii. Právě zde, na závěr celé práce, bych chtěl vyzdvihnout alespoň některé zajímavé skutečnosti, které jsem zjistil. Jedná se o stručné shrnutí toho, co v rámci jednotlivých témat cestovatele na Austrálii zaujalo nejvíce, zdali je upoutala stejná témata, či jestli byly jejich názory a postřehy na konkrétní skutečnosti zcela rozdílné. V této části práce jsem také využil bakalářskou diplomovou práci Bc. Jakuba Obhlídala⁴⁷⁷ zabývající se českými cestovateli cestujícími po Austrálii v období první Československé republiky. Bylo by jistě zajímavé navzájem komparovat informace, které se v obou pracích nacházejí a vyvodit z toho patřičné závěry. Já jsem se o to, alespoň okrajově, pokusil právě zde.

Poměrně zajímavé bylo zjištění, že Canberra – hlavní město Austrálie – byla navštívena pouze jednou doktorem Brinkem. Informace o tomto městě navíc zanechává pouze ve dvou odstavcích. V první polovině 20. století bylo toto město navštěvováno českými cestovateli nepoměrně více.⁴⁷⁸ Naproti tomu cestovateli nejvíce vyhledávanou lokalitou v Austrálii bylo Severní teritorium. Většina cestopisů Josefa Brinkeho, Miroslava Zikmunda, Zdeňka Veselovského i Vítězslava Dostála se odehrává právě v tomto nejsušším státě Australského

⁴⁷⁵ Potužník především pouštní, liduprázdnou a vyprahlou krajinu Nullarbor ležící na jihu Austrálie a Vítězslav Dostál především pouště Severního teritoria.

⁴⁷⁶ ZIKMUND, Miroslav: *Modrý Mauritius... a přece Austrálie!: Cestopisné poznámky s fotografiemi skalních maleb Aboridžinců*. Praha 1999, s. 37.

⁴⁷⁷ OBHLÍDAL, Jakub: *Obraz Austrálie v cestopisech českých cestovatelů v období první Československé republiky*. Bakalářská diplomová práce, FF UP, Olomouc 2016.

⁴⁷⁸ Pro vzájemné srovnání doporučuji bakalářskou diplomovou práci Jakuba Obhlídala. Viz OBHLÍDAL, Jakub: *Obraz Austrálie v cestopisech českých cestovatelů v období první Československé republiky*. Bakalářská diplomová práce, FF UP, Olomouc 2016.

svazu. Z českých cestovatelů, kteří navštívili Austrálii v první polovině 20. století a napsali o tom cestopis, navštívil Severní teritorium pouze Josef Ladislav Erben.⁴⁷⁹ Zajímavým faktem je též skutečnost, že v tomto australském státu byla nejvíce navštěvována na severu ležící Aligátoří řeka. Světoznámý monument Ayers Rock byl v rámci návštěvnosti až na druhém místě. V Západní Austrálii poté cestovatelé často reflektovali poměrně neznámý Krysí ostrov a v Jižní Austrálii, zdaleka ne největší, Spencerův záliv. Victoria byla především tranzitní zemí, nikoliv primárním cílem cestovatelů.

Na první pohled mohou být zářející informace, které zanechal Zdeněk Veselovský o městě Alice Springs. Ačkoliv byl Veselovský v tomto městě ve stejném roce jako Josef Brinke, popisy města se u obou cestovatelů rozcházejí. Veselovský tvrdí poměrně šokující skutečnost, a to že „...zde je přes sto dní v roce teplota ve stínu kolem 40 °C.“⁴⁸⁰ Tuto informaci si můžeme ověřit na hlavních stránkách australského meteorologického úřadu: *Australian Government: Bureau of Meteorology*.⁴⁸¹

Graf níže ukazuje, v kolika dnech konkrétních měsíců přesáhla teplota ve stínu v Alice Springs hodnotu 35 °C. (Jelikož mluví Zdeněk Veselovský o teplotách pohybujících se kolem 40 °C, bude tento graf nejrelevantnější). Ačkoliv se nemůžeme podívat přímo na teploty z roku 1969, tak přesto z výše uvedeného grafu můžeme vyčíst, že v průměru mezi lety 1961–1990 přesáhla teplota 35 °C v Alice Springs 88,5 dnů v roce. Tudíž tvrzení Zdeňka Veselovského, že „...zde je přes sto dní v roce teplota ve stínu kolem 40 °C.“⁴⁸² může být založeno na pravdě, jelikož relativní odchylka je poměrně malá. Pokud bychom se však podívali i na obdobný graf z téhož časového rozmezí zachycující počet dnů, kdy v Alice Springs přesáhla teplota 40 °C, zjistíme, že tato a vyšší hodnota byla ve městě naměřena v průměru pouze 16 dní v roce. V tomto případě se zdá tvrzení Zdeňka Veselovského pravděpodobné pouze velmi málo.⁴⁸³

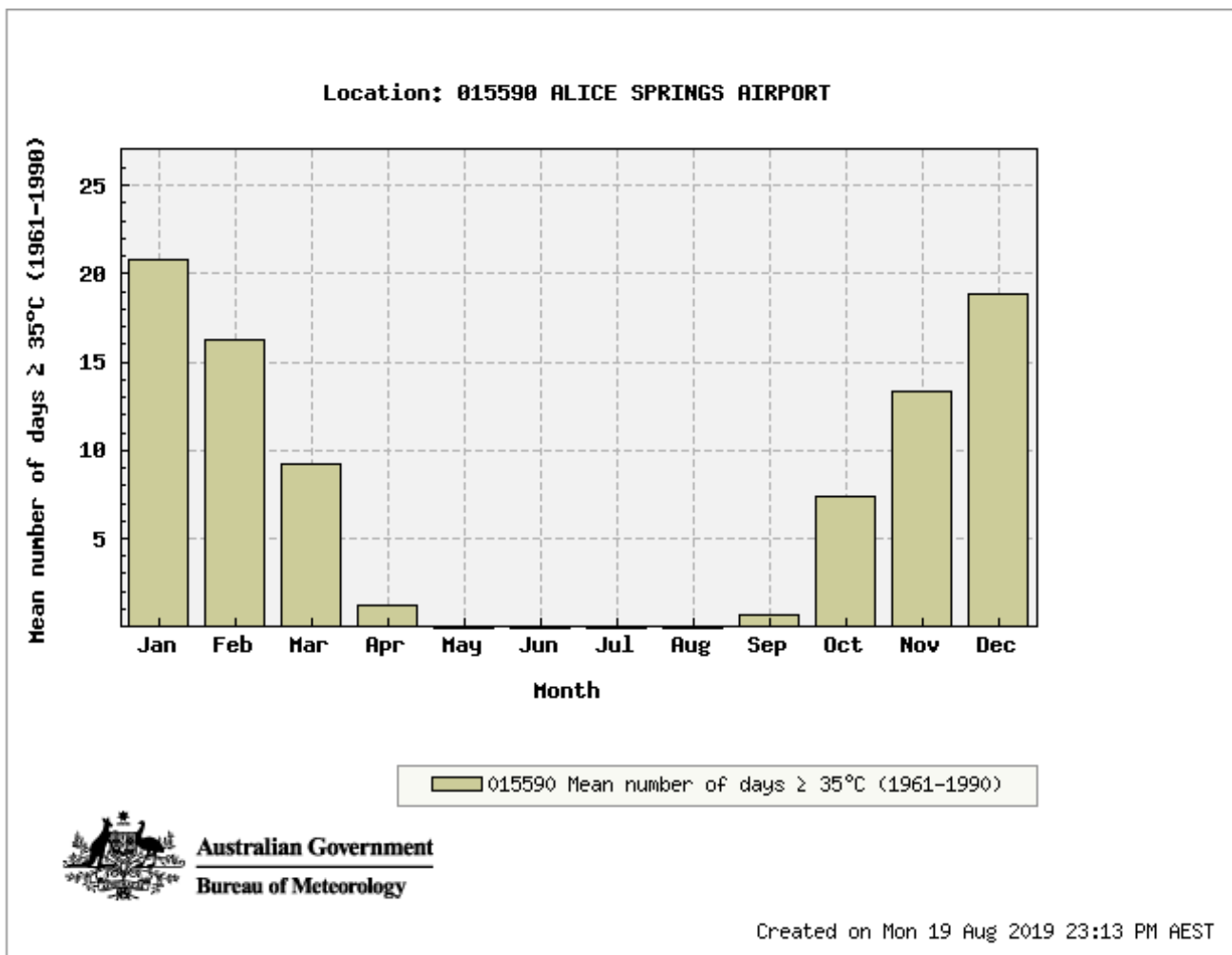
⁴⁷⁹ OBHLÍDAL, Jakub: *Obraz Austrálie v cestopisech českých cestovatelů v období první Československé republiky*. Bakalářská diplomová práce, FF UP, Olomouc 2016, s. 26.

⁴⁸⁰ VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986, s. 11.

⁴⁸¹ *Australian Government: Bureau of Meteorology: Climate statistics for Australian locations: Alice Springs*. In: http://www.bom.gov.au/jsp/ncc/cdio/cvg/av?p_stn_num=015590&p_prim_element_index=0&p_comp_element_index=0&redraw=null&p_display_type=full_statistics_table&normals_years=1961-1990&tablesizebutt=normal [cit. 19. 8. 2019].

⁴⁸² VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986, s. 11.

⁴⁸³ *Australian Government: Bureau of Meteorology: Climate statistics for Australian locations: Alice Springs*. In: http://www.bom.gov.au/jsp/ncc/cdio/cvg/av?p_stn_num=015590&p_prim_element_index=0&p_comp_element_index=0&redraw=null&p_display_type=full_statistics_table&normals_years=1961-1990&tablesizebutt=normal [cit. 19. 8. 2019].

Graf č. 1 Počet dnů v roce přesahující teplotu 35°C ve městě Alice Springs v letech 1961–1990. ⁴⁸⁴

Mezi zajímavá zjištění týkající se australské fauny patří skutečnost, že v cestopisech nebyli, až na výjimky, reflektováni typičtí zástupci ptakořitných, tj. ptakopysk podivný a ježura australská, tedy zvířata pro Austrálii typická. Zmiňuje se o nich pouze Zdeněk Veselovský. Ani o ovčích nenacházíme v cestopisech téměř žádné informace, přestože je Austrálie zemí, kde se nachází nejvíce těchto (hospodářských) zvířat na světě. Na rozdíl od cestopisů českých cestovatelů, kteří navštívili Austrálii v 1. polovině 20. století, věnuje většina mnou zkoumaných cestovatelů značnou pozornost hadům, zejména těm jedovatým. ⁴⁸⁵

Domorodými Australci se primárně zabýval Josef Brinke. Jedním z hlavních cílů jeho výpravy do Austrálie v roce 1969 bylo zjistit, jestli australští domorodci opravdu „znají jen

⁴⁸⁴ Australian Government: Bureau of Meteorology: *Climate statistics for Australian locations: Alice Springs*. In: http://www.bom.gov.au/jsp/ncc/cdio/cvg/av?p_stn_num=015590&p_prim_element_index=0&p_comp_element_index=0&redraw=null&p_display_type=full_statistics_table&normals_years=1961-1990&tablesizebutt=normal [cit. 19. 8. 2019].

⁴⁸⁵ OBHLÍDAL, Jakub: *Obraz Austrálie v cestopisech českých cestovatelů v období první Československé republiky*. Bakalářská diplomová práce, FF UP, Olomouc 2016, s. 45–53.

kámen“. Jeho zjištění jsou v přímém protikladu s názvem jeho cestopisu. V závěru své knihy uvádí: „Přijeli jsme do Austrálie v hodině dvanácté. Civilizační proces mezi domorodci probíhá neobyčejně rychle, původní kultura rychle zaniká. (...) Je to konec doby kamenné. Blíží se den, kdy z buše odejde poslední Austrálec... Bude to přirozené pokračování cesty, kterou domorodci nastoupili před sto lety, když vykročili z doby kamenné do dvacátého století. Cesty, ze které už není návratu zpět.“⁴⁸⁶ Poměrně často se cestovatelé rozepisovali o negativním vlivu Australanů na domorodce. Na základě cestopisů, ale také odborné literatury zabývající se „pravěkými“ austrálskými populacemi můžeme oprávněně usoudit, že alkoholismus, gamblerství a celková „morální“ degradace Aboriginců byly ve 20. století jedním z hlavních problémů, se kterými se australská vláda musela vypořádat.

Z kapitoly č. 6 zabývající se australskou společností bych rád vyzdvihl tzv. „létající lékaře“ a „létající pošťáky“. Velmi podobnou reflexi těchto „povolání“ můžeme najít v cestopisech Bauma, Fikejzlové, Daneše, Erbeny a Kische. Můžeme tedy soudit, že se jedná o „profesi“, která je pro Čechy zajímavá, neotřelá a dokáže je zaujmout v jakémkoliv období spadajícím do 20. století. Na druhou stranu, téměř žádní cestovatelé, na rozdíl od výše uvedených, se nezabývají sportem v Austrálii; a to přesto, že Australané jsou národem, který sport miluje. Vzájemné vztahy Československa a Austrálie, jak uvádím v kapitole č. 7, byly v oblasti sportu ve druhé polovině 20. století na velmi dobré úrovni. Výjimku tvoří nedlouhé Brinkeho poznámky o koňských dostizích a surfinhu. Ten však zmiňuje pouze kvůli jeho souvislosti se žraloky.

V poslední kapitole diplomové práce se zabývám obrazem Čechoaustralanů v cestopisech. Zejména bych chtěl ještě jednou upozornit na reflexi městečka Coober Pedy. Tohle sídlo v Jižní Austrálii, troufám si říci pro Čechy zcela neznámé, bylo ve druhé polovině 20. století obýváno celou řadou československých krajanů, které navštívil jak Brinke, tak Dostál. Ačkoliv byl Brinke v Coober Pedy v roce 1969 a Dostál v roce 1992, počet krajanů ve městě, dle jejich cestopisů, byl vždy vysoký. Můžeme tedy předpokládat, že ve městě žije početná československá komunita do dnešních dnů. Dalším zajímavým zjištěním byla skutečnost, že celá řada cestovatelů se v Austrálii setkala se stejnými Čechoaustralany, a to zejména v Severním teritoriu. Dostál se zmiňuje, že v roce 1992 byl v Darwinu ubytovaný u československo-australských přátel Miroslava Zikmunda. Zcela nejvíce reflektovaným

⁴⁸⁶ BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha 1971, s. 215.

Čechoaustralánem v cestopisech, se kterým se setkal Brinke, Veselovský i Zikmund a zmiňují se o něm i odborné publikace zabývající se československo-australským exilem, je Jiří (George) Chaloupka.

Seznam pramenů a literatury

PRAMENY

BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského musea do Austrálie*. Praha: Vydavatelství a nakladatelství Novinář, 1971, 224 s.

DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Na kole třemi světadily*. 2. vyd. Opava: GRAFIS s. r. o., 1994, 98 s.

DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Šťastná planeta aneb jak jsem na kole objel svět. Díl 1.: Z Prahy na Nový Zéland*. 2. vyd. Opava: GRAFIS s. r. o., 1998, 181 s.

KOLBABA, Jiří: *Šest kontinentů: Příběhy z cest*. Brno: Nakladatelství Jota, s. r. o., 2003, 176 s. ISBN 80-7217-232-8

MACKERLE, Ivan: *Cesty za příšerami a dobrodružstvím*. Praha: MOTTO, 2005, 235 s. ISBN 80-7246-286-5

POTUŽNÍK, Václav: *Nullarbor, země nikoho: Z australského a malajsijského deníku motoristy*. Praha: Olympia, 1978, 259 s.

SVOBODA, Jiří: *Autostopem kolem světa 2. část: Ázije, Austrálie a Oceánie*. 2. vyd. Praha: VOKNO, 1991, 197 s. ISBN 80-85239-01-9

VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha: Mladá fronta, 1986, 320 s.

ZIKMUND, Miroslav: *Modrý Mauritius... a přece Austrálie!: Cestopisné poznámky s fotografiemi skalních maleb Aboridžinců*. Praha: Nakladatelství PRIMUS, 1999, 69 s. ISBN 80-86207-00-5

ROZHOVORY

Řízeny rozhovor s Ing. Petrou Škopovou (Praskačka), 8. 3. 2019.

LITERATURA

MONOGRAFIE

BERGAMINI, David: *Austrálie: Země a život*. Praha: ARTIA, 1973, 198 s. ISBN 37-002-73

BLAINY, Geoffrey: *Dějiny Austrálie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1999, 251 s. ISBN 80-7106-334-7

BRINKE, Josef: *Austrálie a Oceánie*. 3. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983, 295 s. ISBN 14-397-87

BRINKE, Josef: *Austrálie*. Praha: Albatros, 1973, 152 s. ISBN 13-757-73

BRINKE, Josef: *Austrálie v obrazech*. Praha: Komenium, n. p., 1990, 36 s.

HANZELKA, Jiří – ZIKMUND, Miroslav: *Život snů a skutečností*. Praha: Nakladatelství PRIMUS, 1997, 192 s. ISBN 80-85625-78-4

JENÍČEK, Jaroslav a kol.: *Austrálie*. Praha: ČTK-Pressfoto, 1975, 230 s.

KUNSKÝ, Josef: *Čeští cestovatelé*. II. díl. Praha: Orbis, 1961, 492 s

KUNSKÝ, Josef – KVASNIČKA, Bohumil – LOUČEK, Dimitrij – MÁLEK, Rudolf – VAŠÍČEK, Miloslav, VILHUM, F. J.: *Zeměpis světa: Austrálie, Oceánie, oceány, polární kraje*. Praha: Orbis, 1964, 436 s.

MACINTYRE, Stuart: *Dějiny Austrálie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2013, 269 s. ISBN 978-80-7422-222-1

MAPPS, John: *Austrálie*. 2. vyd. Bučovice: Vydavatelství RO-TO-M[®] a.s., 2007, 255 s. ISBN 80-86704-59-9

MARTÍNEK, Jiří – MARTÍNEK, Miloslav: *Čeští cestovatelé a mořeplavci*. Praha: Albatros, 2006, 399 s. ISBN 80-00-01863-2

MARTÍNEK, Jiří – MARTÍNEK, Miloslav: *Světoví cestovatelé a mořeplavci*. Praha: Libri, 2003, 551 s. ISBN 80-7277-118-3

MILLER, Jaroslav – BUREŠOVÁ, Jana – TRAPL, Miloš: *Český exil v Austrálii (1948-1989)*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, s. r. o., 2016, 276 s. ISBN 978-80-7422-519-2

NERMUŤ, Jindřich – VYHNÁLEK, Milan: *Kde je tráva zelenější...* 2. vyd. Praha: EWA Edition, 1992, 158 s. ISBN 80-85764-00-8

STŘÍŽOVSKÁ, Eva: *Mezi našimi v Klokánii*. Praha: Mezinárodní český klub, o. s., 2013, 200 s. ISBN 978-80-904269-8-6

ŠEBESTA, David – FŇUKAL, Miloš – TLÁSKAL, Milan: *Regionální geografie anglosaské Ameriky, Austrálie a Antarktidy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013, 90 s. ISBN 978-80-244-3898-6

ZIKMUND, Miroslav – HORKÝ, Petr – NÁPLAVA, Miroslav – KROC, Vladimír: *Století Miroslava Zikmunda*. Brno: Nakladatelství JOTA, s. r. o., 2017, 433 s. ISBN 978-80-7462-754-5

DÍLČÍ STUDIE (SBORNÍKY, KAPITOLY V MONOGRAFIÍCH)

BRINKE, Josef: Češi v Austrálii. In: BLAINEY, Geoffrey: *Dějiny Austrálie*. Praha 1999, s. 209–217.

BUREŠOVÁ, Jana: Československo-australské vztahy ve druhé polovině 20. století. *Historica Olomucensia* 48, 2015, s. 209–235.

MARTÍNEK, Jiří: *Češi a pátý světadíl (aneb Příspěvek k historii česko-australských vztahů)*. In: HRADECKÝ, Tomáš – HORÁK, Pavel a kol. (Edd.): *České, slovenské a československé dějiny 20. století VII. Ústí nad Orlicí 2012*, s. 227–234.

SULKOVÁ, Marie: Češi v Austrálii. In: *Dobré dílo českých rukou. Sborník první části poznatků shromážděných na půdě kontinentů o působení našich vědců, odborníků a humanistů v zemích Afriky, Asie a Latinské Ameriky ve 20. století, ale i dříve, určený k inspiraci a poučení nám všem*. Praha 2001, s. 17–18.

KVALIFIKAČNÍ PRÁCE (DIPLOMOVÉ, DISERTAČNÍ APOD.)

KREISINGER, Pavel: *Češi a Slováci v Austrálii v 1. polovině 20. století a jejich účast ve světových válkách*. Praha: Academia, 2018, 400 s. ISBN 978-80-200-2821-1

KROUTILOVÁ, Michaela: *Komparace britsko-australských a britsko-kanadských vztahů po roce 1930*. Bakalářská diplomová práce, FF Západočeské univerzity v Plzni, Plzeň 2012.

OBHLÍDAL, Jakub: *Obraz Austrálie v cestopisech českých cestovatelů v období první Československé republiky*. Bakalářská diplomová práce, FF UP, Olomouc 2016.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE A DATABÁZE:

Mackerle.cz/australie. In: <http://www.mackerle.cz/australie/> [cit. 15. 6. 2019].

leporelo.info/cestopis. In: <https://leporelo.info/cestopis> [cit. 16. 6. 2019].

Historický ústav Akademie věd České republiky, v. v. i.

In: <http://www.hiu.cas.cz/cs/lide/seznam-pracovniku/martinek-jiri.ep/> [cit. 18. 6. 2019].

Australian Bureau of Statistics. In: <https://www.abs.gov.au/> [cit. 18. 6. 2019].

Zoo Praha: Historie: Ředitelé pražské zoo.

In: <https://web.archive.org/web/20100315115157/http://www.zoopraha.cz/cs/o-zoo/historie/reditele-prazske-zoo> [cit. 21. 6. 2019].

Středočeská vědecká knihovna v Kladně, příspěvková organizace. In: https://ipac.svkkl.cz/arl-kl/cs/detail-kl_us_auth-p0027618-Potuznik-Vaclav-19282003/ [cit. 25. 6. 2019].

Databazeknih.cz: Václav Potužník. In: <https://www.databazeknih.cz/vydane-knihy/vaclav-potuznik-44442> [cit. 25. 6. 2019].

Wikipedie, otevřená encyklopedie: Nullarbor. In: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Nullarbor> [cit. 25. 6. 2019].

Slovník české literatury po roce 1945: Jiří Svoboda.

In: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=486> [cit. 26. 6. 2019].

Impuls.cz. In: <http://www.impuls.cz/porady/cestovani-s-jirim-kolbabou/> [cit. 26. 6. 2019].

Osobnosti.cz: Jiří Kolbaba. In: <https://www.spisovatele.cz/jiri-kolbaba#cv> [cit. 26. 6. 2019].

Databazeknih.cz: Jiří Kolbaba. In: <https://www.databazeknih.cz/zivotopis/jiri-kolbaba-5588> [cit. 26. 6. 2019].

Wikipedie, otevřená encyklopedie: Vítězslav Dostál. In: https://cs.wikipedia.org/wiki/V%C3%ADt%C4%9Bzslav_Dost%C3%A1l [cit. 27. 6. 2019].

BLAŽEK, Štěpán. Zemřel Ivan Mackerle. *Jevíčský zpravodaj* [PDF online]. Květen 2013. [cit. 27. 6. 2019].

Jiří Kolbaba, traveller & photographer. In: <https://www.theworld.cz/cs/> [cit. 1. 7. 2019].

Cestovatelské stránky: Austrálie +Oceánie: Arnhemská země. In: http://cesty.in/doku.php?id=arnhemska_zeme_arnhem_land_plateau [cit. 10. 7. 2019].

Slovník české literatury po roce 1945: Miroslav Zikmund. In: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=601> [cit. 27. 6. 2019].

Wikipedia, the free encyclopedia: Tennant Creek. In: https://en.wikipedia.org/wiki/Tennant_Creek [cit. 7. 7. 2019].

Wikipedia, the free encyclopedia: Sydney Harbour Bridge. In: https://en.wikipedia.org/wiki/Sydney_Harbour_Bridge [cit. 3. 7. 2019].

Wikipedia, the free encyclopedia: Sydney Opera House. In: https://en.wikipedia.org/wiki/Sydney_Opera_House [cit. 3. 7. 2019].

Wikipedia, the free encyclopedia: City of Sydney. In: https://en.wikipedia.org/wiki/City_of_Sydney [cit. 3. 7. 2019].

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky: Austrálie – Generální konzulát Sydney. In: https://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/adresar_diplomatickych_misi/ceske_urady_v_zahranici/australie_generalni_konzulat_sydney.html [cit. 3. 7. 2019].

Austrálie-online.cz: Flóra a fauna – krásy Austrálie. In: <https://www.australie-online.cz/flora-fauna-krasy-australie> [cit. 10. 7. 2019].

Go2australia.cz: Nejjedovatější hadi na světě.
In: <https://www.go2australia.cz/australie/nejjedovatejsi-hadi-na-svete> [cit. 10. 7. 2019].

Wikipedia, the free encyclopedia: Rabbits in Australia.
In: https://en.wikipedia.org/wiki/Rabbits_in_Australia [cit. 1. 8. 2019].

Wikipedia, the free encyclopedia: Aboriginal Australians.
In: https://en.wikipedia.org/wiki/Aboriginal_Australians [cit. 1. 8. 2019].

Společnost pro trvale udržitelný rozvoj: Zvláštní zpráva IPCC ke globálnímu oteplení o 1,5 °C. In: <https://www.ipcc.ch/sr15/> [cit. 8. 8. 2019].

Wikitravel: The Free Travel Guide: Pacific Highway.
In: https://wikitravel.org/en/Pacific_Highway [cit. 10. 8. 2019].

Kakadu National Park Australia.
In: http://www.kakadunationalparkaustralia.com/Arnhem_Highway.htm [cit. 10. 8. 2019].

Lonely Planet: Australia: Northern Territory: Arnhem Highway.
In: <https://www.lonelyplanet.com/australia/northern-territory/arnhem-highway> [cit. 10. 8. 2019].

Amusing planet.com: The Long and Lonely Eyre Highway: Australia's Longest Straight Road. In: <https://www.amusingplanet.com/2014/11/the-long-and-lonely-eyre-highway-worlds.html> [cit. 10. 8. 2019].

ŽelPage: Australská železniční síť. In: <http://www.zelpage.cz/> [cit. 11. 8. 2019].

The World Factbook – Central Intelligence Agency – CIA.
In: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/fields/279rank.html> [cit. 12. 8. 2019].

Royal Flying Doctor Service. In: <https://www.flyingdoctor.org.au/> [cit. 12. 8. 2019].

Macquairdictionary.com: billabong. In: <https://www.macquairdictionary.com.au/>
[cit. 14. 8. 2019].

The Australia media: Hall of fame: Jana Wendt.
In: <https://halloffame.melbournepressclub.com/article/jana-wendt> [cit. 14. 8. 2019].

ČSFD.cz: Australská setkání: setkání s českými emigranty. In:
<https://www.csfd.cz/film/275482-australska-setkani-setkani-s-ceskymi-emigranty/komentare/>
[cit. 14. 8. 2019].

District Council of Coober Pedy. In: <http://www.cooberpedy.sa.gov.au/page.aspx>
[cit. 15. 8. 2019].

Leporelo.info. In: https://leporelo.info/pics/pic/australie-_mapa_.jpg [cit. 18. 8. 2019].

*Australian Government: Bureau of Meteorology: Climate statistics for Australian locations:
Alice Springs.*
In: http://www.bom.gov.au/jsp/ncc/cdio/cvg/av?p_stn_num=015590&p_prim_element_index=0&p_comp_element_index=0&redraw=null&p_display_type=full_statistics_table&normals_years=1961-1990&tablesizebutt=normal [cit. 19. 8. 2019].

Resumé

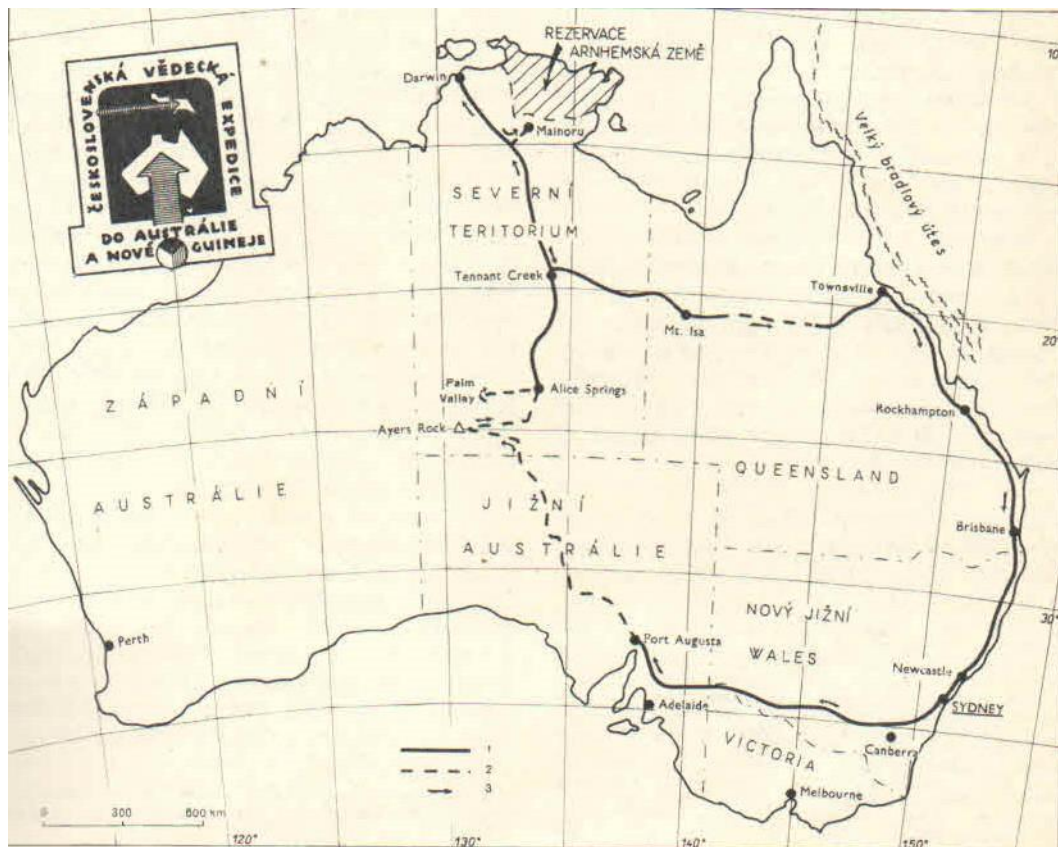
The aim of this work to capture the image of Australia in the second half of the 20th century based on a detailed analysis of nine travelogues of eight Czechoslovak travelers. I researched travelogues of Josef Brinke, Zdeněk Veselovský, Václav Potužník, Jiří Svoboda, Vítězslav Dostál, Miroslav Zikmund, Jiří Kolbaba and Ivan Mackerle. In my work I dealt mainly with those topics that were reflected the most in the above mentioned catalogues were. I examined whether travelers were focused on the same or similar aspects of whether each of them discussed something different. I tried to compare the information I found in travelogues with each other, but also with secondary literature dealing with Australia. In my work I first dealt with the geographical characteristics of individual Australian states; New South Wales, Victoria, Queensland, South Australia, Northern Territory and Tasmania. I explored what cities travelers were visiting, and searched for their interest. I also focused on the reflection of Australian fauna and flora in the travelogues. The most extensive chapter was devoted to the reflection of selected topics concerning Australian society. Finally, I dealt with the issue of Czechoslovak compatriots in Australia.

Přílohy

Obr. 1 Mapa Austrálie ⁴⁸⁷

⁴⁸⁷ Leporelo.info. In: https://leporelo.info/pics/pic/australie-_mapa_.jpg [cit. 18. 8. 2019].

Obr. 2 Trasa expedice Moravského muzea v roce 1969. ⁴⁸⁸

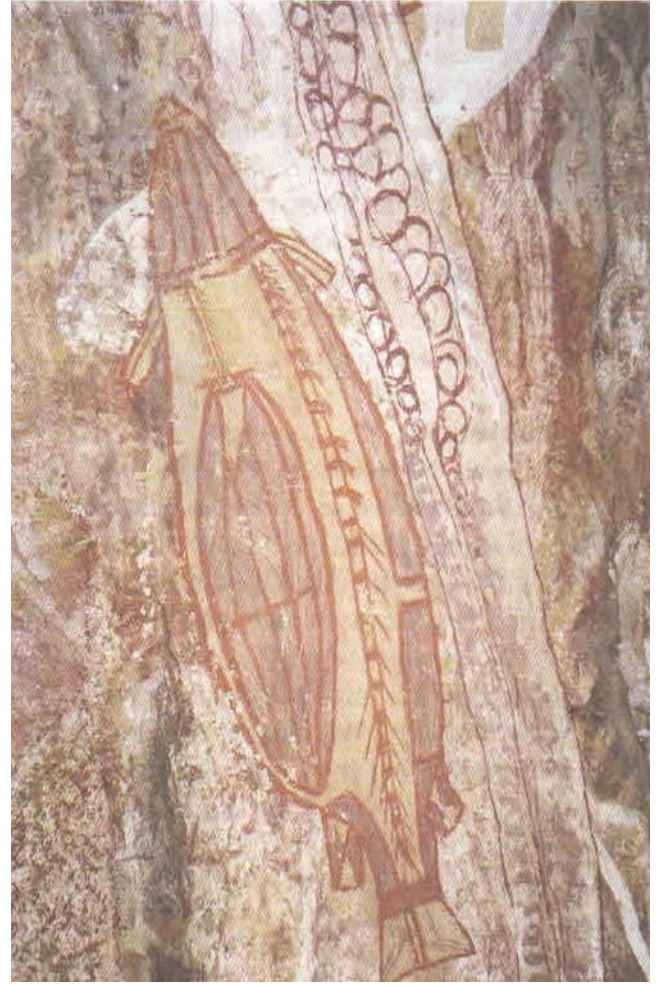
Obr. 3 Auto expedice Moravského muzea, Praga V3S. ⁴⁸⁹

⁴⁸⁸ BRINKE, Josef: *...a znali jen kámen: Cesta geografa s československou vědeckou expedicí Moravského muzea do Austrálie*. Praha 1971, s. 11.

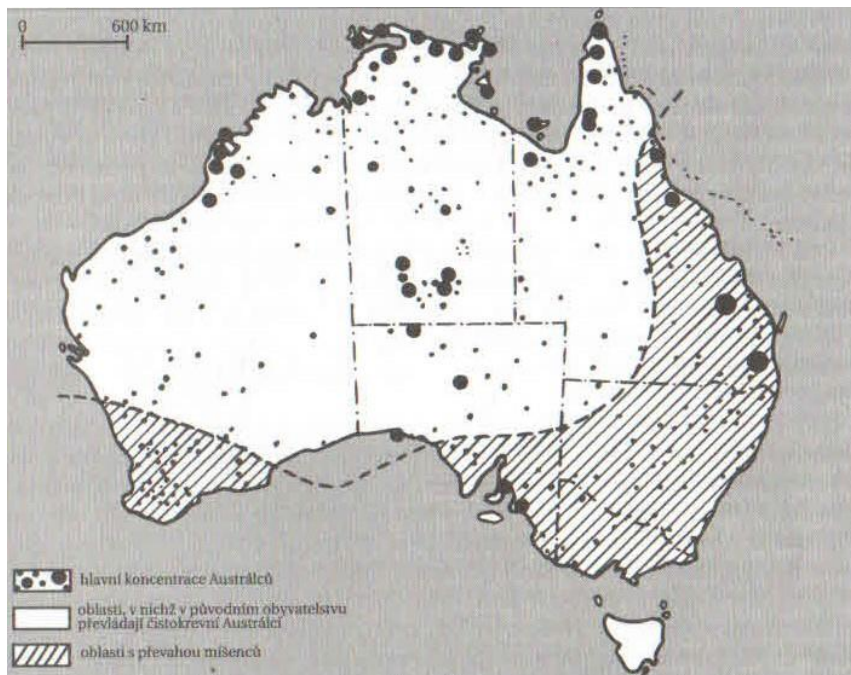
⁴⁸⁹ Tamtéž, s. 91

Obr. 4 Mladý Rembaranka v Arnhemské zemi. ⁴⁹⁰

Obr. 5 Aboriginská malba ryby rentgenovou technikou. ⁴⁹¹

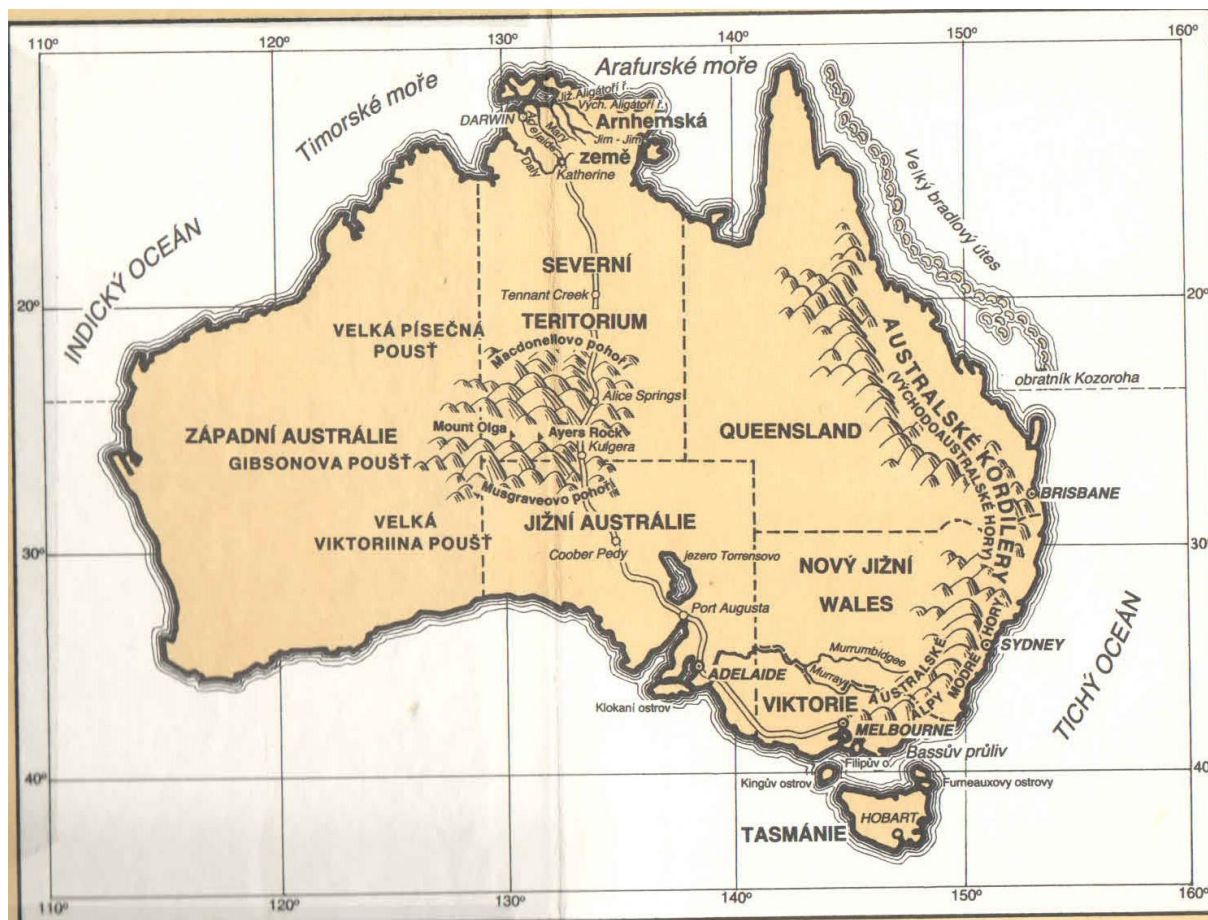

Obr. 6 Mapa rozložení domorodého obyvatelstva v Austrálii v roce 1966. ⁴⁹²

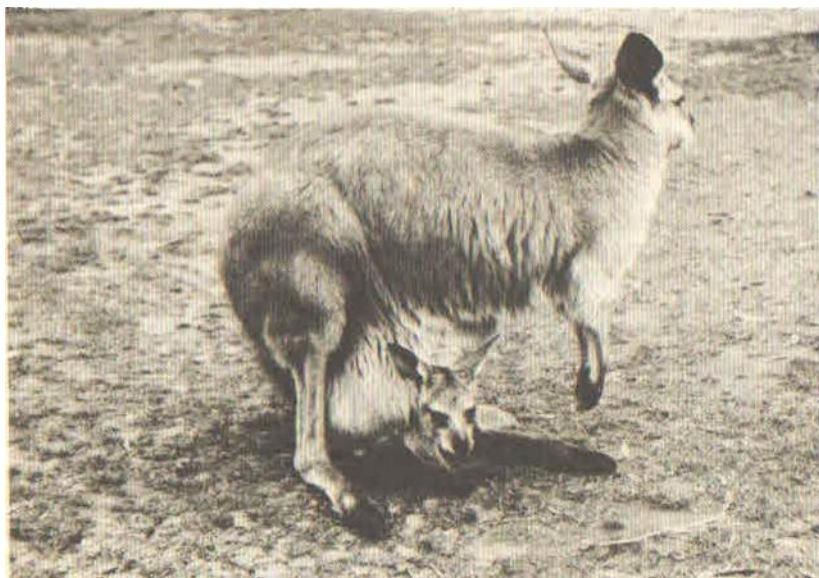
⁴⁹⁰ Tamtéž, s. 10.

⁴⁹¹ ZIKMUND, Miroslav: *Modrý Mauritius... a přece Austrálie!: Cestopisné poznámky s fotografiemi skalních maleb Aboridžinců.* Praha 1999, s. 27.

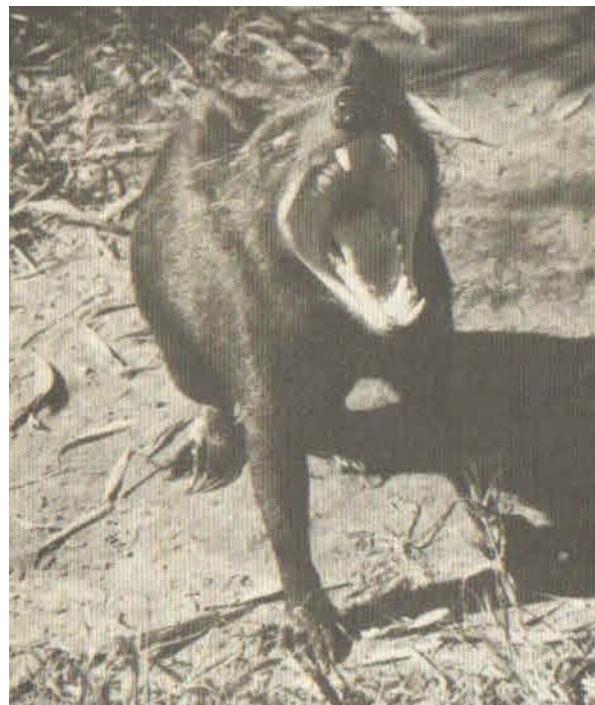
⁴⁹² BLAINEY, Geoffrey: *Dějiny Austrálie.* Praha 1999, s. 188.

Obr. 7 Trasa putování Zdeňka Veselovského. ⁴⁹³

Obr. 8 Klokan obrovský s mládětem. ⁴⁹⁴

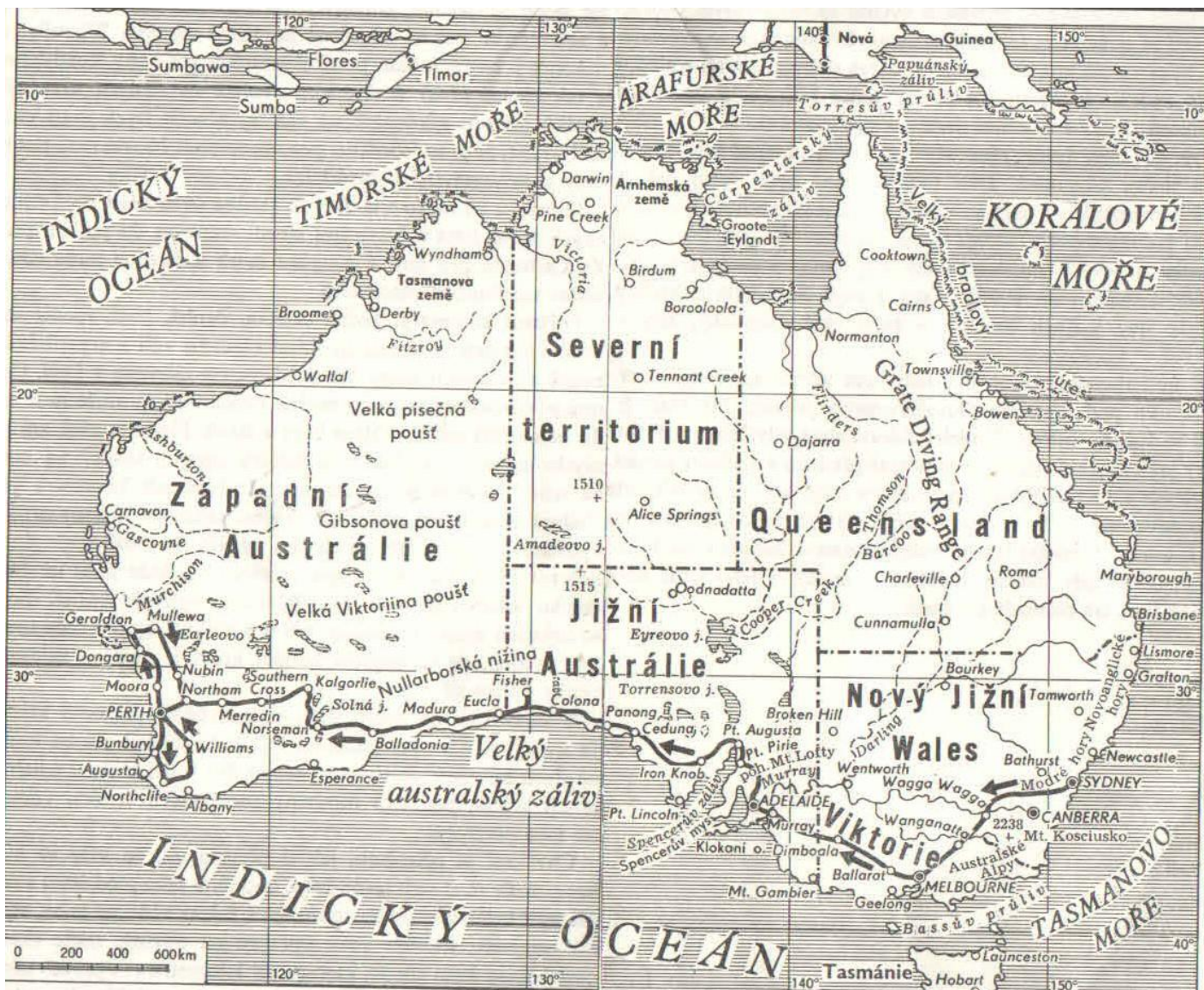

Obr. 9 Ďábel medvědovitý. ⁴⁹⁵

⁴⁹³ VESELOVSKÝ, Zdeněk: *Výlet do třetihor*. 2. vyd. Praha 1986.

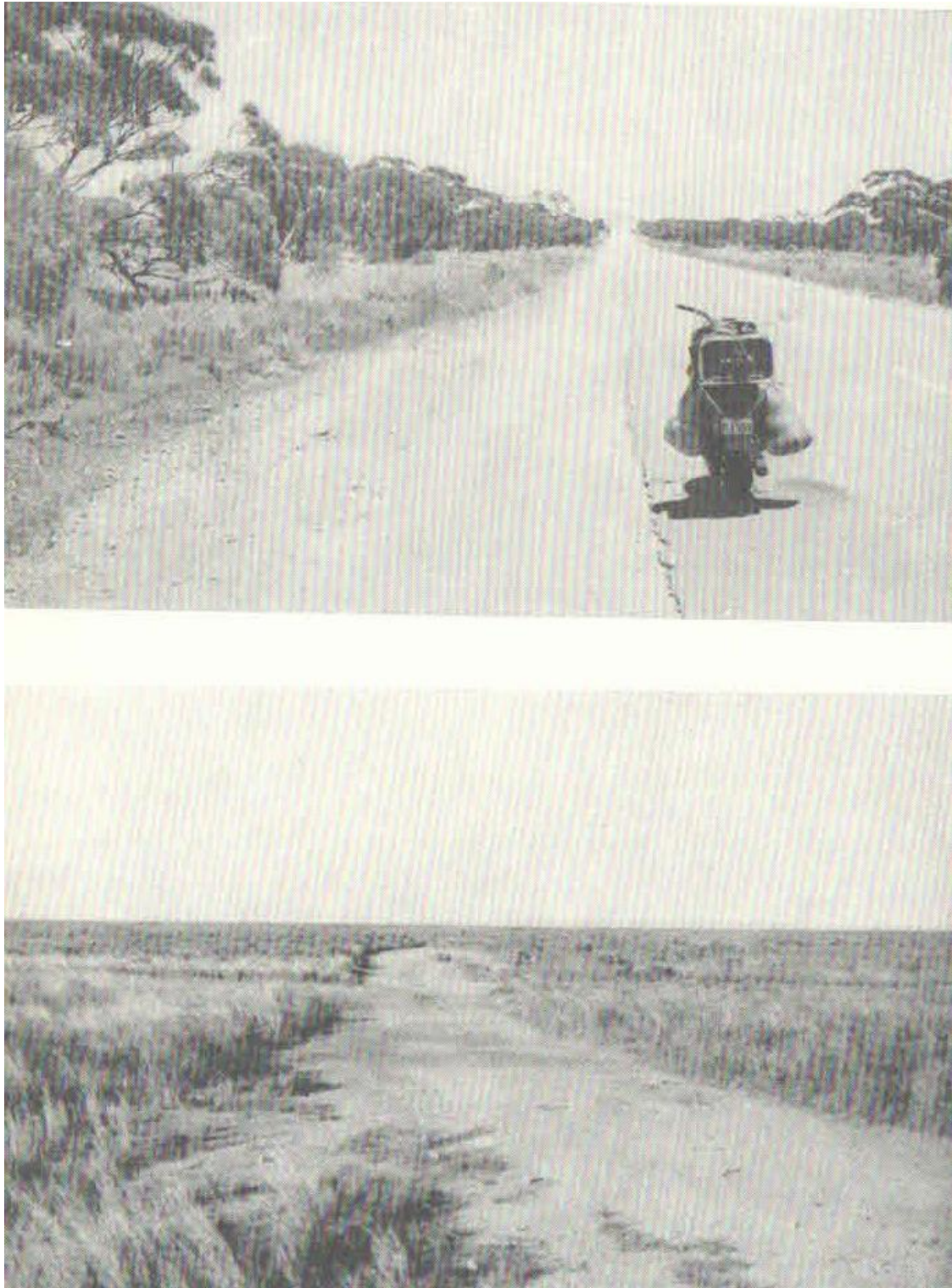
⁴⁹⁴ Tamtéž, s. 57.

⁴⁹⁵ Tamtéž, s. 128.

Obr. 10 Trasa putování Václava Potužníka. ⁴⁹⁶

⁴⁹⁶ POTUŽNÍK, Václav: *Nullarbor, země nikoho: Z australského a malajsijského deníku motoristy*. Praha 1978, s. 56–57.

Obr. 11 Cesta v krajině Nullarbor vedoucí do „země nikoho“; motocykl Václava Potužníka.⁴⁹⁷

⁴⁹⁷ POTUŽNÍK, Václav: *Nullarbor, země nikoho: Z australského a malajsijského deníku motoristy*. Praha 1978.

Obr. 12 Cesta do „království obrů“. Obří blahovičnickový les v Západní Austrálii.⁴⁹⁸

⁴⁹⁸ POTUŽNÍK, Václav: *Nullarbor, země nikoho: Z australského a malajsijského deníku motoristy*. Praha 1978.

Z Darwinu do Melbourne 5 200 km

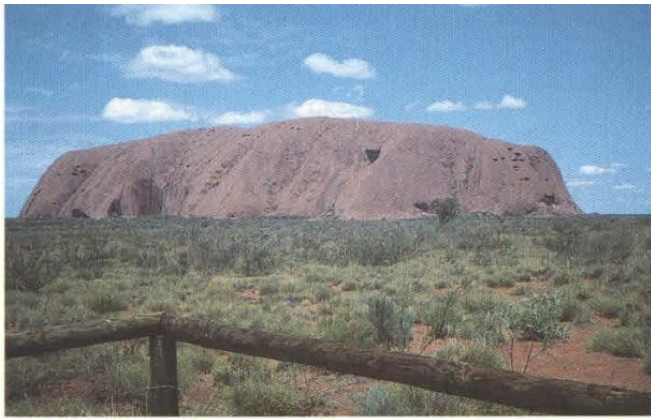
Obr. 13 Mapa cesty Vítězslava Dostála v roce 1992. ⁴⁹⁹

⁴⁹⁹ DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Na kole třemi světadily*. 2. vyd. Opava 1994.

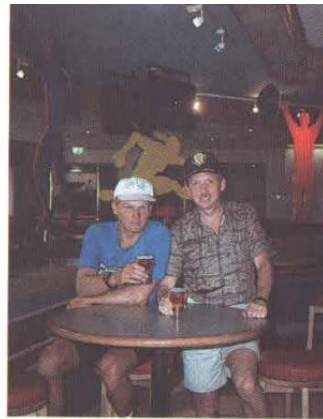

Obr. 14 Trasa Dostálovy cesty kolem světa v letech 1994–1997. ⁵⁰⁰

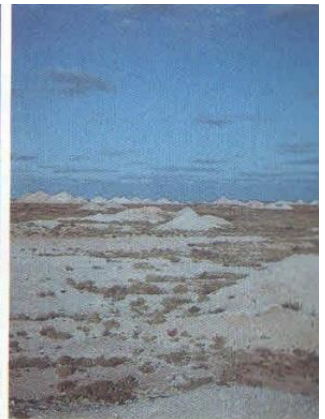
⁵⁰⁰ DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Šťastná planeta aneb jak jsem na kole objel světa. Díl 1.: Z Prahy na Nový Zéland*. 2. vyd. Opava 1998.

Ayers Rock - největší kámen na zeměkouli

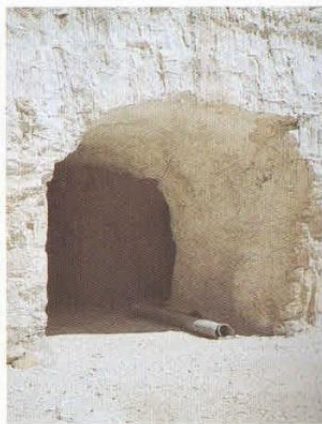
S Ivanem před odletem z Austrálie

Opálové pole

S Georgem Chaloupkou v Darwinu

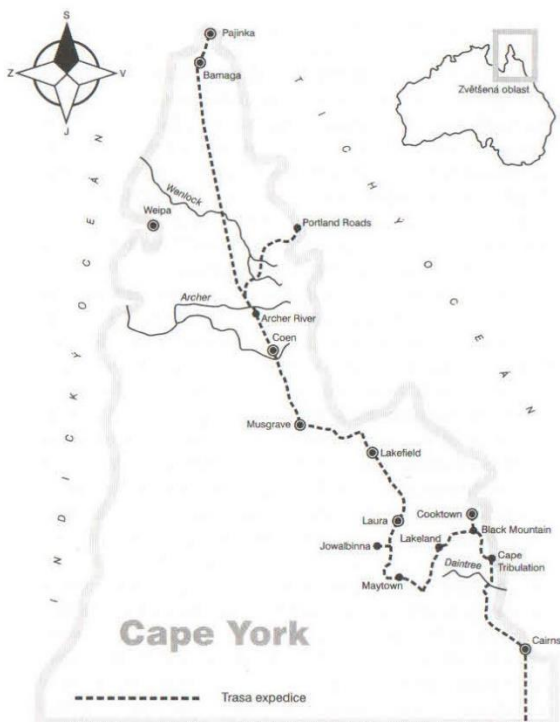

Počátek nového obydlí

Silniční vlak

Obr. 15. Ayers Rock, Vítězslav Dostál s Jiřím Chaloupkou, nové obydlí v Coober Pedy, opálová pole a silniční vlak. ⁵⁰¹

Obr. 16. Trasa expedice Ivana Mackerleho; mapa Yorského poloostrova. ⁵⁰²

⁵⁰¹ DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Na kole třemi světadily*. 2. vyd. Opava 1994.

⁵⁰² MACKERLE, Ivan: *Cesty za příšerami a dobrodružstvím*. Praha 2005, s. 172.

Obr. 17 Australský západ slunce, krásy Tasmánie. ⁵⁰³

⁵⁰³ DOSTÁL, Vítězslav – ŠVIHÁLEK, Milan: *Šťastná planeta aneb jak jsem na kole objel světa. Díl 1.: Z Prahy na Nový Zéland.* 2. vyd. Opava 1998.